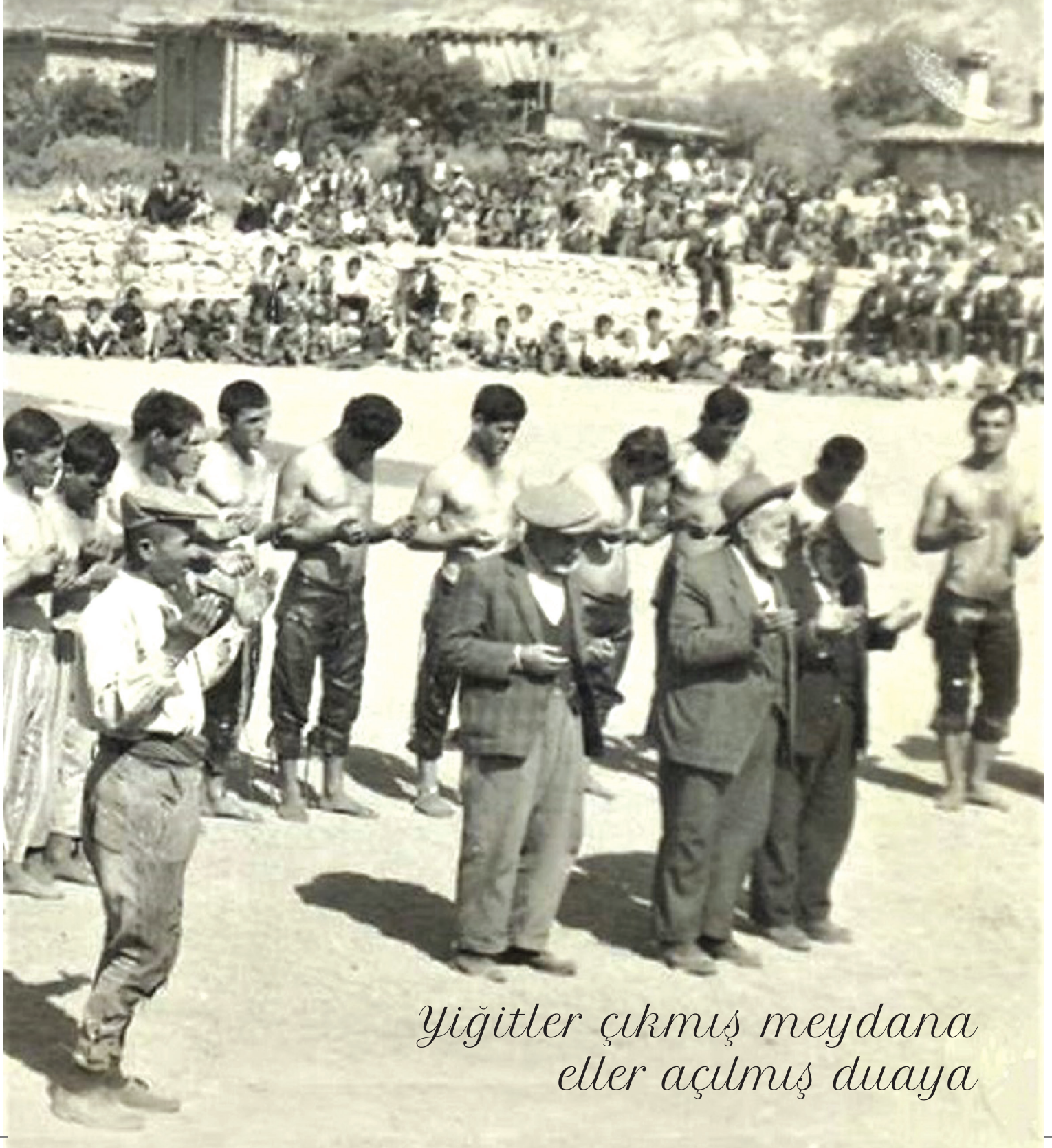

*Yiğitler çıkmış meydana
eller açılmış duaya*

İÇİNDEKİLER

Editör	3
Pijamalı Güreşçi • Mustafa Nadir Öney	4
Bir Kasabanın Anlatılmamış Öyküsü • Refik Karakaya	8
Bilge Çoban Hüsnü Çalhan'ın Ardından • Kadir Demir	13
Hüsnü Çalhan'ı Yolcu Ettik	16
Bir Keskin Nişancı Destanı • Hüseyin Yavuzer	19
Sürgün Ülkeden Başkentler Başkentine • Sezai Karakoç	20
Çoban Hüsnü Ağabeyle, Sezai Karakoç'un Sohbet Sofrasından Notlar • Tarık Baykara	22
Mavera Yolcuları • Refik Karakaya	26
Hüsn-ü Aşk Ölmüş • Mustafa Şahin	28
Dava Delilerinin Kısa Tarihi -1- Hüsnü Çalhan • Mustafa Şahin	30
Hayatı Film Oldu	35
Konferans İçin Kuzusunu Satan Bilge Çoban • Mustafa Cambaz	36
Doktor Baha Akşit • İbrahim Akman	37
Mustafa Ali Amca • Gülbüz Azak	43
Yatağan'dan Honaz 'a Araba ile Kiraz Bayramına Gitmek • Prof. Dr. Tuncer Baykara	46
Hasibe Gelin'in Şevki'si • Yusuf Şenel	48
Yüzleşme	51
Mustafa Karakaya ile Geçmiş Zaman Üzerine • Mustafa Nadir Öney	52
Fransızca Dersinde Kırlangıç Yavrusu • Yaşar Çağbayır	59
Halk Müziğinde Acıpayam'ın Bir Değeri: Fuat İlhan	61
Batı Anadolu'da Milli Mücadele: "Ya İstiklal Ya Ölüm" • Mustafa Karakaya	62
Derviş Ustanın Torunun Oğlu Mustafa Yatağan • Mustafa Nadir Öney	68
Boynuz Kokusu • Mustafa Kütükcü	75
Makedonya – Kosova Gezisi 1 • Kamil Gökalep	76

Denizli - Yatağan ve Çevresi Yayın Organı
Tarih Kültür Folklor Dergisi

Yıl: 31 Sayı: 30 Cilt: 2 (Yeni Dönem Sayı: 6)

Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Rasim Aydin

Genel Yayın Yönetmeni

Mustafa Nadir Öney

Yayın Kurulu

Mustafa Karakaya, Prof. Dr. Tarık Baykara,
Mustafa Nadir Öney, Rasim Aydin

Tasarım-Uygulama
birinciajans

Görsel Yönetmen

Yakup Tutum

Kapak Fotoğrafı: Ramazan Ergen

Web: www.yatagandergi.com

www.yatagandergisi.tr.gg

E-Postalarımız: yatagandergisi@gmail.com

onaymusna@gmail.com-zeybek381@hotmail.com

Para ile satılmaz!

© Dergideki yazıların fikri sorumluluğu yazarlarına aittir.

Kapak Fotoğrafındakiler:

Namık Kemal İlkokulu bahçesinde bir güreş. Abdullah ve Zühtü hocalar ile sol başta Arabali

YATAĞAN'DA YENİ GELİŞMELER

Yatağan Dergisi hatıralara ve araştırmalara ağırlık verse de yaşanan bu dönemdeki gelişmeleri de aktarmayı bir görev bilmektedir. Geçtiğimiz yıllarda yapılan birkaç önemli hizmeti öncelikle belirtelim. Kasabamıza kazandırılan Abdi Bey Sultan Cami ile altyapı çalışmalarını ve Yatağan Meydan düzenlemelerini en başta saymak gerekir. Hakikaten bu çalışmalar Yatağan'ın çehresini değiştiren hizmetler olarak çok dikkat çekti. Emegi geçenlere teşekkür ediyoruz.

Bu arada Yatağan'ın en önemli ihtiyaçlarından birisinin bir müze ile düşün ve hayır yemeklerinin yapılabileceği açık ve kapalı alanları bulunan bir tesis olarak öne çıktığını da belirtmemiz gerekir. Yöremizin milletvekili olarak Şahin Tin'in bu işe de öncülük ederek Denizli'nin vitrini sayılabilecek mahallelerden birisi olan Yatağan'ın bu ihtiyaçlarının giderilmesi yönünde de gayret göstereceğine dair bir şüphe duymuyoruz. Yıllardan beri atıl vaziyette duran Namık Kemal İlkokulu ve arazisi bu iş için en uygun yer olarak öne çıkıyor. Bu arazi üzerinde ister eski yapılar korunup restore edilerek isterse eskiye uygun yeniden inşa edilerek yapılacak bir müze Denizli Antalya turizm güzergahı üzerinde önemli bir eksikliği giderecektir. Burada Yatağan'da üretilen değişik ürünler sergileneceği gibi bir atölye ile imalat gösterisi de yapılabilir. Ayrıca gelenlere yiyecek içecek servisinin yapılacağı bir yapı ile bu tesis tamamlanabilir. Otoparklarıyla birlikte çok güzel bir bahçe de düzenlenebilir.

Yatağan'ın modern bir mahalle olarak bir başka eksikliği de hayır yemekleri ile düşün yemeklerinin yapılabileceği bahçeli bir tesistir. Sadece Türkiye'nin değil dünyanın da tarihi en eski ve önemli çakı bıçak üretim merkezlerinden biri olan Yatağan bu eksiklerinin giderilmesiyle modern bir çehreye kavuşacaktır.

Bu arada yeni bir gelişme daha oldu. Yakında Yatağan'da kullanılmaya başlayacak doğalgaz için evlerde hazırlıklar başladı. Kombiler yerleştiriliyor petekler döşeniyor.

Kanal temizliği, selde zarar gören Bağyan'daki ve ovadaki yolların açılması gibi sayısız hizmette Büyükşehir ve Serinhisar Belediyeleri ile koordineli bir çalışma yürüten muhtarımız Kamil Köprü'ye de hizmetleri için teşekkür ederiz. Yatağan'daki hizmetlere emegi geçenlerin hepsine teşekkür ederiz. Önümüzdeki sayılarda bu konularda ayrı ayrı yazılara yer vereceğiz.

Geçen sayıdan beri birkaç bizi üzen olayla karşılaştık. Yazarımız, hemşehrimiz, ağabeyimiz Sadrettin Şenel'in biricik evladı Devrim Şenel vefat etti. Merhuma rahmet Sadrettin Bey'e ve ailesine başsağlığı dileriz. Bir başka hemşehrimiz Hüsnü Çalhan'ı da Temmuz ayı içerisinde dar-ı bekaya uğurladık. Türkiye'de bilge çoban olarak tanınan Hüsnü Çalhan için yazarlarımız değişik yazılar kaleme aldı. Ona da Allah Rahmet eylesin. Kalanlara sabr-ı cemil dileriz. Yeni sayılarda buluşmak dileğiyle.

Abdullah ve Zühtü Hocaların yaptığı duaya âmin diyen seyirciler ve güreşçiler. Aralarında pijamalı güreşçiler de dikkat çekiyor. Önde sol başta yörük pantolonu ile Arabali görülüyor.

PİJAMALI GÜREŞÇİ

MUSTAFA NADİR ÖNAY

İnternette ve çoğunlukla Facebook'ta zaman zaman küçük de olsa değerli bilgiler ve fotoğraflar neşrediliyor. Yatağanla ilgili grupların birinde Ramazan Demirörs 1950'li yıllarda yapıldığını söylediği bir güreşle ilgili bir fotoğraf ve bir not yayınladı. (Kapakdaki fotoğraf) Bu fotoğraftaki pijamalı güreşçi kıspetli ve şortlu olanlardan hemen ayrılarak dikkat çekiyor. Not şöyle;

Bu fotoğraf 1950'li yıllarda çekilmiş olmalı. O yıllarda birkaç defa tertiplenen bu güreşler Yatağan İlkokulu'nun arka bahçesinde yapılırdı. Hatırlıyorum da bir keresinde cazgır güreşçileri tanıtırken şu maniyi söylemişti;

"Yağmur yağar püsen püsen

Ben kimlere küsem

Sağdan birinci Arıkayalı üsen" demişti.

Resimde tanıdığım kişilerden Arap Ali, Abdullah Hoca ve zannederim Zühtü Hoca. Selam olsun o günlere ve yıllara. Arka planda görülen bizim malikanelerin bir bölümüdür. (Ramazan Demirörs)

Bu yayına Nurettin Karababa da bir notla katkıda bulundu:

Büyük bir ihtimalle 1955 veya 56 - 57.de çekilmiş olabilir. Güreşi hatırlıyorum ; Serbest sitilde DÜNYA VE OLİMPİYAT ŞAMPİYONU Hemşehrimiz Hasan Güngör yağlı güreşte " ARIGAYALI ÜSEN" (Hüseyin)e yenilerek sükût-u hayale sebep olmuştu. (Nurettin Karababa)

Ramazan Demirörs'e ve Nurettin Karababa'ya verdikleri bilgiler için teşekkür ederim. Ancak Kapakta da yayınladığımız ve dua edilen resim 1960'lı yılların başında muhtemelen 1964 yılında yapılan güreşe ait. Pijamalı güreşçi de bu resimde görülüyor. Yatağan'da aynı alanda daha önce de güreş yapılmış. Elimizde bulunan diğer resimde o yıllarda yani 1950'lerde yapılan güreşe ait olsa gerektir. Bu resimde de Namık Kemal İlkokulu ve iki güreşçinin güreş yapmakta olduğu resmedilmiş. Nurettin Karababa'nın hatırladığı güreş bu olsa gerektir.

Namık Kemal İlkokulu'nun arkasında yapılan bu güreşin öncesi de var mı bilmiyorum ama 1960'lı yıllarda burada yapılan bir tanesine ben de yetişmişim. Muhtemelen kapakta resmini kullandığımız güreş idi bu. Yaşar Ağırbaş'ın da hatırladığı bu güreş de 1950'li yıllarda yapılan güreşteki manzaralara benziyordu. Yine pijamalı güreşçi var mıydı yok muydu bilemem ama güreşler çekişmeli geçmişti. Hatırladığım diğer güreş ise şimdiki belediye binasının arkasında 1970'li yılların başında yapılmıştı. Bu güreşe de namlı yağlı ve minder güreşçileri katılmıştı. O zamanlar minder güreşi yapanlar bu tür turnuva ve güreşlere de katılır ve biraz para kazanırlardı. 1970'li yıllardaki bu güreşe katılanlardan biri de o zamanlar namlı bir yağlı güreşçi olan İzmirli Arap Mustafa idi. 1960'lı yıllardaki güreşe katılanların nasıl hazırlandıklarını bilmiyorum ama bu güreşte güreşçilere çok yakın olmuş ve onların nasıl yağlandıklarını nasıl peşrev tuttuklarını pek yakından takip etmişim. Baştan aşağı boca ettikleri zeytinyağı bize pek güzel kokuyordu ama güreşçiler terledikçe zeytinyağı terle karışarak gözlerine doğru süzülüyor arada bir biraz bez isteyerek gözlerini siliyorlardı.

Güreşçiler özellikle namlı güreşçiler nasıl ikna edilirdi, organizasyonlar nasıl tertip edilirdi bir bilgim yok. Ancak bu tür faaliyetler köyün bir ihtiyacının karşılanması için tertip edilir, seyircilere bilet satılır veya o zaman sponsor biliniyor muydu bilmiyorum ama durumu iyi olanlar bağışta bulunurdu.

Namı güreşçilerin iyi güreş çıkarması beklenir fakat çoğunlukla bu beklenti karşılanmazdı. Çünkü güreş yapılan alanlar buna müsait değildi. Onlar da bir gösteri güreşi yapmakla yetinir seyirci de bundan pek hoşlanmazdı. Bu söylediklerim başpehlivan veya onlar ayarında başaltı güreşenler için. Daha alt seviyedekiler tecrübesiz olduklarından belki de kendilerini ustalara göstermek istediklerinden biraz daha girişken olurlardı.

Muhtemelen 1950'li yıllarda Yatağan'da bir güreş müsabakası

Biz de çocukluğumuzda arkadaşlarımızla güreş tutardık. Bazen de yaşlıların çocukları güreştirdiği olurdu. 1950'lerde başlayan futbol faaliyetleri bizim çocukluğumuzda daha da artmış gençliğimizde ise amatör ligde oynayan Yatağanspor'un kurulmasıyla futbol hakimiyetini ilan etmişti. Özellikle yaz aylarında voleybol da oynanırdı ama futbol hepsini bastırdı. Ben de 1976 yılından sonra yaşitlarımızla birlikte Yatağanspor'un futbolcusu olarak iki sezon Denizli amatör ligde oynadım.

Yöremiz namlı güreşçilerin yetiştiği bir coğrafyada bulunuyor. Özellikle Çameli vadisi ve Gireniz içi Osmanlı ve Cumhuriyet döneminde bütün Türkiye'de tanınan büyük güreşçiler yetiştirmişti. Namı günümüze kadar ulaşan bir güreşçimiz Dodurgalı Amadalı Pehlivan'dır. Acıpayamlı Gürbüz Azak Osmanlı Devleti'nin son döneminde yetişmiş ve namı günümüze ulaşmış bu pehlivanın hayatını Güzel İnsanlar kitabında destansı bir şekilde anlatmıştı. Amadalı pehlivan dışında Cumhuriyet döneminde de Dünya ve Olimpiyat şampiyonları, Kırkpınar başpehlivanları çıkaran bölgemizin ünlü isimleri Bayram Şit ve Hasan Güngör, Hasan Şahin en başta sayılabilir. Aynı köyden iki Olimpiyat şampiyonu olarak Bayram Şit ve öğrencisi Hasan Güngör'ün dünyada bir esi benzeri yoktur. Ahmadalı pehlivanla yakın dönemde kaybettiğimiz bu güreşçilerimizi rahmetle anarken yeni nesilden yetişen Arif Özen gibi güreşçilerimize de başarılarının devamını dileriz.

2021 yılı yaz başlarında Denizli bölgesi genç güreşçileri Kefe Yaylasında kamp yaptılar. Bu kamp inşallah sürekli olur. Çünkü Kefe Yaylası bazı spor dalları için çok elverişli bir alandır. Geleneksel sporumuz güreşin bu yörede devam etmesi ve yeni olimpiyat şampiyonlarının çıkması dileğimizdir.

Denizli'nin büyük güreşçiler yetiştiren bir başka bölgesi de Tavas- Beyağaç tarafıdır. Defalarca Kırkpınar başpehlivanı olan Hüseyin Çokal halen hayattadır. Hüseyin Çokal eski Kırkpınar başpehlivanı Çamelili Arap lakaplı Hasan Şahin'in talebesidir.

Denizli bölgesi halen yağlı güreşlere ve minder güreşlerine güreşçi yetiştiren bir bölgedir. Yaz aylarında bazı kasaba ve ilçelerde güreşler de tertip edilmektedir. Bunlardan birisi olana Akalan'daki güreşler gelenekleşen bir organizasyon. 1990'lı yıllarda katıldığım ve filmini çektiğim bir güreşle ilgili notlarımı da Yaylaktan Kışlağa adlı kitabımda yayınlamıştım. Orada güreşleri takip ederek Hasan Güngör, Hüseyin Çokal hasan Şahin gibi namılı güreşçiler ile Cazgır Ömer'den kayıtlar yapmıştım.

Denizli-Akalan güreşleri

Her yıl Ağustos ayında, Akalan Kasabası'nda kavun karpuz pazarlaması için düşünülmüş bir festivalin ana faaliyeti güreşler.

Fakat Bayram Şit'in verdiği bilgilere göre eski dönemlerde de Akalan'da çok güreşler tertip edilmiş. 1988 yılında biz de çekimlerimiz dolayısıyla konuk olduk, bu güreşlere. Güreşler belediye binasının yanındaki parkın çimenlik alanında yapılıyor. Birkaç dönümlük bir alan. Güreş alanı tribünlerle çevrilmiş. Yan tarafta ve girişte satıcılar var. Mesela bizim çocukluğumuzda, film baktrıcı, macuncu, şamtatlıcı yanında bir de pamuk helvacı gelirdi, pazarımıza. Karahöyük'lü pamuk helvacıyı aradan bunca zaman geçtikten sonra tekrar görmem

beni de biraz gerilere götürdü. Bir de kar helvacı ve dondurmacı vardı. Yine klâsik usulle, yani fiçinin içinde dondurmasını yapıp satmaya devam ediyordu.

Güreşten biraz uzaklaştık, ama cazgırın sesi bize tekrar güreşlerin varlığını hatırlattı.

Pehlivan pehlivan...

Engürü'de er yatır,

Osmancık'ta sarı satır,

Pehlivan olan pehlivan,

Pîr aşkına kıspet taşır.

Allah Allah illallah,

Muhammeden Resûlüllah...

Cazgır Ömer Şen, Burdur Karamanlı Kılavuzlar Köyü'nden. Kendisi de bir güreşçi. 25 sene güreşmiş. 25 senedir de cazgırlık yapıyormuş. Asıl mesleği sağlık teknisyenliği.

Alandan içeri girince davulcular ve başkan karşılıyor, geleni hoparlörden ilan edip, onu seyirciye tanıtıyorlar. gelen kişi de davulcuları görüyor önce. Görüyor, gözüyle değil tabii... Belediye Başkanı, genç Muzaffer misafirlerini karşılıyor, kan-ter içerisinde koşturuyor. Cazgır Ömer bağırıyor. Eline tutuşturulan kâğıtta yazılı isimlere bakarak. Mesela Kumafşarı Belediye Başkanı için "Şu anda Kumafşarı Belediye Başkanı. güreşlerimize şeref vermişlerdir. kendilerine hoş geldiniz diyoruz. Vursun davullar. . . haydan. . . "davullar vuruyor ve misafirler yerlerine alınıyor.

Biz güreşlerin henüz başında gelmişiz. Küçükler güreşiyorlar. Acıpayam yöresinin bütün köylerinden seyirciler var. Yüreğil'den, Yatağan'dan, Kuyucak'tan, Karahöyük'ten tanıdıklara da rastlıyoruz.

Cazgır Ömer Bey'e "biraz sohbet edebilir miyiz?" diye soruyorum. "Evet ama işimi engellemek kaydıyla" diyor... Biz de aynı zamanda işimizi yaptığımızdan bu durum hepimizin işine geliyor. Cazgır Ömer, 1960'ta güreşe başlamış. Bu sıralarda her köy çocuğu

gibi manda, camız, inek güdüyormuş. Ustası Antalya Korkuteli Sürekler köyünden Garip Ramazan namı bir pehlivanmış. Akdeniz ve Ege yöresinin büyük ustasıymış. Kırkpınar'da yıllarca başaltına kadar güreşmiş, dereceleri varmış. "Burdur ile Antalya yakın olduğu için çocukken çok güreşlere gider gelirdik" diyor. İşte bu geliş gidişler esnasında tanımış Garip Ramazan'ı.

"Köyde tarlada çalışırken, mal güderken karadon tabir edilen şalvarla güreştik. Sonra sonra yağlıya geçtik." Her güreşçinin iyi bildiği veya onunla anılan oyunları vardır. Cazgır Ömer "sarma, paça kazık, iç kazık, dış kazık, künde, kurt kapanı, şark kundesı" gibi oyunları iyi bilirmiş.

Şüphesiz söylediği mâniler sözler, yüzyıllardır bu meydanlarda söylenen sözler. Ama arada bir orijinal şeyler çıkmıyor değil. Hatta kendisini iğneleyici sözler bile sarf ediyor.

*Pehlivan pehlivan
17 tane pehlivan
Çıktı meydâne
Herbirisi birbirinden merdâne
Birisi here birisi kara
Cazgırın değil,
Dünyada herkesin canı
Paradır para.
Alta gidersen apış
Üste gidersen paça kasnaktan yapış
Herbirimiz doğdu ayrı ayrı anadan. . .*

Güreşçiler de bir taraftan güreşe devam ediyor. Seyirci de yeni yeni ısınıyor. Genç güreşçileri münferit tezahüratlarla cesaretlendirmeye çalışıyor. Bir seyirci söyle diyor mesela; "galdır. . . galdır, iki elinle birden galdır. "bu sırada bir güreşçi rakibini gerçekten kaldırıp yere alıyor. .

Bunlar olurken bir grup güreşçi de meydanın başında bekliyordu. Hakemlerden biri gelerek" Ömer abe Sal. . . Küçük orta üçüncü tur"dedi. Yandaki seyirciler de uyardı. "Ömer abe Sal!" Meğer 'sal' demek meydana bırak,

İlkokul ve Ortaokul yıllarımıza denk gelen zamanlarda milli bayramlarda özellikle de 19 Mayıs'da Nuri Efe ile Arabalı'nın meydana çıkarak güya güreşiyorlarmış gibi yaptıkları gösteri çok büyük ilgi görürdü.

güreşe çağır, salavâtle" anlamlarına geliyor-muş. Cazgır Ömer de başladı salavâtlamaya:

*Pehlivan pehlivan
Hani Ali, Hani Veli
Hani Kurtdereli
Pehlivanların pîri Hazreti Hamza'dır.
O da belli.
Ona da galmadı bu meydan
Sizlere bizlere de galmayacak bu meydan
Dokuz gariş yargınını ölçtüler
Onsekiz gariş boynunu ölçtüler
Yirmi top kefenini bıçtılar.
Ona bile galmadı bu meydan
Sizlere de galmaz bu meydan
Allah Allah illallah
Muhammeden Resulallah
Yiğit Türk aslanlarına,
Alkışlarla maşallah.*

Bunları söyledikten sonra güreşçiler kendilerine mahsus adımlarla er meydanına yürüyorlar. Birbirlerini ve seyircileri selamlıyorlar. Güreşçiler kispetlerinin paçasını tutarak selamlıyor. Seyirciyi ise peşrevin sonunda diz çökerek selamlıyorlar. Âdeta seyircinin elini eteğini öpüyorlar. Başlıyorlar güreşmeye, artık kimin ne oyunu varsa göstermeye...

BİR KASABANIN ANLATILMAMIŞ ÖYKÜSÜ

REFİK KARAKAYA

(2. BÖLÜM) Geçen sayıdan devam...

Yatağan'da, dünyada olup bitenler yorumlanır. Türkiye'ye Yatağan'dan bakılır, benim önermem; 1967-68 ilkokul 3.sınıf yılları, günler birbirine karışıyor, baş döndürüyor, uçaklar kaçırılıyor, dünya durulmuyor, Filistinli hava korsanı Leyla Halit İngiliz pilotların korkulu rüyası başlıkları, Leyla Halit dedin mi herkes merak saikiyle kulak kabartır çok hanım hanımcık duruşuna rağmen kartal bakışlı kabadayı kadındı. İsrail Arap çatışması 7 gün savaşları, hayat adeta olayların peşinden sürükleniyor, Apollo 6, olmadı Apollo 9, Apollo11, Apollo15 gibi ünlü rakamlar, ilkokulda çocuklar arasında tekerlemeler.

O günlerde gazetelerin manşetlerini Apollo haberleri süslerdi

'Amerikalılar bastı aya ayak basanlar, aydan sesler duymuşlar, astronotlar korkmuşlar, paniklemişler, başarısız feza denemeleri, yarıcan can veren astronot resimlerini gölgede bırakan aya ayak basan Neli Armstrong, İrwin Allen gibi kahramanlar, güncele oturunca, köyün bazı otobüs ve kamyonetleri de bundan nasibini aldı, Falancanın yeşil otobosu vardı, adı Apollo dokuzdu... Filancanın kamyonu Apollo kaç diyelim, bizi ne zaman gezdirecen, düğünlerde derneklerde kendini bir kamyon

kasasına attın mı en bahtiyar çocuksun, otobüslere büyüklerin referansıylar binilir, yoksa indirirler, bir dayı vardı, yavuz görünür, otobüsünde çocuklu düğün misafiri gördü mü, ödö sıdardı. Hayat olayların peşinden sürüklenirken, Hayat Mecmuası belki de tarihinin en parlak neşredildiği zamanlar. Herkes alıp okuyamazdı. O konuda bahtiyardım, 68 Prag baharı, Sovyet tankları Prag'a girdi. Yine bir karikatür; Rus ayısı kırıtmış, elinde kocaman bir tabanca ile Brejnev'in karikatürü, yerd,e ayaklar altında yüzü koyun elindeki tabancası düşmüş Dubçek karikatürü, yan kenarda elinde tüfekte bekleyen Amerika,Nixon'un karikatürü; Bir alt yazı: artık yoldaş değiliz. Türkiye'de 27 Mayıs'tan beridir hiç durulmayacak, olaylar. 1968'de Paris'de general De Gaulle iktidarına karşı başladı. Daha sonra 1970'te General De Gaulle öldü diye Fransa da solcular ellerinde trampetlerle bayram yapacaklardı. Neyse 68'ler Paris'i aştı. Bir ay sonra Türkiye'de. Üniversite olayları, İstanbul Teknik Ün.v.de başlayıp, ODTÜ işgaliyle devam eden eylemler, boykotlar. Okul temsilciliklerinin bildirgeleri,6.filo askerlerini denize attılar. Ekimde ODTÜ'de de olaylar baş gösterdi, Amerikan elçisinin otomobili yakıldı, ODTÜ kuşatıldı, boykotlar sonra liselere de sıçradı. Goca Mektep 'ten bir öğleyn çıktık, Pazar yerinde ne var yok gezer dolaşırken, belediye otobüsü çalıştı. Bu önemli bir emare!. Reis Ese amca geldi. "Hayrola reis bey" dediklerinde, "Acıpayam lisesinde boykot varmış, bir bakalım" dedi, atladı gittiler. Biz kendi yolumuza gittik. Medirse'deki ortaokul inşaatı devam ediyordu, pazaryerinden berber İsmel'den gazete aldık. Eve, yukarı giderken Medirse'den geçelim dedik. Biz de bazen merak eder dolaşır geçerdik. Acaba biz de ilkokulu bitirip burada okuyacak mıyız,

diye merak ederdik. Neye merak etmezdik ki? Elimizde gazete Nuri ile geçiyoruz, ameller gazetemize göz atalım dediler. Gazetede, ODTÜ'nün etrafı askerler tarafından sarılmış, resimler, sürekli üniversite olayları, ODTÜ vs. boykotlar üniversite dışına taşmaya başladı. İstanbul'da çatışma, yurttta tedhiş olayları... İşçiler gazeteye göz attılar. Üzüntülerini dile getirdiler. Deniz Gezmiş heyulası dolaşmaya başladı, İşte Denizli'ye de gelmiş, köye de gelip gitmiş, bir de dedikodusunu çıkarttılar. Dedemin ahbabı Sırçalıklı Mevlid dayı ziyarete gelir giderdi. "Sizin köyde Deniz Gezmiş varmış" derdi. Gülerdik. Anarşinin sebebi kimine göre işsizlik diyenler, köyden kente göçler, gecekondular, furyaları, işsizlik sloganlarına Demirel'den cevap; "İşiniz vardı da biz mi elinizden aldık? Birbirimizi yemeyelim, birbirimizi yersek karnımızı doyuramayız, borç almayalım da ne yapalım, millet başka yere mi gitsin?"

1969'da kanlı pazarlar, taş, sopa, bomba. Bu miting değil kardeş kavgasıydı. Amerikan filosuna protesto mitingi, provokatörler sahnede idi. O günkü gazetede olaya ilişkin meydan savaşı enstantaneleri, kalabalıkta birbirini ayırmaya çalışanlar, artık sol varsa sağ vardı, sağ varsa sol vardı. Siyaset kaynaya dursun. Tabii Afetler, her şey üst üste, memlekete karabasan çöktü. Kışın ayazı. Gece helaya kalkınca gökyüzünde ıslak yıldızların arasında kargalı kuşa benzeyen (uçurtma şeklinde) kuyruklu yıldız. Çok ürpertici. Sanki evin çatısına düşecekmiş gibi. Bir rüya değilse bile şaşkınlık içindeyim. Baktıkça içimi ürpertiordu; Allahım, paranoya mı, hayal mi görüyorum? Çiğ bir hava yeryüzünü soluklaştırmıştı. Gediz depremi çok canlar aldı. Demirel, "yeni bir Gediz kuracağız" dedi. Batı Anadolu sarsılıyor. Radyo tamamı ama herkes gazetelere hücum ederdi. İnsanlar görsele meraklı. İri puntolarla envai çeşit gazete manşetleri. Görsel şahitler, kuşe basıklı hayat mecmuası sayfaları bizim demirci dükkanının zımpara tozlu siyah duvarlarında yerini alıyordu. Adeta resim galerisi, Cemal Ağa, Muhammed Ali Clay posterleri...

Kırkpınar seremonisi, Kara Ali ile Aydın Demir diskalifiye edildiler. Bu ne demektir? -Yıllar sonra İzmirli Kara Ali'yi (1974-75 yılları) Ali Reis Hal Binası arkasında güreş tertip etmişti. Kara Ali, Mehmet Keçe'yi pes ettirip başı almıştı, Mehmet Güçlü ile Raşit Karabacak da üçüncü, dördüncü olmuştu.

Mademki güreşten söz açıldı eskilere gidip gelelim; Köyün güreşleri eskiden Goca Mekteb'in önünde-arkasında olurdu. Ben çocuktum babam götürürdü, davul zurna eşliğinde şenlikler, satıcılar, ben en çok tatlı. Limonata al diye eziyet ederdim. O zaman aklımda kalan pehlivanlardan Hilmi Gezici, Denizli Belediyesi'nde şoförlük yapan Goca Sabri vardı. Çok pehlivan olurdu, Küçük, küçük boy, orta, destek, büyük boy, baş altı, baş üstü gibi. Ben çelimsiz çocuk olduğumdan seni de şu küçüklerle güreştirelim mi diye takılırlardı. Ben de korkardım. Pehlivanlar tuvaletlerin orada panellerle çevrili yerde yağlanır gelirlerdi. Bir keresinde Hasan Ali Emmim anlatmıştı Eşe Ağam beni çağırdı, Manisa tarafından İbrahim Kılçar gelmiş, Emin ağam da duymuş İbrahim'in geldiğini, Emin ağama götürdüm, İbrahim demiş ki Emin ağama; "Beni Hasan Güngör'le tutuşturacaklar, yeneyim mi, yenileyim mi?" Emin Ağam da; "Yenilmeyi ayı bile sevmiyor" demiş. Sabah oluyor, İbrahim bana "yemek koymayın yemek yersem güreşmem" demiş. "Bir bardak süt içerim" demiş. Neyse güreş vakti geldi, Hakem heyeti çağırdı. İbrahim Kılcar-Hasan Güngör diğer taraftan Tahtalı Turan Şahin (Kırkpınar başaltısı) ile Antalya'lı Çürük.

Güreşler başlıyor, Çürük hemen Turan'ı alaşağı ediyor, Hasan demiş beni göğeye dirdiniz, beni buna harcatacaksınız. Hasan şöyle bir gezennedi, yenileceğini biliyor. İbrahim hemen yendi, ama korktu geldi hemen yanımıza, neyse hasır gerili panellerde yıkanıp giyiniyor. Eşe ağam hemen İbrahim'i bekçiler eşliğinde Denizli'ye kadar yolluyor, Denizli'den de polis eşliğinde Afyonlu Ali'yle birlikte Sındırgı'ya kadar götürüyorlar. Bizim memlekette başına bir iş gelmesin diye, o zamanlar 50 kuruşa adam vururlardı.

Eskiden Molla Bekirlerin tepede de güreş olurdu. Paydar Omar güreşçiydi. Ahmet Ali Pehlivan'da yaşlılığında köye gelir giderdi. Paydar Oma' Avşarlı topçunun Mustafa'yla güreş tutuyor, Mustafa'yı omzuna alıp, şimdi seni atayım mı diyor. Mustafa omuzundan aşağı sarkıyor. Bir eliyle de Omar'ın paçasını tutuyor ve hadi at bakalım diyor. Oma omuzundan atayım derken sırt üstü düşüyor, Mistiva Omar'ın karnına oturuyor. Bir yandan da "tamam mı, pes mi?" diyor. Şerlerin evinin karşısında Çevrek mescidinde otururken, Ahmet Ali Pehlivan Omar güreşi bıraksın diyor, "Çünkü parmakları kısa, karnın çok kocaman" diyor, "erhap birine denk gelersen öldürürler." Topal Yusuf'un babası sordu, "nasıl yani?" dedi, O da tekrarladı, "karnın kocaman biri bıçkı çeker, bağırsakların un ufak olur" dedi. Paydar Omar güreşi bıraktı. Yukarı mektebin önünde Hüseyin Kaya ile Avşarlı Topçu Mustafa güreş tutuyorlar, Hüseyin'e kispet dar gelirdi, Avşarlı Topçu solucan gibiydi. Avşarlı Topçu "ha amcam ha!" deyip Hüseyin'e çift daldı, tuğla gibi fırlatıp sırtüstü yere çaldı.

O zamanlar köyde kendince güreşler olurdu, Yukarı bucakla, Yaka mahallesi bir olur, Aşağı bucakla Hanoda bir olurdu. Babam Hacı Ahmet'e gir bir erkek al gel dedi, Emin Agam'ı çağırdı. Yirmi gün çalışacaksın, masraflar benden dedi. Yirmi gün besledi baktı, hazırladı. Evin avlusunun içine kazan koydu, içini soğuk su ile doldurdu. Emin Agam'a eti yedirip, soğuksu kazanının içine koyuyor, bir iki saat orada uyur, uyanık kalıyor, sonra kazandan çıkıp yukarı eve gidip yatıyor. Güreşler bazen tekkede de olurdu. Gün geldi, herkes kendi emsaliyle güreşirdi. Emin ağam Tuğcu Üsen'le güreşiyor, Üsen'e kispet olmuyor, dar geliyor, özel kılıcdan örüyorlar, giydiriyorlar. Mollaomalar'ın Mahmut Çavuş da güreşçiydi. Anlardı. "Emin seni eline almaz" dedi. Güreşe tutuştular, her yer mahşer yeri. Emin ağam Hüseyin'i boynundan ve kispetinden tuttu, çarptı, boynunu ayaklarına değdirmeye çalıştı. Yalvardı "bırak beni" dedi. O da yavaşça bıraktı.

Pehlivan seremonilerinden başka duvarda Astronot resimleri vs. Duvarda olmayanları ben gözden geçirirdim, magazinler, skandallar, fotoromanlar: pilot teğmeni terzi çıktı, oyun bozuldu, sevdiği adama kavuştu derken bizim hayallerimiz çeşme başındaki kızı çoktan aştı. Sinemanın sultanı bile ücretini artırıp en pahalı oyuncu oluyor, Güney Afrikalı doktor, kalp cerrahisi, Christian Neethling Bernard, 1968'de ilk kalp nakli yaptı. Ne demek yani, Dünya hayrandı. Trafik kazasında beyin ölümü gerçekleşen hastanın kalbini ümidini kesmiş bir başka hastaya nakledecekti. Allah Allah beyin ölümü nasıl, kalp ölümü nasıl yani, sorardık cevap alamazdık. Saçmalarlardı. Bir şey anladım ne olayım! Biz hepimiz yediden yetmişe merak saikiyle resimleri karıştırdık. Fena mı yani. Okuma yazmayı geliştiriyoorduk. Dünyanın en popüler sosyetes, eğlence ve ünlüler dünyasında, magazin basında, gazete, mecmua sayfalarında eksik olmazdı. üç evliliği, altı çocuk babasından tutun, artık ünü evlilikleri, sevgilileri, çapkınlıklarıyla bitmek usanmak bilmeyen basının ilgi odağı, bir pop yıldızı, bir artist onun isminin geçtiği yerde, sönük kalırdı. Kadınlar etrafını sarardı. Sophie loren bile sevgilisiydi. O da kim değil mi? Aşk mabudesi resimlerini görseydiniz, yedi yaşındaki sünnetsiz çocuğun kalbini nasıl yuvasından fırlatıyor. Kuru lakırdı deyip geçmezsiniz.

Refik Karakaya ilkokulda iken. Üstten ikinci sıra ikinci kişi.

- Okulda öğretmenlerimiz Barbie bebekler gibi karşımıza geçer, anlatır, anlatır, millet sıralarda kaynatır. En sonunda kalk sen anlat dedi mi, somurtur kalır, anlatamaz, dayağı yer oturursun, Nereden bilecek bir kelebeğin ateş etrafında döndüğünü, anlamazsın neyse, öğretmenin vurduğu yerde nasıl olsa gül biterdi, dikenine katlanacaksın...

- En çok ilgiyi de eşi Barbara çekerti, demeçler verirdi, bir gün haberim yokken, benim de kalbimi çaldı, nakletti falan. Bernard durur mu,: "Ben Tanrının varlığına neşterimle dokunmadan inanmam" derdi. Kaderin cilvesi, terzi söküğünü dikemezmiş, yıllar sonra darı faniye kalp krizinden veda edecekti.

Madalyonun arka yüzü, Başkan Nixon,ne olduğunu anlamadığımız Watergate skandalı her gün haber mi yapılır! Uzakdoğu yine barut fıçısı, A.B.D. her yere parmak atıyor. Güney Vietnam Laos'a girdi, Kimmer'in başkenti Bangkok'ta okul bahçesine bomba düştü. Derken hemen Atlas'a sarıldım, Vietnam'ı, Laos'u, Bangkok'u bulurdum ama Kimmer yazmazdı. Ben mi yanlış duydum yoksa derdim. Beynimi yerdim. İlkokulda Atlas manyağıydık. Saatlerce atlasın içine düşerdik. Çok merak ederdik. Bu sınırları nasıl dolaşıp çizdiler. Bak derlerdi en güzel Türk bayrağı. Bence de halen güzel. Liderlerden mesajlar, felaketler Demireli mi bekler, kaçınıcı uçak kazası, bu nasıl bir dünya..12 mart 1971 muhtırası, anarşik olaylar, radyo sık sık şakilerden bahsederdi. Günü birlik hükümetlerin sonu gelmeyecekti. Erim, Melen, Talu, Ecevit – Erbakan, Sadi Irmak, MC. Hükümetleri, devam.. O zamanlar biz bütün söylenenleri merak eder aklımızda tutardık. Generaller ön plandaydı, sıkıyönetim bildirgeleri vs. Sıkıyönetim paşalarının isimlerini hayranlıkla ezberlemiştik. Büyüklerimizle konuşur sorgulardık. Sonumuz ne olacak diye.. Gelir geçer, Allah bizi korur her şey düzelir diye bizi yatıştırırlardı.1971'de Burdur depreminin etkilerini biz yaşadık. Yatağını yorganını alan evin önü veya bahçeye çıktı. Çadırlarda epey durduk, Allahtan bahardı. Saate bakardık sabah olsun diye. Sarsılırken

gaipten acı bir inleme gelir, eyvah, ağlamaklı hallerle yere çömelir, taşa gediğe tutunmaya çalışırdık. Elimizin altı kayardı, toprak karınca yuvası gibi kayardı. Saralı hastalara dönerdik, duvarlara bakar, yıkılsa da rahatlasak çaresizliğine düşerdik.

HAYATLIK

"Şu hayatın köprüsünden, yıllar geçti üstünden" diye bir şarkı mırıldanırdık küçükken! Hayat köprüsü, Menderes köprüsü, Yüreğil köprüsü, ne bileyim sırat köprüsü, köprü köprü, köprüler hep hikayelere konu olmuştur. Kızılırmak köprüsü, ilkokulda köprü kitabı hikayesi vardı hep garibime gitmiştir. Az gelişmişliğin vahşi doğa olayları, selle ırmaklar öyküsü. Hayat sürüyor. Hayat; bizim kerpiç evlerin üst katına tahta merdivenin basamaklarından çıkarsın, gıcırdata gıcırdata rabitalara basarsın geniş bir alana yayılırsın. İşte hayatlık dersin, oturur kalkarsın, öteberi koyarsın, yün eğirirsin, bir aralığı dam üstüne açılır, yungu yuvarlarsın, zere serersin. Geceleri yıldızları sayarsın, saydıkça kayarlar, büyüklerin sohbetleri arasında uykuya dalar gidersin, gece bekçilerinin düdük sesleri bir melodiye döner.

- İşte anlatırlardı, bir akşam nöbetinde Guycaklı Goca Bıyık lakaplı bekçi, Halk evinin merdivenlerinde otururken, Kabristan tarafından Def sesleri geliyor, Cümbür cemaat, allı pullu güzel çalgılarla! Gelenleri Abdibey Sultan karşılıyor. Gelenler mola verdikten sonra Goca Çal'a Bubalar'a geçiyorlar. O akşamki def sesini duyan bekçi üç gün sonra ölüyor.

- Hayatlığa açılan iki oda bir soğukluk, düğünden sonra damat-geline bu odalar tahsis edilir, eşyalar yerleştirilir, yaşlılar zemindeki (şömineli) ocak dorulu odalarda yatar kalırlar, Ana-Baba-Dede neyse everdiği çocuklarını Girintiliğe salmazlar, evden ayrılıp girintiliğe çıkmak ayıp kaçır, haysiyet kırıcı olur, dedikodu olur; bir oğlanı sıgdıramamış, geçindirememiş derler. Eskiden zaten ayrı gayrı yok, çıkıp gidecek kiralık ev mi var ki?

Burada bir mim koyup düğünlerden bahsedelim: 'Eskiden düğünlerde Tepeye Bayrak dikilir, Tepe de davul zurna çalınır, herkes köyde düğün dernek olduğunu anlardı. Evlerde davul zurna çalınmaz, İçki içilmez. Eskiden "Afşar'a varma, akşama kalma" derlerdi. Düğün evinde davetlilere hizmetle geçirilirdi. Düğün Perşembe başlar öbür Perşembe biterdi. Herkesin cebinde tütün tabakası olur, gençlerin tabakasına düğün evinden sürekli tütün doldurulur, çoğu tabakalar da aynalı olurdu.

*Tabakası aynalı
Şu oğlana varmalı,
Oğlan pek güzel ama,
Anası olmamalı,
Mendili geline
Mendili verdim eline,
Kara kına yollamış,
Yar benim ellerime...*

Kızılıklar oldu mu türküsü esinlenir. Düğün evine 40-50 merkep toplarlar, düğünçünün arkadaşlarından veya hısım akraba, hal hatırı olanlardan bir iki kişi düğün evi için oduna giderler, odun keser toplar gelirler. Oduna gidenlere Meci denir. Meci gitti mi, Meci geldi mi, Meci nerde kaldı derler. Babam anlatırken Durnalı amcan Meci'ye gitmişti derken, Kümür İsmail amca da ben senin babanın düğününde Meci'ye gittim derdi. Evet oduna düğünün birinci günü gidilir, ikinci gün gelen odunlar davul zurna eşliğinde yarılr. Düğün ekmeğine un için 7-8 yük merkebe çuvalar yüklenir, çuvalın başına bayraklar dikilir, Avşar değirmenlerine zere öğütmeye gidilir, birkaç kişi, unu öğütüp gelirler. İki gün sonra dibeklere döğme döğmeye davul zurna eşliğinde gidilir, dibeklerde döğme yapılırken dibek etrafında oyunlar oynanır. Döğülen döğmelerden keşkek pişirirler. Her düğünde keşkek olur. Erik ucuz, erik ezmesi bulunurdu. Düğün evinde her şey sakın ve yolunda gider, misafirler doyurulur, yenir, içilir, bunun dışında heng şamata, eğlence, sohbetler, ateş yakmalar,

oyunlar köy odasında olur. Düğün hangi köy odasına yakınsa o oda tahsis edilir. Köy odasında toplanır kalkınır, ilk gün hocaları davet ederler, okurlar dua ederler, kadın ve erkekler birbirini görmezler, içki içmeye direnenleri düğünün yakınları alır götürürler. İzbe yerlerde yedir içirirlerdi. İşte düğünün son Perşembe'si gelin almaya gidilir, gelinin yakınlarından yaşlı bir adam atı yeder, gelin ata bindirilir, atın arkasında üç kişi gelinin yengelerinden olur. Gelin peçeli, yengeler peçeli, atı yedenini oğluna işlemeli bir mendil hediye edilir, düğün alayı başlar, kurşunlar havaya sıkılır:

*Gelini bindirdik ata
Kurşun ata ata ata,
Güzün aydın kaynana,
Şen ola düğün şen ola...*

Güvey gelini evinin karşısında karşılar, metelik dolu tabağı havaya kaldırır, fırlatır, çocuklar yerlerde para kapışırlar. Gelin ile damadın odasını hayat bölümünün iki odasına döşerler. Ev hayatında hep birlikte sofraya açılır, ne buldularsa yer içerler, birlikte arabaya at koşarlar, gündeliğe çifte, harmana giderler, birisi arpa buğday eşeklere yüklerler, Karacay değirmenlerine, Afşar değirmenlerine un öğütmeye giderler, iki üç gün değirmende yatar kalkarlar sıra gelinceye kadar bunlar önemli işler. Neyse canım bizim hayatlıkta hayat vardır canım... Salon mu hol mu, sofa mı? Hayır kardeşim hayatlık hayatlıktır, hayatı sığdırıyoruz işte, hayatlık önünde sarkan bir de soğukluk vardır, soğukluğa çıkar soluklanırsın. modern hayatın balkonları gibi.

Devamı gelecek sayıda....

BİLGE ÇOBAN HÜSNÜ ÇALHAN'IN ARDINDAN...

KADİR DEMİR

Bilge çoban Hüsnü Çalhan tedavi gördüğü Pamukkale Üniversitesi hastanesinde 2 Temmuz 2021 Cuma günü ikindi vakti ebedi âleme göç etti. Cenazesine AK Parti Denizli Milletvekili Şahin Tin, Cumhurbaşkanlığı Yerel Yönetimler Politikalar Kurulu Üyesi Tuna Koç, eşi, evlatları, kardeşleri, ailesi, dostları ve sevenleri katıldı.

Serinhisar ilçesine bağlı Yatağan mahallesinden 3 Temmuz Cumartesi günü öğle namazını müteakip kılınan cenaze namazının ardından toprağa verilen bilge çoban Hüsnü Çalhan dualar eşliğinde ve bilge dost Ali Kemal Bilgiç'in Sezai Karakoç'a ait ve çok sevdiği "ey sevgili" şiiriyle uğurlandı.

DAVANIN PEŞİNDE BİR ÖMÜR

Hüsnü Çalhan küçük yaşta başladı çobanlığa. Bir yandan kuzularını otlattı, diğer yandan da kitaplarla arkadaşlık ve yarenlik etti. Biraz parası biraz da fırsatı olduysa otobüs bileti almak için Denizli otogarına koştu ve gözü hep yollarda oldu. Davasını tam manasıyla kavramak için dava adamlarının izinden hiç ayrılmadı, peşlerinden il il dolaştı.

Doğduğu ata ocağı Yatağan'dan Denizli'ye vasitanın olmadığı saatlerde bile yürüyerek de olsa "Allah Kerim"dir deyip yollara koyuldu. Gayesi ve mücadelesi ise inandığı değerleri savunan şair, yazar ve düşünürleri dinlemek, tanışmak ve onlarla fikir alışverişinde bulunmaktı. Bunun için yeri geldi gözü gibi baktığı, dağlarda otlatıp büyüttüğü, emek harcadığı kuzularını sattı. Nitekim bunu da başardı. Birçok şair yazar ve mütefekkir ile dostluklar kurdu, yarenlik etti.

DÜNYA MALINA HİÇ KIYMET VERMEDİ

Parada, makamda ve mülk de hiçbir zaman gözü olmadı. Dünya malına hiç kıymet vermedi. Sevenleri ona hep Hüsnü ağabey diye seslenirdi. O davaya gönül vermiş gönül insanlarının, mütefekkirlerin fikirleri için yeri gelir her şeyden vazgeçerdi. Çocukluk ve gençlik yıllarından beri inandığı ülküsüne sıkı sıkıya sarıldı.

Onu tanıyanların da yakından müşahede ettiği gibi ne sevdiği ne de kızdığı belli olurdu. En meşhur hitabı ise 'eşkiya' sözüydü. Sarsılmaz bir aşkla bağlı olduğu davanın sancağını geleceğe taşıyacak gençlerin yetişmesi için çok emek verdi, gayret etti ve bu uğurda nice nesillerin yetişmesine yön tayin etti.

OKUMA AŞKINI HİÇ YİTİRMEDİ

65 yaşında hayata gözlerini yuman bilge çoban Hüsnü Çalhan ömrünün yarım asrı aşkın süresini dağlarda çobanlık yaparak geçirdi. Koyunlarını otlatırken hep bir elinde değ-

neği, diğer elinde ise aşkla bağlı olduğu ve heyecanla okuduğu kitapları vardı. İlkokuldan sonra okula gidemese de o yüreğindeki okuma aşkını hiçbir zaman yitirmedi. Okumanın sadece okula gidip diploma almaktan ibaret olmadığını herkese kanıtladı.

MÜCADELESİ YAŞAM AZIĞI OLDU

Necip Fazıl Kısakürek, Sezai Karakoç, Nuri Pakdil, Cahit Zarifoğlu, Akif İnan, Erdem Beyazıt gibi mütefekkir nice dava adamlarının kitaplarıyla yoğruldu. Kitaplarını okuduğu değerlerle tanışmak için il il düzenlenen konferansları dolaştı. Hayattan beklentisi ise okumak ve davasını yaşatan ilme, ilkeye, ülkeye ve heyecanlara ortak olmaktı. Nice mütefekkirlerle dostluklar kurdu, onlarla fikir alışverişinde bulundu. Onun yaşam azığı da hep bunlar oldu. Kısacası hayatını kitaplara, ilme ve dağlarda otlattığı, çobanlık yaptığı yol gösterdiği kuzularına ve koyunlarına bir de gönülden bağlı olduğu davasına adadı.

BIRAKTIĞI İZLER VE HATIRALARI HEP YAŞAYACAK

Bilge çoban Hüsnü Çalhan ardında birçok hatıralar, unutulmaz anılar bırakarak gerçek yurduna iltica etti. Bıraktığı izler, kendini göster-

meye, filizlenip çiçek açmaya onun ardından da devam etti. Dostları ve sevenleri bilge çobanın defin işleminin ardından yatağan köy kahvesinde bir araya gelerek onu dualarla andı, onunla geçirdikleri birbirinden farklı ibretlik ve güzel hatıraları tıpkı onun tebessümünde saklı derin manaların gizemiyle, derin duygularla yâd ettiler.

Denizli milletvekili Şahin Tin: "Hüsnü abi hepimize rehberlik etti."

ULVI GAYELERE ÖMRÜNÜ VAKFETTİ

Yatağan köy kahvesinde düzenlenen anma buluşmasında duygu ve düşüncelerini paylaşan Milletvekili Şahin Tin, "Hüsnü abi çok farklı bir kişilikti. Bizlere yıllarca abilik yaptı, yol gösterdi. Yeri geldi ülke meseleleriyle ilgili verdiği fikirler bize yol tayin etti, ufkumuzu açtı, doğruları görmemize vesile oldu. Çobanlık yaptı, kitap okudu, düşündü, düşündürdü ve gelişmeleri analiz etti. Kısacası hepimize rehberlik yaptı. Hep hakkı ve hakikati savundu. Gönül ufkunu süsleyen ulvi gayelere ömrünü vakfetti. Ardında unutulmaz güzel hatıralar, kıymetli dostlar ve hoş sadalar bırakarak baki âleme göç etti. Allah rahmet eylesin. Mekânı cennet olsun. Bizler onun gibi kıymetli bir değeri tanıdığımız için kendimizi şanslı hissediyoruz. Çünkü şu fani âlemde baki hayata dair düşünceleri bize aşıl原因an böylesi kıymetli bir değerle tanışıp onun fikirlerinden faydalandık. Onun güleç yüzü zihnimizde, insanlığı ise kalbimizde hep yaşayacak" dedi.

Cumhurbaşkanlığı Yerel Yönetimler Politikalar Kurulu Üyesi Tuna Koç: "Onun gönül dünyası berraktı"

GÖNÜL DÜNYASI BERRAKTI

Cumhurbaşkanlığı Yerel Yönetimler Politikalar Kurulu Üyesi Tuna Koç ise bilge çoban Hüsnü Çalhan'a dair düşüncelerini paylaşırken oldukça duygu dolu anlar yaşadı. Tuna Koç; "Biz onu güzel bir insan olarak bildik, iyi bir Müslüman olarak gördük. Hüsnü abinin vefatıyla Türkiye haritasında bir renk eksildi. Dünyamızda bugün arasında artık bir eksiklik var. Aksiyonel bir eylem insanını ebedi âleme yolcu ettik. Bizlere 35 yıl ağabeylik yaptı. Gönül dünyası berraktı. Biz bunu ömür hikâyemizde gördük ve yaşadık. Bizlere aksiyon adamlarını, düşünürleri, yazarları tanıtan Hüsnü ağabeyimizdi. Sezai Karakoç'a bizi o götürdü. Eğer Sezai Karakoç ile 30 yıllık bir dostluğumuz olduysa ben bunu Hüsnü ağabeye borçluyum. Bizlere güzel dostlar kazandırdı. Rahmetle anıyorum" dedi.

GÜZEL BİR İNSANI UĞURLADIK

Yatağanlı hemşehrisi çocukluk arkadaşı Mustafa Nadir Önay ise Hüsnü Çalhan hakkında şunları ifade etti: "Güzel bir insanı uğurladık. Allah rahmet eylesin. 15 yaşlarında iken bir gün Hüsnü ağabey ile kahvenin önünde otururken bana Sezai Karakoç'u okuyup okumadığımı sordu. Onunla ilk fikir konuşmalarımız bu şekilde başladı. Bizden 5 yaş büyüktü. Kendisine büyük hürmet ederdik. Bizim çevremizde okuyup yazarlar parmakla gösterilecek kadar azdı. Daha ciddi konuları konuşmak için mutlaka İzmir, Ankara ve İstanbul'a gidilirdi. Hüsnü Ağabey de böyle bir insandı. İmkân buldu mu hemen giderdi. Tanıyan dostların güzel şahitliği gibi biz de kendisini güzellikleriyle anıyoruz.

O imtihanını verip gitti. Allah bizlere de başarılı bir imtihan vermeyi nasip etsin" dedi.

DERİN SOHBETLERİNİ HEP ÖZLEYECEĞİZ

Öğrencileri, dostları ve sevenleri de Hüsnü Çalhan ile geçirdikleri zamana dair güzel anıları ve ibretlik yaşanmışlıkları paylaştılar. İnsanlarda her zaman birikimin konuştuğunu, özellikle genç nesilleri önemseyişini savunmaktan geri durmayan bilge çoban Allah'a sığınır mütevekkil davranır ve hep gözü yollarda olurdu. Durmak bize yakışmaz, ilerlemek için yürümek koşmak gerekir derdi. Koyunlarından elde ettiği süttten mayaladığı yoğurdu bakracına doldurup, Sezai Karakoç'un yanına giderek Sezai hocaya bir kaşık da olsa ikram etmesi en büyük sevinci olurdu. Tıpkı çocuklar gibi sevindiği gözlerinden okunurdu. Rabbim taksiratını hasenata tebdil eylesin. Entelektüel ve derin sohbetlerini hep özleyeceğiz.

Hukukçu, şair, yazar Sıtkı Caney Bilge çoban Hüsnü Çalhan'ın ardından bakınız ne güzel ifade etmiş:

"Bir abiydi bir derviş,
Gezgin bir bilge çoban.
Büyük doğu, diriliş,
Uğrunaydı tüm çaban.
*

Duydum melekler gelmiş,
Çalkan ey kalbim çalkan,
Bitmiş dünyadaki iş
Ve gitmiş Hüsnü Çalhan"

Güzel hatıralar ve unutulmaz anıları ardında bırakarak ahirete göç eden bilge çoban Hüsnü Çalhan'a Allah'tan rahmet; kederli ailesine, dostları ve sevenlerine sabır ve baş sağlığı diliyoruz. Mekânı cennet olsun. Ruhuna el Fatiha.

Sevenleri cenazeden sonra anılarını paylaştı.

ve çile doldu...

HÜSNÜ ÇALHAN'I YOLCU ETTİK

Kim der Anadolu'nun batısında, Yatağan-baba'nın sancağının altında bir çocuk doğacak, atalarının bir kısmı gibi çobanlık yapacak ama yine ataları gibi sürünün peşinden çok imanının götürdüğü yere gidecek, fikirlerin peşinden koşacak. Fikirle sanatla yoğrulacak, o şehir senin bu şehir benim dolaşacak. Sohbet halkalarında gıdalanıp ölümsüz dostluklar kuracak. Her şeyin altüst olduğu bir zamanda bir vefa abidesi olarak dostlarını asla ihmal etmeyecek?

Öyle bir insandı Hüsnü Çalhan. Diğer adıyla-sıfatıyla Bilge Çoban'dı. Gezgin Hüsnü idi.

Denizli Yatağan'dan Eyüplerin Yusuf torunu Mehmet Emin oğlu Hüsnü Çalhan vefat etti. Yatağan Mezarlığı'nda atalarının mezarlarının yanına defnedildi.

Fatihalar Ona.

Honaz'ın ardı, yani Güney'i, Güney Doğu tarafı Çal dağı gibi yüksek tepeleri, Yovalca ve Kefe gibi yaylaları ile Asar ve Kayacık gibi vadileri barındırır. Çal dağı'nın tepesinden bütün Karaağaç ovasını bir kartal gibi tepeden gözleyebilirsiniz. O manzara size bu derelerin tepelerin gönlünüze bir sınır çizemeyeceğini fısıldar. Bir Ulu yol uzanır ovada boydan boya... Karşıda, ufukta sisler arasındadır gözükür başka dağlar çeker sizi. İçiniz içinize sığmaz olur.

Daha deniz daha dağ...

Toros silsilesi dağların, Bozdağlar'ın arkasında denizler uzanır. Bu yörenin çocukları bir taraftan karalarda kefare ordularıyla savaşırken bir taraftan Adalar Denizi ile Cezayir-i Bahr-i Sefid muhafazası için denizlere açılırdı. 6 ay boyunca Çaka Bey, Umur Bey, Hızır Reis, Barbaros Hayrettin, Turgut Bey ile mavi sulara açılırlardı. Zorda- darda kalanların yardımına koşarlar Cezayir'e, Tunus'a, Libya'ya uzanırlardı. Atalarının bir kısmı Girit'in, Rodos'un, Kıbrıs'ın fethinde bir kısmı Malta kuşatmasında şehit düşmüş bir kısmı gazi olarak hayatla-

rını sürdürmüştü. Denizler çalkalanmaya başladığında 6 aylığına ata topraklarına dönerler yine çobanlık yaparlar, çakı bıçak ve yatağanlar imal ederler, evler hanlar camiler inşasına girişirler, düğünler ve bayramlar kutlarlar idi. Dünya üç günlük idi bunu bilirlerdi ama yine de imar etmek ve şenlendirmek Müslümanın boynunun borcu idi.

Aylar ayları, mevsimler mevsimleri, yıllar yılları kovaladı. Böyle böyle nesiller geldi gitti. Talih döndü. Kara günler göründü. Gidenler gidiyor geri dönmüyordu. Az daha nesilleri kuruyacaktı. 10 yıl hatta yirmi yıl süren savaşlardan sonra kimi kör kimi topal Çanakkale'den, Sina'dan, Galiçya'dan dönenler son bir savletle Afyon'da düşman kuşatmasını yardılar ve tekrar Yatağan'a döndüler. Aç susuz çok geceler gündüzler geçti. Kır armut kurularını öğütüp yediler. Çocukları ağlayınca dastarlarına üzüm kurusu sarıp emzik diye verdiler. Bir gün olsun durumlarından şikâyet etmediler. Daima şükrettiler.

O İstiklal Harbi gazisi bir ayağı dizinin üstünden kesilmiş bir dedenin torunu.

Zaten sülaleye Eyüpler de derler.

Kader böyle çizmiş onun çizgisini.

Bir yandan Yusuf bir taraftan Eyyüp sınaması. Ne çetin sınamadır onlar.

Bir tarafıyla fiziki bir sınama bir tarafıyla ruhi çileler.

İmtihanların en büyüklerini veren Hz. Yusuf'a ve Hz. Eyyub'a selam olsun.

Onlara benzer Yusuf'lara, Eyüplere selam olsun...

Kaderin cilvesi Polatlı'ya sapasağlam giden Hüsnü'nün dedesi Yusuf Amca büyük savaştan sonra bir ayağını bırakır gelir. Şevki dedemin kardeşi de oradadır. Maalesef o dönememiştir. Dinar'da dizanteriden şehit düşmüştür. Yusuf Dede benim çocukluğumun unutulmaz simaları arasında yer alır. Ben onu

çocukluğumda bir ayağı tahta bacakla beş vakit camiye gelir giderken görürdüm.

Orta Cami İmamı bizim elif be hocamız Hafız İbrahim Efendi idi. O da Yatağan ve Fatih Medresesi öğrencilerindendi. Çanak-kale Cephesi ve İstiklal Harbi Gazisiydi aynı zamanda. Yusuf Dede hemen İmam Hafız İbrahim Dede'nin arkasındaki safta, en sağdaki yerini alırdı. Çünkü orada bir pencere vardı. Tahta ayağını çıkarır pencereye koyar oturarak namazını tamamlardı. Üniversite yıllarımda ben onun romanını yazacaktım. Torunu Hüsnü'ye sordum nasıl oldu diye? O da dedesinden dinlediklerini bir bir anlattı. Ama o roman bir türlü yazılamadı. Hayat meşgalesi bizi oradan oraya savurdu, biz hikâye olduk.

Hüsnü'ye sorduklarımın bir kısmını dergimizin 12. Sayısında yayınladık. Ben sordum o anlattı. 4-5-6 yaşlarında yaylada başından geçenleri hikâye etti. Dedesini nenesini anlattı. İt oluklarından, Kızılıklık'dan, Goca Ardıc'dan bahsetti. Daha da anlatacağı. İhmal ettik. Şimdi İt olukları Kızılıklık Koca Ardıc, Yokuş Başı, Kefe Yaylası öksüz kaldı.

Kederli bir hayattı onunkisi. Fakat dava bu kederli hayattan bir yaşama sevinci çıkarmasına yetip artmıştı. Mustafa Kutlu'nun yazdığı dava delillerinden biri idi. Mustafa Şahin'e göre ise tam kendisiydi. Eyüpler'den Hüsnü kaderin cilvesi bir ayağı arızalı doğdu. 4-5 yaşlarında iken ve henüz 1960 darbesi olmadan önce Yatağan'a bir gelişinde Menderes'in yakın arkadaşı Denizli Milletvekili Yatağanlı hemşehrimiz Baha Akşit'e gösterdiler. O da bu işlerin mütehassısı Ali isimli bir doktora gönderdi İzmir'e. İzmir'de başarılı bir ameliyattan sonra yürüyebildi. Bir ayağı kısa da olsa onu taşımaya yetiyordu. O ayakla ne konferanslara ne dost ziyaretlerine gitti bir bilerseniz şaşar kalırsınız.

Hüsnü Ağabey bizden 4-5 yaş büyüktü. 1975 yılı olsa gerek yeni yeni siyasi kültürel okumalar yaptığımız dönemde onunla çok sohbetler ettik. Biz 15 o 19-20 yaşında idi. Bir gün kahvede otururken Sezai Karakoç'u okuyup okumadığını sordu. Okumamıştım. Sezai Beyin eserleriyle tanışmam onun sayesinde. O da kendisinden birkaç yaş büyük

Hüsnü(sağda) çocuklarını yaylada ata alıştırırken. Sol-
da küçük kardeşi Yusuf.

MTTB'li arkadaşlarının getirdiği eserlerden, gazete ve dergilerden tanıdıktı Necip Fazıl'ı ve Daha sonra da Sezai Karakoç'u. Necip Fazıl'ı ziyarete gitmiş kapısından dönmüştü.

*Gâiblerden bir ses geldi: Bu adam,
Gezdiresin boşluğu ense kökünde!
Ve uçtu tepemden birdenbire dam;
Gök devrildi, künde üstüne künde...*

Necip Fazıl'ı okumayı sürdürdü ama asıl kendisini Sezai Karakoç'un sohbetlerinde buldu. Sezai Bey onu öylesine sıcak karşılamıştı ki ömür boyu onu unutmadı. Sık sık İstanbul ziyaretleriyle onun sohbet halkasında oldu. Kitaplarını elinden şiirini dilinden düşürmedi.

Liselerden üniversitelerden onlarca yüzlerce gence Necip Fazıl'ı Sezai Karakoç'u anlattı. En başta onları demeliyim. Gazete dergi ve görüş-tüğü dostları yoluyla yayın dünyasını yakından takip eder en son yeni yayınlanmış eserleri bile ondan duymamız bizi şaşırtmazdı.

Öğrencilik yıllarımda Ankara'daki öğrenci evlerimizi çok şenlendirmişliği vardır. Yazları biz ona yaylada misafir olur annesinin yaptığı koyun yoğurdu ikramından tadardık. O da kış aylarında bizim mütevazı öğrenci soframıza misafir olurdu. Birlikte Kitapçı Fatih'e, Zafer Çarşısı'na Recep Yumuk'a giderdik.

Hüsnü Çalhan Denizli'de devamlı oturup sohbet ettiği çay ocağında arkadaşlarıyla.

İstiklal Harbi Gazisi Yusuf Çalhan ve eşi

Sonraki yıllarda Evlendi çoluk çocuğa karıştı. Ama dostlarını asla ihmal etmedi. Eskişehir, Ankara ve İstanbul seyahatleri hep sürdü.

Dünya'da neler olup bitiyor, Kudüs ne olacak hep gündemindeydi. Ben onu Üstadın azat kabul etmez dava arkadaşı Hilmi Oflaz'a benzetirdim. O da başka bir dava delisi idi. O da vefalıydı.

Hüsnü ile köyde, yaylada Necip fazıl ve Sezai Karakoç şiirlerini Çal dağına doğru okumuşluğumuz vardır. Güzel ve anlamlı okurdu şiirleri.

Aylar ayları yıllar yılları kovaladı. Çocukları Mehmet Emin, Taha, Neslihan büyüdüler. Onlar hem çocukları hem yol arkadaşı idiler.

Son karşılaşmamızda çocuklardan söz etmiş onların okullarına dair konuşmuştuk. Bir ara ayağındaki sıkıntılardan bahsetti. Şekerden mustarıptı. İhmal etmemesini tavsiye ettim. Sonra yine telefonla görüştüm. Yine aynı dertten yakınıyordu. Hastaneye yattığını duydum. En son Kâmil Gökalp'le konuşmamızda yoğun bakımda olduğunu öğrendim. Vade dolmuştu. Tevafuk cenazesinde Yatağan'da idim.

Hayali ufuklara sığmaz Hüsnü Çalhan'ı namı diğer Bilge Çoban Hüsnü'yü, Gezgin Hüsnü'yü atalarının yanına toprağa tevdi ettik. Gidenler hayattayken olduğu gibi ataları Yatağanbaba'nın sancağının gölgesinde uymak istediler. Yatağanbaba türbesinin etrafına atadan toruna defnedildiler. Yine böyle bir Yatağan evladını toprağa verdik.

Sana edilen dualar yoldaşın olsun, güle güle git yolun açık olsun. Rahmet bulutları gölgelesin seni. Bütün atalarımıza selam eyle. Yolculuğuna hayatayken söyleyip durduğun Sezai Beyin şiiri eşlik etsin. **(MNÖ)**

BİR KESKİN NİŞANCI DESTANI

(Hüsnü Çalhan'ın dedesi Yusuf'un hikayesi)

Topal Yusuf... Yiğitliği ve özellikle nişancılığı ile nam almış koca gazi... Savaşta aldığı bir yaradan dolayı, bacağının yarısını cephede koyan kahraman asker ... Eskiden Yatağan'da, bugünkü Tepe Camii'nin arkasında Kurşun Tepe vardı. Düşünlerde gelin alayı, oradan geçerken, O tepeye Kızılhisar toprak bardaklarından konulur ve kurşunla vurulmaya çalışılırdı. Şayet vurulursa, gelin alayı yoluna öyle devam ederdi. Bazen aksilikler olur ve bir türlü bardak vurulamazdı. Ancak gelinin yola devam etmesi gerekiyordu. Böyle durumlarda, hemen Topal Yusuf bulunur, ondan, bardağı vurması istenirdi. Yusuf'ta nişancılığını konuşturur, en fazla iki atışta bardağı vururdu. Bu keskin nişancılığı, Kurtuluş Savaşı'nda milletimize nice hizmetler yapmasını sağlamıştı. Eskişehir'de Ardiçtepe'de, Yunanlılarla savaş halindeyken komutanı Yusuf'a, öncü olarak askerimizin ilerleyeceği dere kenarını kontrol etme emrini verir. Yusuf, Ardiçtepe'den aşağı inerken Yunanlıların dere kenarında pusu için mevzi aldığı ve iki tane makineli tüfek yerleştirdiklerini görür. Hemen kendisini bir kayanın arkasına atar, karanlık çökünceye kadar oradan ayrılmaz. Karanlığın çökmesiyle görülme riski çok azaldığından gizlendiği yerden ayrılarak tekrar birliğin olduğu yere gelir. Komutanı, Yusuf'a nerede kaldığını sorunca, Yusuf, Yunan kuvvetlerinin hazırladığı pusuyu anlatır. Ve arkasından ekler, "komutanım, bana iyi atış yapan iki asker verin, ben bu tehlikeyi ortadan kaldırayım" der. Komutanın uygun görmesi üzerine Yusuf, keskin nişancı iki arkadaşını yanına alarak gecenin karanlığında Yunan kuvvetlerine doğru ilerlerler. Sürünerek düşmana atış yapılabilecek menzil kadar yaklaşır. İki makinelinin başında, dört asker vardır. Plan yaparlar. İkisini Yusuf halledecek diğer ikisi-

ni de, diğer iki arkadaşı halledecektir. Ve planı uygulamaya koyulurlar. Düşmana iyice yaklaşır. İyi bir nişan, arkasından ateşlenen peş peşe dört el silah...Sonuç bizim açımızdan mükemmeldir. Dört Yunan askeri de vurulmuştur.

Komutan iki makineli tüfeği kucaklayıp gelen bu üç yiğidin alınlarından öper sımırkısı sarılarak onları tebrik eder.

Topal Yusuf, Mustafa Kemal ATATÜRK'ü, Sakarya Savaşı'nda bir defa görmüştür. Onların bulunduğu bölgeye gelen Mustafa Kemal Paşa, askere hitaben, ülkemizin kurtulacağını bu konuda çok çalıştıklarını, onlara güvenmeleri gerektiğini, ne olursa olsun hiçbir şekilde düşmana teslim olmamaları gerektiğini vurgulamış ve bu konuda (teslim olmama) askerlerinden söz alarak birlikten ayrılmıştı.

Paşa'ya verilen söz, gönüllerdeki vatan sevgisi ve iman sayesinde, Sakarya'da destanlar yumağına bir destan daha ilave edilmiştir. Bu savaşta da keskin nişancılığını konuşturan Yusuf, mevziye yerleştirilmeye çalışılan makineli tüfekçileri vurarak bu makineliyi de ele geçirmiştir. Büyük Taarruzda Hacı Halil İbrahim Çavuş'u gören Topal Yusuf, Halil İbrahim Çavuş'un Süvari Birliği'nin düşmanı önüne katıp düşmanı adeta silip süpürdüklerini şahit olmuştur.

Yusuf ÇALHAN, halk arasında bilindiği şekilde söylersek Topal Yusuf, bu millete büyük hizmetler yapmış, bacağını da bu uğurda milleti için feda etmiştir. Bu millet Topal Yusuf'u ve yaptıklarını hiçbir zaman hiç unutmayacak ve Yüce Allah da inşallah kopan bacağının mükafatını ona kat kat verecektir.

HÜSEYİN YAVUZER

(Yaydan çıkan Oklar kitabından)

Sürgün Ülkeden Başkentler Başkentine

Senin kalbinden sürgün oldum ilkin
Bütün sürgünlüklerim bir bakıma bu sürgü-
nün bir süreği
Bütün törenlerin şölenlerin ayinlerin dışın-
da
Sana geldim ayaklarına kapanmaya geldim
Af dilemeye geldim affa layık olmasam da
Uzatma dünya sürgünümü benim
Güneşi bahardan koparıp
Aşkın bu en onulmazından koparıp
Bir tuz bulutu gibi

Savuran yüreğime
Ah uzatma dünya sürgünümü benim
Nice yorulduğum ayakkaşılarımdan değil
Ayaklarımdan belli
Lambalar eğri
Aynalar akrep meleği
Zaman çarpılmış atın son hayali
Ev miras değil mirasın hayaleti
Ey gönlümün doğurduğu
Büyüttüğü emzirdiği
Kuş tüyünden

Ve kuş sütünden

Geceler ve gündüzlerde

İnsanlığa anıt gibi yükselttiği

Sevgili

En sevgili

Ey sevgili

Uzatma dünya sürgünümü benim

Bütün şiirlerde söylediğim sensin

Suna dedimse sen Leyla dedimse sensin

Seni saklamak için görüntülerinden faydalandım Salome'nin Belkıs'ın

Boşunaydı saklamaya çalışmam öylesine aşikârsın sen bellisin.

Kuşlar uçar senin gönlünü taklit için

Ellerinden devşirir bahar çiçeklerini

Deniz gözlerinden alır sonsuzluğun haberini

Ey gönüllerin en yumuşağı en derini

Sevgili

En sevgili

Ey sevgili

Uzatma dünya sürgünümü benim

Yıllar geçti sapan ölümsüz iz bıraktı toprakta

Yıldızlara uzanıp hep seni sordum gece yarılarında

Çatı katlarında bodrum katlarında

Gölgelendi gecemi aydınlatan eşsiz lamba

Hep Kanlıca'da Emirgân'da

Kandilli'nin kurşunî şafaklarında

Seninle söyleşip durdum bir ömrün baharında yazında

Şimdi onun birdenbire gelen sonbaharında

Sana geldim ayaklarına kapanmaya geldim

Af dilemeye geldim affa layık olmasam da

Ey çağdaş Kudüs (Meryem)

Ey sırrını gönlünde taşıyan Mısır (Züleyha)

*Ey ipeklere yumuşaklık bağışlayan merhame-
tin kalbi*

Sevgili

En sevgili

Ey sevgili

Uzatma dünya sürgünümü benim

*Dağların yıkılışını gördüm bir Venüs barda-
ğında*

Köle gibi satıldım pazarlar pazarında

*Güneşin sarardığını gördüm Konstantin duva-
rında*

Senin hayallerinle yandım düşlerin civarında

Gölgendi yanstııp duran bengisu pınarında

Ölüm düşüncesinin beni sardığı şu anda

Verilmemiş hesapların korkusuyla

Sana geldim ayaklarına kapanmaya geldim

Af dilemeye geldim affa layık olmasam da

Sevgili

En sevgili

Ey sevgili

Uzatma dünya sürgünümü benim

Ülkendeki kuşlardan ne haber vardır

Mezarlardan bile yükselen bir bahar vardır

Aşk celladından ne çıkar madem ki yâr vardır

Yoktan da vardan da öte bir Var vardır

*Hep suç bende değil beni yakıp yıkan bir nazar
vardır*

O şarkıya özenip söylenecek mısralar vardır

*Sakın kader deme kaderin üstünde bir kader
vardır*

*Ne yapsalar boş göklerden gelen bir karar var-
dır*

*Gün batsa ne olur geceyi onaran bir mimar ar-
dır*

Yanmışsam külümden yapılan bir hisar vardır

Yenilgi yenilgi büyüyen bir zafer vardır

Sırların sırrına ermek için sende anahtar vardır

*Göğsünde sürgününü geri çağıran bir damar
vardır*

*Senden umut kesmem kalbinde merhamet adlı
bir çınar vardır*

Sevgili

En sevgili

Ey sevgili

Çoban Hüsni Ağabeyle, Üstad Sezai Karakoç'un Sohbet Sofrasından Notlar

TARIK BAYKARA

1 Mart 2012 Perşembe

Saat onaltı civarı ve kar yağıyor; hatta daha fazla, nerede ise lapa lapa ve yürüyüp Sultanahmet'e doğru inen ana yoldan karşıya geçtim.. orada Firuzağa Camii mi vardı?.. oooo Çobanhüsniabey haşmetli mavi paltosu ak saçları kırmızı yanakları ve yörük-türkmen çekiği gözleri ile işte orada merdivenlerin başında.. o da bana benzer şeyler diyor.. "bir baktım hah dedim işte bu çekik gözlü Kayı Boyundan yani bizden.. nerde olsa fark ederim" gibisinden... "yahu diyor o senin bizim Kayı Boyunun attan inip Acıpayam ovasında karar kılması, ama diğerlerinin Bilecik'ten çıkıp imparatorluk kurması fikri daha çok aklıma yatıyor" gibisinden bir giriş... Bu benim şakavari teorim sayılabilir... Gerçek "Osmanlı" Osman Bey-Yataganbaba tarafından kurulabilirdi. Ama O'nun görevi Acıpayam,

Kazıkbeli, Denizli bölgelerinde olduğundan devlet, daha yukarılarda görevlendirilen diğer Osman'a yani Kara Osman Bey'e nasip oldu. Yanisi "biz.. Yataganlılar aslında bir devlet kurmadan 'kıl payı' nasiplenemedik!!! Hatta bizimkisi 620 yıldan fazla sürerdi kesin!...Derdim de bu Çobanhüsniabeyin pek hoşuna giderdi.

- "Yahu ben senden bir yaş küçüğüm... nasıl oluyor da 'abey' oluyorum" diye çıkışınca... "bazı insanlara 'abeylik yakışıp durur'!..." diye Afşarbeyleri türküsünden göndermeyle cevap verirdim...

- 17.20'ye kadar Fatih Belediyesine ait güzel mi güzel bir çayhanede oturduk. Sahlep çaylar ve sigara böreği yedik .. Çobanhüsniabey daldan dala atlıyor, konuşmalar hep üstad Sezai Karakoç üzerinde dönüp dolaşıyor.. belli ki üstad Sezai Karakoç ile olan ahbablığı

onun yaşantısının omurgası olmuş..30 yıla geri giden bir dostluktan bahis açası.. oradan neler neler..

- Kah Cahit Zarifoğlu rahmetliden, O'nun "Yaşamak" kitabından satırlar okuyor kah Nuri Pakdil'den... Yahu Çobanhüsnüabey gibi bir kişilik bu yeryüzüne bir defa daha gelebilir mi?. "Çoban" kesinlikle lakabı değil, Çobanhüsnüabey gerçekten de çoban ve Yatağanlı. Bu nasıl bir heves, iştihak ve azimdir ki bütün hayatı bu büyük kişiliklerin peşinde geçmiş. Üstad Sezai Karakoç'un yakın dostu olmuş. Üç ayda bir mutlaka ziyaretine gelir sohbetlerinde bulunurdu. İnşallah bu defa da ben dahi bu sohbe dahil olacaktım.

- 17.20 kalktık.. kar daha fazla yoğun Sultanahmet Meydanına bakan görüntüde göz gözü görmüyor...

- Yürüdük..

- On onbeş dakikalık son derece ağır aksak adımlarla yürüdük Çobanhüsnüabey ile. Çağaloğlu'nun dar sokakları.. parke yollarda vızır vızır araçlar ve kalabalıklar arasından artık paslanmış ve zar zor okunan tabelasında Diriliş Yayınları yazan dar giriş kapısına vardık-bir yerde okuduğumla aklımda kalan hemen girişte çay ocağı ve dar merdivenlerden yukarı ilk kat.. zili çaldık.. gençten esmer bir kafa kapıyı açası ve daracık bir koridorda sağlı sollu Diriliş Yayınları, Üstad Karakoç'un eserleri, yeni taze kokularını hemen almak mümkün. Kısa boylu yaşlı ve resimlerinden gördüğüm, seyrek kahverengi-beyaz bıyık; gözlük ve gözlüğün içerisinde sürekli etrafa göz atıp tarayan, taradıkça tarayan gözler, küçük cüsseli bu dev şahsiyet ile merhabalaştık ve el sıkıştık... bu üstad Sezai Karakoç... bütün zamanların en büyük şairlerinden.

- Türk şiirinin zirve isimlerinden üstad Necip Fazıl ile Türkiye Cumhuriyeti, akıl, fikir, edebiyat, izan alanına damga vurmuş, nice nesilleri ard arda, ard arda etkilemiş dev isim... taaa delikanlı yıllarımdan bu yana/tabii ki Erkan dayımla birlikte "Tahanın Kitabı", "Gül Muştusu"...bahar dediğin de ne!"

diye başlayan, çarpan yamultan şiirler, işte bu muhterem ve eşsiz şahsiyetin eserleri...

- Önce sessizlikle başlıyoruz.. arada Çobanhüsnüabey tanıdıklara ilişkin şeyler araya sokuyor Üstad cevap yetiştiriyor ama sürekli etrafı ve gelenleri bir tarama var ve ben dahi sessizce bekliyorum.. Daracık ofis, iki masa, masanın üzerinde eski model taaa 70'lerden kalma telefon, eski ve giderek şarjının boşaldığını bildiren diit sesli eski bir ceptel ve belli ki baya bir hevesle ortaya attığı Yüce Diriliş Partisi ile ilgili duyuru amblem vs vs yazılar orda burada...

- Çoban Hüsnüabey "...nereden nereye" ile başlatıyor Üstadı konuşturmaya.. Bu ofislerin serencamı "önce işte şurada idik sonra şurası, oradan Kadıköy, sonra Ankara vs vs vs" Üstad ayrıntı ile anlatmaya başlıyor epeyce...

- Ben de 69-70'ler civarında lafa girdim ve Tuncer dayımın Zeki Velidi Togan hoca ile ilgili Diriliş'te çıkan makalesinden bahsettim ve Togan hoca ile ilgili tanışıklığı sordum.. "İslamın Dirilişi" adlı kitabının yasaklanması, ceza alması ve davalarında bilirkişi imiş ve olumlu rapor vermiş.. sonra bunu daha da ayrıntılandırdı.. epey anlattı..

- Sonra, İsmet Özel'den okuduğum "Çin'den diriliş olmaz... diriliş sadece islamla olur.." alıntısını İ.Özel'i anmadan sordum ve burada Üstad yavaştan ısınmaya başladı. Arada bir gülümsemesi bile eksik olmadan. Çin ile ilgili söylediklerinin tafsilatına girişti..."Evet teknolojik olarak iş ve ticaret olarak yükselir ama onlar da Batılılar gibi istilacıdır ve bu bakımdan insanları kuşatamaz ve onlara sevgi medeniyeti getiremezler bu ancak İslam'la olabilir..." diyerek devam etti.

- "Batı, Amerika ve Çin giderek yükselen bir yarış içerisinde... mutlaka kapışacaklar ve savaş çıkacaktır.. bütün gidişat bunu göstermektedir ve biz İslam ülkeleri arada ezilip kalacağız.. buradan ancak Türk, Arap, Fars üçlü İslam birliği ile çıkabilir ve her iki tarafa da dur diyebiliriz..."

Rahmetli Çobanhüsniüabey-rahmet ve hasretle anıyorum

• Ben arada Rusya'yı da hatırlattım.. “..bu ancak onlara sığınma olur.. onlar büyük devlettir biz küçük devletiz..” dedi. “Amerika ile ilgili bir zaaf ve çöküş emaresi görmekte misiniz?..” diye sordum. “... yooo böyle bir şey görünmüyor... onlar Çin ile olacak savaşa hazırlanıyor.. yani Armageddon olacak savaş...”

• “Sizin belki de dünyada ilk kez Sovyetlerin çöküşünü haber verdiğiniz ve mübarek Rum suresine dayanarak yaptığınız öngöründen...” diye başlayan bir soruma çok memnun oldu. “..ben..” dedi “..iki Almanya'nın bileşeceğini de taa o zamanlar yazmıştım... bunlar düşman kardeşler gibi görüşmeler yapıyor ve kavga ederek çıkıyorlardı.. ama bu göstermelik” dedim ki “..bunlar ki görüşmeye başladılar... demek ki birleşecekler.. nitekim dışarı çıkıp kavga ettiklerini yaymaları mizansen imiş..”

• Sonra Çobanhüsniüabeyin yeğeni Ömer ve daha sonra daha iki yeğen Hasan ve Eyüp de geliyorlar.. arada genç tıfl öğrenciler selam getirip el öpmeye yelteniyor; az oturup

çıkıyorlar; arada çaylar gelip gidiyor.. Üstad sohbete ısındı ve artık doğrudan bana da bakarak sohbeti sürdürerek konuşuyor. Çobanhüsniüabey memnun.. hatta Üstad zaman zaman gülücüklerle nükteler dahi yapıyor..

• “Türk, Arap, Fars yani Türkiye İran ve Mısır ve bunların aydınları ile olur”.. ben ticari ve politik ilişkilerin giderek gelişmesini sorunca dedi ki.. “hayır onlarla olmaz. Bu aydınlara, tıpkı Almanlar gibi bir araya gelecekler ve bir gece çıkıp bu birleşmeyi söyleyecekler. Buna geç bile kalınıyor..ama bu ancak Fars ve Arap unsurların dilleri ve ananelerine uymak, saygı göstermekle başlar.. İttihadcılar bunu bilmedikleri için, şimdiki Irak'ta bir camiden, ölü bir köpeğin kuyruğundan tutulup atılmasını istemişler ve cıngar çıkmış..tabii bilmiyorlar ki hayvanın onlar için makbul olduğunu... halbuki Osmanlılar mesela Ergani'ye geldiklerinde... köyün sınırında durmuşlar ve bizim atlarımız Hz Ömerin torunlarının olduğu bu topraklara at üstünde basamazlar deyip attan inip öyle girmişler... zaten Osmanlı, daha önce Selçuklu, daha önce Abbasiler, bir bakıma Türk-Fars-Arap ittifakının devletleri idi...”

• Arada konuşmalar bitince araya sessizlik

giriyor Üstad duvardaki saate bakmaya başlıyor sürekli gözleriyle etrafı kişileri süzüp tarıyor ve yüzünden tam olarak nasıl bir duygu içerisinde olduğu anlaşılamıyor...

5 Mart 2016, Cumartesi

- Akşamüstü Hüsnüabeyle Fındıkzade'de buluştuk epey bir sohbet ettik. Akşama doğru da Üstad Sezai Karakoç'u ziyarete gittik. Her zamanki gibi ilgili idi. Çobanhüsnüabeyi görünce sanki öz evladını görmüşçesine seviniyor yüzü gülüyordu. Hal hatır soruyor Hüsnüabeyin getirdiği selamlara memnuniyetle "ve aleyküm selaam.." diyor. Ben de kendisine "... tüm uyarılarının doğru çıktığına.." dair şeyler söyledim ve en son İslam ülkeleri ordularının bir araya gelmesi ve tatbikatlarını sordum...

- "Hüsnü!... çay koy istersen... kahvaltı gibi birşeyler yiyelim Allah ne veriyse..." dedi ve Allaaah... Üstadın sofrasından nasiplenmenin heyecanıla orta masanın üzerine gazeteler serildi... siyah zeytin, peynir, domates Allah ne veriyse.. Hatta o arada bu derede serilen gazetenin üzerinde yazısı olan bir yazarı da o araya sıkıştırıp sordum Üstad'a... Yüzünü ekşitti Üstad... "bunlar Suriye'de ilk dönemlerde çok çoştular ve anlamadılardı bunun büyük bir tuzak olduğunu defalarca uyarmama rağmen... dediğim de çıktı işte...". Ve o hikmet sofrasından da nasiplenmiş olduk böylece. Çıkarken de kapıya kadar gelerek uğurladı. Hüsnüabey de Üstadın artık en yakınlarından sayılırsın dedi.. ben de "kalp kalbe elbette karşıdır.." dedim..

- Öyle değil mi? Orada nerede ise yıllardır aynı kıyafetteki ufak tefek adam, adeta yaşayan capcanlı bir sahabe gibileyin... dünyanın en önemli fikir ve edebiyat insanı, Türkçenin artık ölümsüzleşen şiirlerini yazmış muazzam bir kişioğlu.. yaşayan bir evliya yokmu idi?.. Tam o akşam da, genç bir hanım kız şiirleri hakkında yaptığı yüksek lisans tezinin bir kopyasını getirdi ki Üstad oralı bile olmadı... Bu dünyadaki sürgünde hala daha yaşayan en büyük hikmet abidesi bu ufak tefek anıt şahsiyetti ve ben de Hüsnüabeyle işte oradayım ve bizleri kapıya kadar uğurlayıp yolcu ediyordu...

- Ve şiirler şiirinden...böyle bir şiirin yazıldığı başkaca bir ülke var mıdır?

*Ülkedeki kuşlardan ne haber vardır
Mezarlardan bile yükselen bir bahar vardır
Aşk celladından ne çıkar madem ki yar vardır
Yoktanda vardan da ötede bir Var vardır
Hep suç bende değil beni yakıp yıkan bir nazar vardır
O şarkıya özenip söylenecek mısralar vardır
Sakin kader deme kaderin üstünde bir kader vardır
Ne yapsalar boş göklerden gelen bir karar vardır
Gün batsa ne olur geceyi onaran bir mimar vardır
Yanmışsam külümden yapılan bir hisar vardır
Yenilgi yenilgi büyüyen bir zafer vardır
Sırların sırrına ermek için sende anahtar vardır
Göğsünde sürgününü geri çağıran bir damar vardır
Senden umut kesmem kalbinde merhamet adlı bir çınar vardır
Sevgili
En sevgili
Ey sevgili*

MAVERA YOLCULARI

REFİK KARAKAYA

Yahya Kemal'in şiiri nerden aklıma esti, bilmiyorum? "Mehlika Sultan'a aşıkta yedi genç" şiirde adı geçen 'Mehlika Sultan', hayal edilen güzellikler, ulaşılamayan sonsuzluğun sembolü. Belki de hayat Mehlika Sultanların uğrunda yaşadıklarımızdır. Yani hayat çabası... Ulaşamamak da hepimiz faniyiz, darı mekandan dar-ı bekaya yolcuyuz. Yunus Emre'nin deyişiyle; göçtü kervan biz kaldık dağlar başında. Allah Celle Celaluh dar-ı bekaya göçenlere rahmet eylesin.

Benim de acizane, hatıralarımda iz bırakan, yedi bilge adam vardı; paşaların veli hoca, Bekir çavuşların Muhammet hoca, Garalların Kamil amcam, Hassönler'in İlhami hoca (İbrahim Şenel) Ali reis, Savsalar'ın Ziya dayım, Eyiplerin Hüsnü abi (Çalhan) Benim için köşe taşıydılar. Eskiler, bilenler bilir, yeniler bilmez belki, 'çarıklı erkan-ı harp' derler: feraset sahibi, halk feylesofları, tüm musibetleri yok eden, sağ duyu sahibiydiler. Karşılaştığımızda, tanışık, ahbap, dosttular. Güven telkin ederlerdi. Görüşleri yetkin, hüküm ferma, eylemlerinde yatkındılar. Maruzatlarımızı dillendirirken müşfik önerilerde bulunurlardı. Bulundukları ortamı rehabilite ederlerdi. Hayatın kahrına karşı metanetliyidiler: "Hallolur, hayırlısı, buna da şükür, olacağı varmış ne yapalım!"

Veli hoca, ilkokul 1965-1966 sezonunda, Namık Kemal İlkokulunda öğretmenimizdi, müdürlükte yaptı, şefkatliydi. "Ben tanıyorum babanızı" derdi. Yıllar sonra çarşıda, pazarda, işte Denizli'de dururken de karşılaşır, halimizi hatıramızı sorardı. Yıl 1985, nerden nereye; Ankara'da çalışıyorum, hala bekarım bekara kiralık ev yok, olsa da maaşın iki katı. İtfaiye meydanında Opera otelinde kalıyorum, tesadüf otelin önünde karşılaştık, o da oğluyla birlikte ev arıyorlarmış, başka otel

de kalıyorlarmış. Biz bu ev işine köklü çözüm bulacağız dedi. Oğlunun arkadaşıyla birlikte Cebeci'de tren istasyonunun oralarda, "iki milyona ev aldık" dediler sonrası...

Sağ başta Hüseyin Özkan yanında Muhammet Öztürk Sol başta Ali Güngör hemen yanında Burdur Bucaklı Hasan Akay hoca bir bayram töreni esnasında.

Muhammed hoca, ortaokul da dersimize girerdi, çok olgun, oturaklı, bize ders dışı ne bileyim, görgü kuralına kadar öğretirdi. Bir teşekküre bile ne diyeceğinizi bilmiyorsunuz, bir şey değil deyin bari, gazete bayiinden gazete alıyorsunuz, elinizde sallıyorsunuz, efendice katlarsınız, ceketinizin cebine yerleştirirsiniz derdi. Köyün, akraba hısımların, herkesin derdine tercüman olur, şakayı kaldıranla şakalaşır, saygındı.... Kamil amcam, çok sakın, soğukkanlı, anlar dinler, çok pozitif bir insan, başına musibet gelse yok eder, 1974-1975 sezonunda Denizli'de sanat okulundayım, ilk yarı yedi zayıf, ikinci yarı beş zayıf, kurslar başlayacak, bütünleme sınavları olacak, babam; "ne yapacağız bunu" dedi, Kamil amcam, "Boş ver okusun, devam etsin, halleder" dedi... İlhami hocam, aynı sezonda hem Sanat Okulu müdür yardımcısı, hem derslere giriyor: onun şefkatli bir lafı vardı,

kızsa bile “şaşkın..!” derdi. Bu kadar zayıfım olmasına rağmen öğle yemeğine beni yemekhaneye yazdırmış, ilk gün yemeğe gittim, yemekhane önünde tam da bizim sınıf öğretmeni, eline listeyi almış, girişte bana; “Seni kim yazdı buraya” dedi. Ben de “İlhami bey” dedim (İbrahim Şenel idi o) Anladı tabii, oturduk yemeğe... Öğretmenlerin yemek masası yakın, homurdanmaya başladılar... Ben kulak kesiliyorum, “arkadaş, bu listeyi kim düzenliyor böyle, zayıfı olanla, olmayan arasında fark kalmamış” dedi. Benden terler boşalıyor, önümde ne var, ne yok yiyorum, bilmiyorum. Sadece düdük makarnasının tadı kalmış damağımda. Bir daha yemekhaneye uğramadım. Sınıf öğretmenim, gitmediğimin farkına varmış, bana “temiz çocuk” demeye başladı. İlhami hocaya biri söylemiş, yemeğe gelmiyor diye. Bana “neye yemiyorsun şaşkın” dedi... “Biz de biliyoruz çok zayıfımız olduğunu bir hal yoluna koycaz ellem!”

Ali reis Namık Kemal’de müdürlük yaptı. Din dersimize girerdi, dayak korkusuyla namaz surelerini ezberletti. Çabası var, istiklal marşının kırk bir mısraını da ezberlemiştik. Sivil hayatımızda da gider gelirdik, danışır-dık: “Bir şeye neden tepeden iniyorsunuz?” derdi.... Ziya dayım, bir ara köyden Denizli’ye minibüsçülük de yaptı, sanat okul ders dönemi boyunca çok geldik gittik. Denizli’deyken Battallan Mehmetali’yla dururduk, bisikletle Pamukkale’ye gittik. Pamukkale’de bisikletin lastiği patladı. İniş aşağı ne güzel gelecektik, dolmuşa sırtladık getirdik, garajda indik. Ziya dayımla karşılaştık. Güldü, bana döndü; “Aynı baban gibisin, o da bisikletten başını kaldırmazdı” dedi.

Yıl 1983, nerden nereye, ben Ankara’ya kur-sa başlayacağım, evde tereddüt var, gitse mi, gitmese mi? Onun da başından kaza geçmiş, kolu falan sarılı. Gittik, gelen giden arasında her türlü dünya meşakkatine laf yetiştiriyor; “bu da olacakmış, ne yapalım, Allah’ın takdiri” falan, “siz ne yaptınız” dedi, babam da “bu Ankara’ya gidecek, ne olacak” dedi, Ziya dayım, “gitsin bakalım, bir denesin, olmazsa gelir, ne olacak” dedi yani....Hüsnü abiyle sa-

mimiyetimiz Ankara’da başladı. Köydeyken, bu ağır konulara giriyor, sıkıyor diye herkes kaçırdı. 1984 senesi, Denizciler caddesinde evde dört kişi kalıyoruz. Eve geldiler, yanında Cihan Baykara ve biri daha vardı, yediler içtiler, çay falan ikramda bulunduk. Hüsnü abi evde kaldı, öbürleri İran’a gideceklermiş. Neyse evde sohbet başladı, fosur fosur sigaralar, o dönemde İslam Devrimciliği var. Ben işe yaya gidip geliyorum, yağmurlu bir gün, köprü altına biriken ne kadar pis su varsa, minibüsçü üzerime boca etti. Ben de söve süpüre eve geldim. Bombalamak lazım bunları dedim. Hüsnü abi güldü, gördün mü dedi, cenabet herifler çocuğu zıvanadan çıkarmışlar.... Üzüm üzüme baka baka kararmış, mesleğimle alakası olmadığı halde, bende evde kalanlara uyudum. Derin kitap-lara, mevzulara daldım, ilk okuduğum kitaplar; Karl Jaspers’in, varoluş felsefesi, Eric From’un sevmeye sanatı, İsmet Özel’in celledima gülümserken şiir kitabı, Alev Alatl’dan işkenceci, sonu gelmez, devam... Yıl 1989 Temmuz ayı, Sincan’da evde kalıyorum. Köyden Ankara’ya bir hafta önce döndüm. Benim ince işlerim, ilk gidiş olumluydu, ikinci defa şeytanın aklını karıştırdılar olmadı, naz fez, moraller bozuk, babam ‘tepeden indi’, iş koptu, Ali reis ne demişti: Bir şeye tepeden iniyorsunuz!.. Yaz sıcağında başıma karlar yağıyor, yenildi yorgun düşler...

sevindirikliğimi yakıştıramazlar ömrümce

Bana mehel yok, alem benden bencilce

Gün yanar, gece üşür her bir düşle,

Bir lütufla tatlı, olmazların acısı içimde...

Zayıfladım, kalp ağrısı, neyse aygın baygın Ankara’ya döndüm. Telefon yok, imkanlar kısıtlı, zaman sağır, ben sağır, herkes sağır, sağırlar diyalogu bile yok, yok yok, benim küçüğüm düğün yapacak, bir izin daha alır haftaya bir daha gelirsin dedi annem, babam git, gelme dedi, büyüğü dururken küçüğü düğün yapıyor derler, orta yerde sivrilip durma buralarda! Geldim Ankara’ya yeniden izin aldım, Eskişehir’e gideceğim, bir taşla iki kuş vuracağım: Eskişehir’de garajdan indim,

Anadolu üniversitesi, Yunus emre kampüsü- ne, kısa sürede diplomamı hazırlamışlar verdiler, aldım garaja döndüm, garaj kenarında hüsnü abinin kardeşi Ertuğrul'un ayakkabı mağazası var, hoş geldin, hoş bulduk, Hüsnü abi birazdan çıktı geldi, birlikte biraz etrafı dolaştık, sohbet ediyoruz, kafalar karışık, durum böyleyken böyle, köyde düğün var. Ben varoluş felsefesini okumuştum' 'varoluşçu Sartre'ın öğrencisine çözümü; ülkesi işgal altında olan bir öğrencisi Sartre 'ye soruyor; annem bakıma muhtaç, evde kalıp anneme mi bakayım, yoksa savaşa mı gitmeliyim, karar veremedim, söyle ne yapayım der. Hocası Sartre ona, kendin karar vermelisin, seçmekte özgürsün der. Veya işbirlikçi ol, ya diren ve bütün tehlikeleri göze al, ya da evde kal, annene bak, her şeyi kabullen... Ben de soruyorum, sizce insanın gönlüne su serpecek seçenek var mı?...ben tabii Sartre'dan farklı olarak biraz varoluşçuyum, âmâ benim problemim o öğrencinininki gibi değil. Hüsnü abi de bekardı o zamanlar. Ben de hüsnü abiye soruyorum, durum böyle böyle, düğün var, düğün meselesi ne olacak dedim. Şöyle bir durdu durdu, yüz çizgilerine, kısıp gözlerine öylesine derin bir ifade verdi ki, zannedersin bir filozof içinden çıkılması güç bir meseleyi hallediyor. Düğün senin mi dedi, hayır, eee, gideksen sen bilirsin, gitmesen de mesele değil, düğün olup da ne olacak dedi Zıplayıp hoplayacaklar, eğlenecekler, hiç de problem değil dedi. Vakit daralmaya başlayınca vedalaştık. Ankara'ya geri döndüm. Ertesi gün evden kalktım Ulus'a indim. Evde telefon yoktu, abone olmak için 6 ayda ancak sıra gelirdi belki o yıllarda. Büyük postaneden şehirlerarası büyük jetonlar aldım, ankesöre girdim, köye, evi aradım, annem çıktı, hani ne oldu gelmiyor musun, sen babana bakma dedi. Telefon jetonları yutuyor, kısa kestim; nasip dedim, Hüsnü Abi'den fetvayı aldım, galiba gelmeyeceğim. İşte böyle, vay Hüsnü abi; bir gün dağda sürü otlatır, bir gün Denizli'de, başka gün başka yerde, Eskişehir'de, buluşmamızda, tam bir varoluştı. Bir bakarsın Ankara'dadır. Yıl 1998, Sincan Tapu Dai-

resi'ndeyim, bir öğle sonu Ersönmez Yarbay ile gelip karşıma dikildiler. Hüsnü abi benim burada çalıştığımı bilmiyormuş, Ersönmez beyin kooperatif işi varmış, birlikte geldiler. Burasının işi yoğun dedim. Ya dedi mesela Çameli'ne gitsen ne olacak ki dedi. Burası iyi tabi dedi. Daha başka zamanlarda çok görüştük, köyde, bağda, dağda. 2014 yazında Kocapınar'da yanına vardık arabayla, şimdilik buralardayım dedi. Bu yıl festival yok mu dedim. Baksana dedi. Festival sırası mı İsrail boyuna Filistinlileri katlediyor dedi. Ben de hayat devam ediyor dedim, orası öyle dedi. En son 2018 de birkaç defa karşılaştık, ölçeğimiz dünya meseleleri. Cuma günü köye gelmiş. Denizli'de duruyordu. Minibüse kadar yolcu ederdim. Telefonuna cuma mesajı atmışlar. "Başlayacağım bunların zırzırından" dedi. "Ne olacak sekülerizm işte! Memleket savaş halinde bunlar gerekli gereksiz mesajlarla uğraşiyor" dedi.

İşte böyle, başta söylemiştim, köyde köşe taşı niteliğinde insanlar çoktu, benimle te- vafuk edenlerden birkaçı aklıma geldi, hepsi de söyleyip söyleyip uykuya daldılar. Ömrü oldukça yürür her yolcu. Yedi bilge adam, Mehlika Sultanı aramaya koyuldular, Kaf da- ğına doğru. Kaf dağının dönüşü yoktu, mave- raya daldılar. Oradan gelmeyecekmiş dediler, bir daha geri dönmediler. Allah Celle Celaluh onları bizden daha çok sevdi. İnna lillah inna ileyhi raciun. Gelmiş geçmiş, hatırimızda olan olmayan tüm geçmişlerimizi dua ile yad ediyoruz, mekanları cennet olsun....

Refik Karakaya'nın ilkökul öğretmeni, daha sonra Yatağan Belediye Başkanı olan rahmetli Ali Güngör

HÜSN-Ü AŞK ÖLMÜŞ

MUSTAFA ŞAHİN

Hüsnü Çalhan da göçmüş. Çoban Hüsnü, Bıçakçı Hüsnü.

Ercan Şen haber verdi. Az önce Nuri Pakdil'e uğramış, Fatih Kitabevi'ne geçmiştim. Ercan'ın mesajında okuyunca eyvah dedim.

Fatih Yurdakul meğer biliyormuş. Hastalık sürecinde ilgileniyor, görüşüyormuş. Ağır şeker hastasıymış. Cenazeye gidemediği için üzgündü. Rasim Aydin'le konuştu. Çobanlığını, bıçakçılığını, gezilerini, arayışını konuştuk. Ahmet Şirin'i, Vehbi Çıtak'ı, Mustafa Karakaya'yı yad ettik. Ali Karaçalı "Dava Delilerinin Kısa Tarihi Hüsnü Çalhan" yazısını Hece'nin arşivinden buldu.

Güya bir dizi adamı yazacaktım. Dava delilerinin birincisi demiştim Hüsnü Çalhan için. Devamını getiremedim, diğer dava delilerini yazamadım. Bir çizgiyi, bir hattı, bir yolu, bir güzergahı belirginleştirecekti güya bu yazılar. İkinci sırada Kemal Kelleci üçüncü sırada Saatçi Musa olacaktı, Hilmi Oflaz olacaktı. Öyle devam edecekti. Okumuş çocuklara bel bağlayan dava adamları öncelikle yer alacak sonra devamı gelecekti. Olmadı. Davanın başına birşeyler geldi, benim geldi, Hüsnü'nün geldi, yağmur yağdı, çamur oldu, çürüme geldi öyle oldu, böyle oldu yazamadım devamını, vaadimi yerine getiremedim.

Akif Emre'nin de öyle bir hayali vardı, Anadolu'nun ruhunu tutan adamları zaptetmek, kayıt altına almak istiyordu, beraber yapalım demiştim. O iş de, o düş de yarım kaldı. Olmadı olamadı. Göçtü kervan.

Halil İbrahim Sarıoğlu, Celil Güngör, Barbaros Akçakaya ile Hüsnü'ye dair yazıştık konuştuk, rahmetle, hürmetle, sevgiyle yad ettik.

İkibin ikiden sonra Hüsnü'yü birkaç kez gördüm. İlk zamanlar gözleri ışıyordu, "bizim çocuklar işbaşına geldi işte" havasında bir neşe gelmişti yüzüne. Dava taşının gediğine

konacağı umudunda besbelli. Sonraki görüşmelerde yüzündeki gözündeki o ışığın yavaş yavaş azaldığını da bizzat gördüm. Hayretler içindeydi, düş kırıklığı derinleşiyordu. Yine de bildiği yoldan yürüyor, bir sırrı taşıyordu.

İyilerin, Salihlerin birbirini tanımamalarının büyük eksiklik olduğunu düşünüyor birilerini birileriyle tanıştırmaya devam ediyordu. Son görüştüğümüzde Avrupa'da yaşayan bir profesörü benimle tanıştırmış, mutlaka görüşmemiz gerektiğini telkin etmişti.

Niye böyle olduğumuzun, nasıl bu kadar dünyevileştüğimizin acısını yaşıyor, bu girdaptan nasıl çıkılacağını düşünüyor, Üstad Sezai Karakoç'tan bir şeyler anlatıyordu. Bir tılsım gibi, bir sır gibi.

Bu arada evlenmiş, çocukları olmuş ama Hüsnü aynı Hüsnü. Akıllı fikri ruhu davada. Davayı dillerine dolayanlar, onu dürüm yapanlar varsın dünyaya gark olsun. Hüsnü yine geziyor, yine insan arıyor. Hüsn ü Aşk, Hüsn ü Yusuf. Dünya değişsin, daha adil daha merhametli olsun diye. Olmadı. Olamadı. Hüsnü aynı Hüsnü. Yine dünyaya karışmamış, bu dolapların nasıl döndüğüne yine akıl sır erdirememiş, biz okumuş çocukların yaşattığı hayal kırıklığını onaramamış olarak dağlarda yollarda aynı türküyü söylüyor, aynı özlemde aynı hasrette.

Mekânın cennet olsun çok güzel adam. Başın sağ olsun Yatağan. Başın sağ olsun Türkiye. Başın sağ olsun İslam ümmeti. Başın sağ olsun Mustafa Nadir Önay...

Hüsnü oğlu ile

Dava Delilerinin Kısa Tarihi - 1

HÜSNÜ ÇALHAN

MUSTAFA ŞAHİN

Davanın kısa tarihi, Hüsnü Çalhan ile başlar.

Yaşayan Dava delilerinin Kısa tarihi demeliydim. Çünkü bu tarih aslında cennet mekân Hilmi Oflaz ile başlar.

Peki, Hüsnü Çalhan kimdir?

Onu her kes tanımayabilir, O, herkesi tanır. Büyük ihtimal siz de bir yerlerde yaz kış sıcak ellerini tutmuş, göz göze gelmişsinizdir.

Yatağan: Türkiye'nin Minyatürü

Hüsnü, 1956 yılında Denizli'nin Yatağan kasabasında dünyaya geldi. Belki bu kasabadan da haberiniz yok. Bu toprağın hamuru, mayası hakkında çok şey barındıran Yatağan Dergisi de belki size ulaşamamıştır. Yatağan, tarihi ve kültürel dokusuyla tam bir Türkiye minyatürü. Merkeze uzak olmanın avantajıyla el değmemişliğini bugüne kadar koruyabilmiş. Adını, Osmanlı akıncılarının kullandığı Yatağan kılıçlarından alıyor. İmparatorluğun 700. yılı görkemli törenlerle Yatağan'da kutlanmalıydı ama, yatalak cumhuriyette nerede o uygarlık bilinci. Yatağan, bir çınar gibi özündeki büyük dirençle dehrin çilgin akıntısına direnir. Tren yolu geçmiyor ama, Mustafa Kutlu'nun eline düşse bu kasabadan on beş Uzun Hikâye çıkardı. Gelenek ile yenilik arasındaki tazyik elbet, Yatağan'ı da yakıcı burgacına almış ama, anılarıyla, insanlarıyla direnir. Büyük kentlere, ecnebi diyarlarına yolladığı çocuklarına hâlâ sahip çıkan kaç kasaba kaldı.

Büyük Kapı'dan Dava'ya Giriş

Yatağan'ı mutlaka, ama mutlaka anlatmak gerekir ama biz, Türkiye'nin minyatürü olarak kasabadan değil de Hüsnü'den söz edeceğiz. (Sahi okudunuz mu Uzun Hikâye'yi?)

Çoban hüsnü dağlarda koyunları ile...

O bir Hüsn ü Aşk kahramanı. İlkokul üçüncü sınıfta 'dava' ile tanışıyor. Necip Fazıl'ın açtığı Büyük Kapı' dan giriyor içeri. O yaşta Büyük Kapı okunur da hummaya yakalanılmaz mı. Öyle olmuş. 'Okuma' 'eylem'i birinci ve ikinci derece de önem kazanınca 'okul' üçüncü sınıfa geçmiş. Bundan böyle sürekli ateşini yükselten, kan basıncını artıran kitaplar okuyacaktır. Ayfer öğretmenin izin verdiği kadarıyla okuduklarını sınıfta anlatacak, koyunun kaval dinlediği gibi dinleyecektir öteki çocuklar. Öteki çocukların çoğu okuyacak ileride, bürokrat, yönetici, televizyoncu olacaklardır. Okullar arası bilgi yarışmasında matematik sorularını ıskalayınca Hüsnü öğretmene yönelir ve der ki: "Gelelim Din dersine". Cuma saatlerinde izin alıp namaza giden tek ilkokul öğrencisi olması da ona olan ilgiyi, saygıyı artırmış. Onu kitapla tanıştıran dostları belki artık elleri ne kitap almayacaklar ama, Hüsnü hem okulu bırakacak hem de kitap elinden düşmeyecek...

O yıllar yakıcı yıllardır

Yatağan ise Türkiye'nin ruhuyla, kaderiyle yakından ilgili. Menderes'in yakın arkadaşı Baha Akşit'in kasabalı olması siyasete odaklamıştır herkesi. Derken ihtilal olmuş. 60 ihtilali. Hüsnü, halaları, teyzeleriyle dağday-

ken almış haberi. Henüz, beş yaşında. Köyden gelen oduncular “Menderes indirildi” deyince dağda ot toplayan halalar ve teyzeler olacakları anlamışlar. Sırtlarındaki otları, odunları yama- ca atıp ağıt yakmaya başlayınca Hüsnü de eşlik etmiş onlara. Bu olay derin yara açmış yüre- ğinde. Büyüdükçe bu trajedide büyümüş yüre- ğiyle. Okula, eve, köye sığmaz olmuş. İstanbul, Ankara rüyaları görmeye başlamış. Derken, okul çağı gelmiş. Ama dediğim gibi sığmamış sıralara. Sevmemiş kara tahtayı. “Devlet der- si”nden sınıfta kalmamış ama, terk etmiş okul sevdasını. Arkadaşları ise bir bir kasabayı terk ediyormuş. Hüsnü, kasabada, çobanlık, bıçak- çılık, odunculuk yapmış. Koyunları, kuzularıyla düşlerini büyütürken, atölyede bıçak yapar- ken, dağdan odun indirirken, arkadaş hasre- ti kor gibi düşmüş yüreğine. Büyük rüyaların ardından Büyük Kapı’yı iyice aralamış. Büyük Doğu, Diriliş Davasını daha yakından tanımış. Büyük şehirlerdeki arkadaşlarının gönderdiği kitaplardan hareketi, ‘dava’yı takip etmiş.

Bir Oğlak 360 Lira

1971 yılının Ekim ayında arkadaş özlemi da- yanılmaz olmuş. Hiç unutmuyor. Hiç unutul- cak gibi değil zaten. 360 liraya bir oğlak satın Ankara’ya gelmiş. Arkadaşı Mustafa Karaka- ya’nın yanına. Karakaya, o tarihte lise öğrencisi. Hüsnü’nün rüya yolculuklarına mihmandarlık yapacak, onu bütün kültürel mekânlara taşı- yacaktır. Nuri Şahin’le aynı evi paylaşıyor Kara- kaya. Sürekli okuyor, tartışıyorlar. Hüsnü mest oluyor. Oğlak satarak Ankara’ya gelen Hüs- nü’nün ilk gelişindeki en önemli hatırası Afgan Kralı Zahir Şah’ın Cevdet Sunay’la birlikte bir jip üzerinde Kızılay Meydanı’ndaki geçit töre- nine tanık olması. Bundan böyle büyük açlıkla, kitabevlerini, yayınevlerini dolaşacak, uzaktan izlediği, görkemli yazarları yakından tanıyacak, ileride kuracağı derinleştireceği dostluklar için sağlam köprüler kuracaktır.

Hüsnü, bir inkılap bekliyor

1976 yılında İzmir Milli Türk Talebe Birliği’nin Ekici Över Gazinosu’nda düzenlediği Necip Fa- zıl’ın “Tarihte Yobaz ve Yobazlık” konferansına

koşarak gitmiş. Yine bir oğlak satarak. Üstadın mimiklerine, artistik naralarına, öf kesine, aş- kına yakından uzaktan tanık olmak Hüsnü’nün en önemli anıları arasında. Üstad’a yakın ol- mak için can atan binlerce üniversiteli genç arasında kalabalığı yara yara üstadın yanı ba- şına ulaşmayı başarmış o gün. Üstadın alev gibi soluğunu ensesinde hissetmiş. Hüsnü’nün ‘mahşer yeri’ sandığı kalabalığı, az bulmuş ve “Biz sizden bir ordu bekliyoruz, siz hala çapul- culuk yapıyorsunuz” diye ilk cümlesinde azar- lamış. Hüsnü, duyduklarını, gördüklerini zapt etmiş. “Kafası humma dolu inanmış –insanlar topluluğu, sizi aşk ve muhabbetle kucaklarım” diye söze başlayıp sel gibi coşan kalabalığı dal- galandırınca, üstadın yanı başındaymış... Bir yıl sonra 1977’de yine İzmir’de MTTB’nin aynı sa- londa düzenlediği “Dünya Bir İnkılap Bekliyor” başlıklı konferansın ilanını görünce ayakları yerden kesilmiş ve yine İzmir’e koşmuş. Koş- muş, çünkü: Dünya Bir İnkılap Bekliyor. Hüsnü de bir inkılap bekliyor.

Büyük Kapı’dan Necip Fazıl’ın Kapısına

İzmir konferansları büyük sevinç yaratıyor. Denizli’ye daha yakın. Bir gün, bir kaza olmuş. Bir yanlışlık. 1978’de Milli Gazete’de çıkan bir haber de Necip Fazıl’ın İzmir’de konferans ve- receği duyurulmuş. Yer ve saati de belirtilmiş. Hüsnü’nün beş kuruş parası yok. Kasabadaki bir arkadaşından 50 lira borç para alıyor ve varıyor İzmir’e. Millî Gazete’nin haber kupürü yaka cebinde. Sora sora konferansın verileceği meydana varmış. Kalabalık yüreğini coşturmuş ama, yaklaştıkça fark etmiş ki, ne Üstad ne in- kılabı bekleyen yüzler varmış. Meğer başka bir toplulukmuş, onlar da ihtilal bekliyorlarmış, ama başka bir ihtilâl. Bir tuzak mıymış, bir pro- vokasyon mu, yoksa eski tarihli bir Millî Gaze- te mi? Hâlâ bilinmiyor. Polise “Necip Fazıl’ın bu meydana bu saatte konferansı olacaktı” deyince polis, “derhal kaybol, ba- şına bir şey gelecek” demiş ve Hüsnü de telâşla uzaklaşıp işin aslını öğrenmek için Akıncılar Teşkilatına gitmiş.

Hüsnü, Davanın bir numaralı delisi. Üstad, Davanın motor gücü ve biricik sembolü. Gemileri karadan yürütüyor, yük trenlerini elle çekiyor, hohlaya hohlaya buz dağını eritiyor... Dava, Anadolu kıtası büyüklüğünde, Büyük Doğu davası. İstanbul'da yaşasa merhum Hilmi Oflaz'ın yanı başında olacaktı. Ve o zaman belki de "İnkılab" olacaktı. Olmadı. Kader bu. Hüsnü kasabasından kopmadı. O yıllarda Necip Fazıl büyük bir hamur yoğuruyor. Gençliği ateşliyor. Üstad ile yüzleşmek, onunla konuşmak göz göze gelmek, elektriğiyle sarsılmak için, değil bir oğlak bir 'sürü' bile satılır. 1978'de bir oğlak daha satıp İstanbul'a gidiyor Hüsnü Çalhan. Necip Fazıl'ın adresini, mekânını tespit etmiş. Varmış adrese. Büyük ahşap konağın kapısından adımını da atmış ama, içeriden üstadın kükreyen sesini duyunca korkmuş ve topukları üstünde gerisin geri dönmüş. Keşke o vuslat mukadder olsaymış diye düşünüyor insan. Olamamış. Ama o, sevinç dahi ona yetmiş. Yatağan'da çobanlık yaparken dava'ya aşk derecesinde bağlanıp yollara düşen Hüsnü'yü kimbilir nasıl ağırlardı fildişi kulesinde Necip Fazıl. Muhakkak, bağrına basardı. Ama, kader bu. Mümkün olmamış. Dayanamamış ürkek yüreği.

Büyük Doğu'dan Diriliş'e

Necip Fazıl'ın kapısından nereye gidilir. Doğru kapıya Diriliş'e gidiyor Hüsnü. Bu gidiş de, elbet bir kader. "Kuş-lar da kaderlerince uçuyor" nitekim... Büyük İslâm mütefekkir-i Sezai Karakoç ile tanışıklığı daha eski. İki sevda arasında tercih söz konusu değil. Bir ruh hali söz konusu. Diriliş-şairine daha yakın hissediyor kendini, onun yanında daha rahat. 1974 yılında İsmail Hakkı Sezer ile Sezai Bey'i ziyarete gitmiş. Henüz 18 yaşında. Sezai ağabey zarif insan, ince şair, derin mütefekkir. Kaba ruhlar, yanlış sorular onu bunalıyor. Hüsnü'ye gelince, özel bir iltifatı var ki, İstanbul'a gelişleri uzayınca sorarmış Sezai Bey çevresine: "Bizim gezgin Hüsnü nerelerde?"

Bu kadar değil. Dava delisi "Gezgin Hüsnü", başka çiçekleri, başka bahçeleri de dolaşıyor, dönemsel arayışlar da belirliyor gezginliği...

İstanbul-Ankara hattında Eski-şehir var. Eskişehir'de Atasoy Müftüoğlu var.

80 ihtilalinden sonra ülke büyük kasvet altında. Hüsnü de kasabasından boğuluyor. Çobanlığa ve odunculuğa son verip yeni bir pencere açmak istiyor. Yatağan'ı terk edecek ama, büyük şehri göze alamıyor. En iyisi Eskişehir. Hüsnü'nün yükü hafif. Kader onu kasabaya geri döndürecek. Yüz yıllarca Yatağan kılıçları imal eden kasabasının Cumhuriyetle 'bıçakçılığa' dönüşen el sanatı ürünlerini satmak üzere Eskişehir'e yerleşiyor. Atasoy Bey ile de daha önce Maveria bürosunda tanışmış. Eskişehir'deki Gazve Kitabevi'nde dostlukları derinleşmiş. Nabi Avcı ve Burhan Erdem de Gazve'den tanıyacağı ağabeyleri. Nabi Bey'e bir Yatağan bıçağı hediye etmiş. O da oğlu Ali'nin imzasıyla Hüsnü'ye Derviş-ve Ölüm'ü armağan etmiş. Hüsnü, Her gittiği yere "Dağ Soluğu" götürüyor. Sezai Karakoç, ona "Gezgin Hüsnü", Atasoy Müftüoğlu "Bıçakçı Gezgin Hüsnü" dermiş: "Herkesin bir iş yaptığı dünyada Hüsnü gezer" diye de eklermiş. Dava aşkını Sezai Karakoç'tan, fikir öfkesini Necip Fazıl'dan almış. Nuri Pakdil'i emerek okumuş. 1974'te yine Ankara'ya gelişlerinden birinde Mustafa Karakaya onu Edebiyat'a götürmüştü. Üstad Nuri Pakdil'le tanışmış. Sarsılmış ama, bir daha gidebilmek için cesareti kırılmış. Tıpkı Necip Fazıl'a gidişinde olduğu gibi. Celali bir üslup taşrada öyküsünü incecik iplikten ören Hüsnü'ye ağır gelmiş. O sevgiyi, o sevdayı içinde dost-

larının anılarıyla, okuduklarıyla biriktirmiş, büyümüş. Aynı vadide başka menzillere yol almış. Keza, Nurettin Topçu ve Fethi Gemuhluoğlu'nu da uzaktan izlemiş. Daha çok anılarını biriktirerek.

ANKARA'DAKİ ÜS: MAVERA

Hüsnü Çalhan bizim öykümüzün, kısa tarihi. Kışkırtacak kadar insan tanıyor. Bir kitapçıda bir yayıncıda adres sormuşsanız büyük ihtimal sizi de tanıyor.

Hayranlıkla izlediği şairlerden biri de Cahit Zarifoğlu. Zarifoğlu ile Maver'a'nın çıktığı yıl tanışmış. Maver'a ziyaretlerini tarihiyle saatiyle hatırlıyor. 1979'da 10 Kasım günü yine Maver'a'ya geldiğinde Cahit Zarifoğlu'na Yatağan yapımı bir deste çakı armağan etmiş: "Bunlar Akabe'ye armağanımdır" demiş. Cahit ağabey de bıçakları almış ve "Heey arkadaş, bunlar çok güzel bıçaklar, bunlarla bir sünneti ihya edeceğiz" demiş. Rasim Özdenören, Akif İnan, Erdem Bayazıt da oradaymış. Rasim bey: "Bıçaklardan bir tanesini alabilir miyim" dediğinde, Zarifoğlu: "Sen kendini ne zamandan beri Akabe cemaatinden kabul ediyorsun" diye takılmış. Gülünmüş. Hüsnü, her söyleneni zapt etmiş. Zarifoğlu'nun o gün "Heey arkadaş, şu güzel ellerinden bir güzel çay içebilir miyiz" deyini de.

Kaç kez vurguladık, Gezgin Hüsnü, Bıçakçı Hüsnü, Oduncu Hüsnü, Çoban Hüsnü bir Dava delisi. Gezginiğini henüz bu sınırların dışına çıkaramamış ama "Bir gün inşallah" diyor. "Oğ-lak satarak yalnızca Türkiye sınırlarında gezgin olunabileceğini" söylüyor.

79'da Afganistan Rus işgaline uğradığında cepheyi Maver'a'dan izlemiş. Maver'a ziyaretlerinin birinde Mustafa Tavana ile tanışmış. O gün Ankara'da müthiş bir ayaz varmış. Mustafa Tavana ve Afganlı arkadaşlarının sırtında birer gömlek, ayaklarında terlik varmış. Zarifoğlu, Rasim Özdenören'e telefon etmiş: "Bunları giydirelim" demiş. Rasim Bey de Kızılay'da bir mağaza önermiş. "O hesap

var ya, yazılsın biz sonra taksit taksit öderiz" demiş. Bu sahneye tanık olan Hüsnü'nün yüreği ezilmiş. Karakaya'nın kulağına eğilmiş ve: "Yahu bu adamlar memur, maaşlarıyla nasıl karşılayacaklar, nerede zengin müslümanlar" demiş. Karakaya'nın bu soruya verdiği cevabı da unutmamış: "Dünya Böyledir Hüsnü" demiş Karakaya. Bu söz de tarihe geçmiş. Keza aynı gün, Cahit ağabey'in Fatih Yurdakul'a para verip pide ismarladığını, Hüsnü'nün önerisiyle o gün 'tahinli pide' yediklerini de, anıları arasına almış.

Hüsn, Dava ve Aşk

Hüsnü, vefa ve dostluğun temsilidir. Arkadaşlarına, anılarına, davaya sonuna kadar sadık. Ankara'ya her gelişinde eski dostlarını, Mustafa Karakaya'yı, Mehmet Altıntaş'ı, Salih Güran'ı, Yücel Gürboğa'yı ve diğer dostlarını mutlaka ziyaret ediyor. Kimin gündeminde ne varsa izliyor. Atilla Koç'a, Mehmet Durlu'ya, Nuri Şahin'e mutlaka uğruyor. Yeni okuduklarını, gezip gördüklerini, anılarını, Davayı paylaşıyor. Onlara, falanca şehirde tanıştığı falanca güzel insandan söz ediyor. Her şeyin bitmediğini, başka yerde başka insanların Davayı sırtladığını anlatıyor. Unutanlara hatırlatıyor, hatırlatanları dinliyor. Kitapçılara, yayınevlerine uğruyor, büyük şehir gündemini sırtlayıp köyüne dönüyor. Son zamanlarda Ankara'da onu daha sık görür olduk. Otuz dokuz yıl özgürce sultanlık saltanatı yaşayan Hüsnü meğer, 28 Şubat ihtilalinden az önce olay ilçemiz Sincan'ın eniştesi olmuş. Kaygılarını, kitaplarını, seyahat özgürlüğünü paylaşan bir hatun bulunca yaka dar beklemiş ve geç gelen Aşk'la yüzleşince mürüvvete ermiş Hüsnü.

Ya Tahammül Ya Sefer'den Ebu Zer'e

Hatırlayacaksınız Mustafa Kutlu'nun "Ya tahammül Ya Sefer"i yıllar önce içimize bir kor bırakmıştı. Bizim de tünediğimiz saçaklar uçmuş, sığınaklarımız savrulmuştu. Hakan Albayrak'ın Ebuzer adlı sarsıcı Çabuk Ro-

man'ını sıcaklığına okuyunca "Koşudan sonra koşan atlar"ın destansı yürüyüşünün dünya döndükçe durmayacağına hükmedip heyecanla "Ebuzer"i Yatağan'a Hüsnü'nün adresi ne postalıyorum. Çünkü son zamanlar da onu azıcık yorgun, neşesiz görüyordum. Biliyorum ki, Ebuzer onu coşturacaktır. (Sahi siz, Ebuzer'i okudunuz mu?) Hüsnü, dergi bürosuna geldiğinde elinde üç kitap vardı. Erdem Bayazıt'ın Sebebi Ey'i, Kamran İnan'ın Hayır Diyebilen Türkiye'si ve Malcolm X. Her üç kitap da eski yayınlardı. Tabii ki, Malcolm X'i, Erdem Bayazıt'ı defalarca okumuş ama, her defasında birine armağan etmiş. Elindekileri de yeniden okuyup yeniden armağan edecek. (Sahi, eskiden kitap armağan edilirdi.)

120 Koyun 135 Kuzu

Gezginliğinin yanın da "Çobanlık", "Odunculuk" ve "Bıçakçılık" gibi mesleklerde borservisi olan Hüsnü'nün son işi yeniden Çobanlık. Onun öyküsünün en ilgi çekici yanı tamda bu noktada. Yüz yirmi koyunu, yüz otuz beş kuzusu var. Koyun sayısı ile kuzu sayısı arasındaki fark ikiz doğumlar. Onlar, "Gezgin Hüsnü"nün seyahat, kitap, gazete harçlığı olarak Allah'tan gelen bahşiş. O şimdi Yatağan yaylasında, koyun ve kuzularıyla. Onu yayladan indirmek, yollara düşürmek isterseniz Yeni Şafak Gazetesi'ne dokuz pun-

toluk bir küçük ilan verin: Mesela, Cumartesi günü İsmet Özel İzmir'de, Pazar günü de Rasim Özdenören Muğla'da birer konferans verecek olsun. Bilesiniz ki, Hüsnü, Cumartesi günü verilen saat ve adreste İzmir'de, ertesi gün Muğla'da olacak. İsterseniz deneyin ama, Millî Gazete'nin yaptığını yapmayın. Konferansçılar sahiden o gün o saatte orada olsunlar. Zira, her seyahatin maliyeti bir koyun ya da bir oğlak.

Evet, Hüsnü, Yatağan yaylasında şimdi. Yayla, kasabaya yürünecek mesafede. Kardeşiyle birlikte. Kardeşi Akit okuyor, kendisi Yeni-Şafak. Her gün yemeğiyle birlikte gazetesi de yay la ya gidiyor. Yaylada son okuduğu kitapları sordum. Şunlarmış: Barışa Son Veren Barış. Teacher'in Anıları ile İslam'ın Serüveni...

Hüsnü Çalhan'ın öyküsü kısaca böyle ve bu öykü genişleyerek devam ediyor. Onu ne zaman, nasıl tanıdım? Ya Tahammül Ya Sefer çıktığında...

Dostum Mustafa Nadir Önay döne döne onu bana, ben de tanıdığım öteki dava delirilerini ona anlatmıştım. Yıllar sonra Yatağan'a gidince yüz yüze geldik. Meğer tanışıyor muyuz zaten: Çok eskiden. Siz de tanışıyor sunuzdur: Çok eskiden.

Hece Dergisi 41. Sayı, sayfa 7 Mayıs 2000, Ankara

Hüsnü Çalhan Ankara'ya gittiğinde sık sık görüştüğü kişilerden biri de daha sonraki yıllarda Kültür ve Turizm Bakanlığı yapan Atilla Koç idi.

HAYATI FİLM OLDU

Bilge Çoban Çalhan'ın yaşamından kesitler 18 Haziran 2011 günü saat 14.30'da TRT HABER'de yayınlandı

Bazı hayatlar vardır, bir şiir gibi; ilham verici. Bazı hayatlar vardır, film gibi; olmazı olurur. Kimi bir azmin hikayesi, kimi çaresizliğin, kimi de maceraperestliğin... TRT Haber, hayatı bilindiği gibi değil, bildikleri gibi yaşayanların hikayelerinin anlatıldığı bir programı izleyicileriyle buluşturuyor: Sıradışı Hayatlar.

Program; bazen ideallerinin, bazen tesadüflerin, bazen de kendilerini ispat edebilmenin peşinden koşanların hikayeleriyle çıkıyor karşınıza. Her bölümde kişisel mucizesini oluşturan, sıra dışı hayatıyla nice insanın yaşamına dokunan insanları tanıtıyor.

Yapımcılığını Metin Tunçtürk, yönetmenliğini ise Oktay Aydın'ın yaptığı Sıradışı Hayatlar programının ilk bölümünde Filozof Çoban Hüsnü Çalhan'ın yaşamından kesitler var. Arkadaşları arasında filozof çoban olarak anılan Hüsnü Çalhan 50 yıldır çobanlık yapıyor. Çalhan, elinden düşürmediği kitaplar yüzünden ne çobanlıkta ne de ticarette başarılı olabiliyor. Hayatı boyunca 2 bin 500'den fazla kitap okuyan Çalhan edebiyat, siyaset ve bürokrasi dünyasından pek çok ileri gelenle dostluklar kurup, onlarla fikir alışverişlerinde bulunuyor. Okumadan, yorumlamadan ve aydınlanmadan yaşanamayacağını belirten Hüsnü Çalhan kitap sayfalarının aydınlattığı hayatı boyunca son sayfayı hiç çevirmeyeceğini söylüyor.

(Yeni Şafak)

KONFERANS İÇİN KUZUSUNU SATAN BİLGE ÇOBAN

MUSTAFA CAMBAZ

15 temmuz 2016 tarihinde şehit düşen Yani Şafak gazetesi muhabirlerinden, Ulu camiler çalışması ile tanınan Evlad-ı Fatihan, Yunanistan göçmeni Mustafa Canbaz şehadetinden aylar önce Hüsnü Çalhan ile konuşmuş ve bir yazı kaleme almıştı. Yeni Şafak Pazar ekinde 09 Ocak 2016 günü yayınlanan yazıyı her ikisi de dar-ı bekaya intikal eden Mustafa Canbaz'a ve Hüsnü Çalhan'a rahmet dileklerimizle sizlere sunuyoruz.

Hüsnü Çalhan, küçük yaşta büyük dava adamlarının kitaplarını okuyan, konferanslara gidebilmek için kucağında büyüttüğü kuzusunu satan bir bilge çoban. Hayatı boyunca kazancını kitaplara yatıran Çalhan, okuduklarının kendisini çerçevelediğini bu yüzden de parada pulda gözü olmadığını söylüyor.

O bir çoban. Hani şu Aysun Kayacı isimli mankenin, "Benim oyumla onun oyu bir olmaz" dediği 'dağdaki çoban'lardan biri. Ancak sadece mesleği itibarıyla değil, çocukluğundan itibaren hayatıyla da sıra dışı bir insan. Denizli'nin Yatağan ilçesinde yaşayan ve arada kesintiler olsa da yarım asırdır çobanlık yapan Hüsnü Çalhan, küçük yaşta Necip Fazıl Kısakürek, Sezai Karakoç, Nuri Pakdil, Cahit Zarifoğlu, Akif İnan, Erdem Bayazıt gibi büyük dava adamlarının kitaplarını okumaya başlıyor. Değişik illerdeki konferanslara gidebilmek için kuzularını satıyor. Zamanla bu isimlerin hepsiyle tanışıyor, bazılarıyla dostluklar kurup fikir alışverişinde bulunuyor.

İlk hocası Necip Fazıl

Hayatı boyunca kazancının büyük bölümünü kitap, dergi, gazete ve konferanslar için harcayan Hüsnü Çalhan'ın ilk okuduğu kitap Necip Fazıl'ın eski adıyla 'Büyük Kapı', yeni ismiyle 'O ve Ben'i oluyor. Bu kitap önemlidir çünkü Necip Fazıl hayatını, Abdülhakim Arvasî Hazretleri'ni 'tanıyınca kadar' ve 'ta-

nıdıktan sonra' diye iki ana bölüme ayırır ve 'O ve Ben', Efendisine doğru kendisini cezbeden hâdiseleri manalandırdığı eseridir. İlkokul üçüncü sınıfta bu kitapla tanışan küçük Hüsnü'nün de hayatı anlamlandırıyor ve o günden beri okumaya devam ediyor. İlk yolculuğu da yine Necip Fazıl'ın İzmir Fuarı'nda verdiği 'Tarihte Yobaz ve Yobazlık' adlı konferansına oluyor. "Anne tarafından olan dedem bir gün 'şu kuzuların anneleri öldü sen bunları büyüt biri bizim olsun biri sizin' dedi. Babaannemin ineklerinin sütüyle kuzuyu büyüttüm ve dedeme sattım. Necip Fazıl'ın İzmir'deki konferansına o parayla çıktım." Artık İstanbul, Ankara, İzmir nerede bir konferans varsa kaçırıyor. Bu yüzden çevresindekiler tarafından "Gezgin Hüsnü" olarak anılıyor.. (Yeni Şafak)

Türkiye'ye Damgasını Vuran Bir Dönem, Bir Olay, Bir Yaşam: DOKTOR BAHA AKŞİT

İBRAHİM AKMAN

Ekim 2016 tarihinde Denizli Deha Televizyonunda Terennüm programında Pamukkale Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi Dr. Nezahat Belen ile yapılan şöyleşi...

Pamukkale Üniversitesi Öğretim Üyesi Dr. Nezahat Belen hocam ile yakın siyasi tarihimizi ülke açısından ve Denizli açısından önemli bir şahsiyet olan Doktor Baha Akşit Beyi konuşacağız. Bu konuyu Nezahat Hanım ile konuşmamızın sebebi yüksek lisans tezinde Doktor Baha Akşit'i çalışmış olmasıdır. Türkiye'ye damgasını vuran bir dönem bir olay bir yaşam Doktor Baha Akşit kitabını hazırlamış. 1994 yılında kitap Doktor Baha Akşit'in sağlığında yayınlanmıştır.

İbrahim Akman: Önce şu soru ile başlayacağım. Yüksek lisans tezinizde neden Doktor Baha Akşit'i çalışma gibi bir lüzum hissettiniz?

Nezahat Belen: Öncelikle teşekkür ederim bana bu fırsatı verdiğiniz için. Çünkü Baha amca'yı vefatından sonra tekrar bu topraklarda kendi memleketinde zikredebilmek benim için artı bir şeref. Kendi doktora hocamın Prof. Dr. Tuncay Baykara'nın da Yatağanlı olması sebebiyle biyografi çalışmak istedik. Baha Akşit'te pek çok dönemin ilklerini içinde barındırmış kuşaklar arasında bizim için tarih açısından önemli bir kişi. Osmanlı devletinin son döneminde dünyaya gelmiş. Anadolu'nun büyük bir ilçesi Acıpayam'ın Yatağan kasabasında doğmuş. Kendisi dini ağırlıklı ulema bir ailenin ferdi olarak dünyaya geliyor. Yatağan'da koca hoca adıyla tanınan, müftüler lakaplı bir ailenin beklenen bir evladı. Babası Müftü Arif Akşit

uzun yıllar Acıpayam bölgesinde müftülük yapmış ve bu bölgenin sevilen, sayılan, bilinen bir irfan, ilim ailesi. Böyle bir ailenin hasretle beklenen bir erkek çocuğuydu. Doğumu zaten bu dönemin tarihçesini yazan Ali Vehbi Aykota'nın Denizli tarihinde de sayfalarca açıklanıyor. Herkes Baha Akşit'in babasının, dedesinin yolunda dini ağırlıklı bir eğitim alması adına beklentileri var. Hatta beş yaşında Kuranı Kerimi hatmediyor ve hafız oluyor. Yedi yaşında nazar değmesin diye onun törenleri yapılıyor. Fakat annesinin ve babasının da ilim irfan sahibi olması onun eğitim alma noktasındaki teşvikleri sonucunda Yatağan'da ilkokula başlıyor. İlk üçe kadar Yatağan'da okuyor. Fakat Latin alfabesinin kabul edilmesi sebebiyle Acıpayam'da devam ediyor. Baha Akşit'in hayatında her zaman hicret vardır. Çünkü çocukluğundan itibaren hayatının her safhasında hayatını daha ileriye götürmek, geliştirmek için mutlaka başka bir bölgeye gitmek zorunda kalmış. İlkokulu bitirdikten sonra ortaokulu Acıpayam'da tamamlıyor. Lise eğitimi için Denizli'ye gitmesi gerekecek ama o zamanın şartlarına göre gidiş geliş zor. Denizli'ye gitmek için bir yıl bekliyorlar. Bu bekleyiş aşamasında 1928 yılında Baha Akşit gencecik bir delikanlı iken Denizli'nin dört köyünde Dodurga, Yazır ve Gümüş köyünde yaz döneminde bir dönem boyunca halka Latin alfabesini öğretiyor. Çok zeki çok parlak, dahi denilebilecek bir genç. O döne-

min Milli Eğitim Müdürü ve İlçe Milli Eğitim Müdürü Baha Beyi daha gencecik bir çocukken bir yıl boyunca yediden yetmişe bu köylerde Latin alfabesini öğretmesi konusunda hocalığa veriyor.

İbrahim Akman: *Lise yıllarında o zamanın adıyla Koca Mektepte bir eğitim alıyor. Bugünkü adıyla Denizli Lisesi. Baha Akşit ve Denizli Lisesi denilince Atatürk ile olan anekdotu geliyor akıllara. Değil mi hocam?*

Nezahat Belen: 1929 yılında Denizli'ye, Denizli Lisesine okumaya geliyor. 1931 yılında Atamız Denizli'yi ziyaret ettiği zaman liseye de geleceği haberi geliyor. O zaman Baha Akşit'in hocası Ata Lütfi'dir. Bugünkü dil ve anlatım dersindeler ve tahtaya bir beyit yazmışlar. Bunu öznesine ve nesnesine ayıracak şekilde analiz ediyorlar. Tahtada bir başka kız öğrenci var, onunla mütalaa etmesini istiyor Atatürk'ün, Ata Lütfi. Atatürk içeri girdiğinde Vasıf Çınar ve Fahrettin Altay ile birlikte kızımıza soru soruyor ama kızımız heyecanlanıyor. Bu sefer Ata Lütfi hoca, Baha Akşit'e bakıyor. Baha Akşit'in anlattığı üzere; bana baktı diyor, ben de hemen o an tahtaya fırladım ve Atatürk bana ne sorduysa ben hepsini takır takır söyledim. Çünkü Baha Akşit sadece mektep eğitimi değil medrese eğitimi de aldığı için Arapçadan İsmi Mekân, İsmi Fail hepsini biliyor. Ve o gün Atatürk gittikten sonra Ata Lütfi, Baha Akşit'e soruyor sen bunları nerden biliyorsun, diye. Neyi nerden bildim diyor. Ukala, diyor Atatürk sorunca cevap veriyorsun ben sorunca neden cevap vermiyorsun. Hocam, diyor şu an gerçekten hiçbir şey hatırlamıyorum o kadar heyecanlıyım ki diyor. Tabi daha sonra Atatürk'ün ne söylediğini hatırlıyor. Çok uzun zaman sonra okul müdürüyle, milletvekiliyken tanışıyor. Milletvekili olduğu zaman okul müdürünün bir hatırasını hatırlatıyor. Atatürk sınıftan ayrıldıktan sonra okul müdürünün yanına gelip "bu çocuk çok parlak, biz bu çocuğu okutalım, velisini çağırın onu biz himayemize alalım" diyor. Müftü Arif Akşit'i çağırıyorlar. Arif Bey "Atamızın bu teveccühüne çok minnettarız ama evladımı ben şu an için okutabilirim ihtiyaç hâsıl olduğu

zaman bunu değerlendiririz. Çok teşekkür ederim" diyor. Bu teşviki bu takdiri Baha Akşit bana anlatırken Atatürk'ten bahsettiği her dakikada sesi titremiş ve gözyaşlarını tutamamıştır. Hala o lise öğrencisi heyecanını yaşıyordu benimle.

İbrahim Akman: *Gerçekten de kırılma noktalarından birisi. Atatürk onu tanıyor görüyor ve yetenekli, zeki bir öğrenci olduğunu anlıyor. Aklıma başka bir anekdot geldi. Atatürk, Adnan Menderes Aydın'da parlak bir çiftçi iken ziyarette bulunuyor. O dönem Adnan Menderes Cumhuriyet Halk Partisi Aydın İl Başkanı. Aslında beş on dakika kısa bir ziyaret olacakken Adnan Menderes'in o derinliğinden dolayı dört beş saat Atatürk orada kalıyor. Oradan ayrılırken Atatürk talimat veriyor ve akabinde Adnan Menderes, Cumhuriyet Halk Partisinin Aydın milletvekillerinden birisi oluyor. Yani Atatürk'ün buradaki insan tanımına, feraseti, ileri görüşlülüğünü görebiliyoruz.*

Nezahat hocam, Baha Bey'in lise döneminde parlak olduğu belli. Akabinde üniversite hayatı var ve tıp eğitimi alma kararı veriyor. Tıp eğitimine geçişi, üniversite hayatı ile ilgili neler söyleyebilirsiniz?

Nezahat Belen: Baha Akşit'in liseye başladığı 1932 yılında Ege bölgesinde üç tane lise var: İzmir'de, Bursa'da ve Afyon'da. Baha Akşit İzmir'e gidiyor. İzmir'de bir yılını geçiriyor. Çok zor şartlarda hayatını, okuma azmini gerçekleştiriyor. Sonra Bursa'da yatılı olarak okuyor. O dönemde yine yüksek bir başarı ile liseyi bitiriyor. O zamanki eğitim sisteminde liseyi bitirdikten sonra olgunluk sınavı yapılıyor. Bütün lise derslerinden öğrenciler sınav olduktan sonra üniversiteye geçiyor. Baha Akşit gene ilklerin insanı İstanbul Tıp Fakültesine başlıyor. Başladığı yıllar artık dünyada İkinci Dünya Savaşı'nın ayak seslerinin duyulmaya başladığı yıllar. Almanya'da Yahudilerin ve bilim adamlarının dünyanın dört bir tarafına gittiği ve bu dönemde de özellikle Türkiye'ye bilim insanlarının geldiği dönem. Baha Akşit İstanbul Tıp Fakültesinde dönemin ünlü doktorlarından

eğitim alıyor ve tıp fakültesini de başarılı bir şekilde bitiriyor. Bitirdiği zaman gene bir tarih karşımızda: İkinci Dünya Savaşında Türkiye ve o da bir eşik. Diyoruz ya dönemlerin ve kuşakların, devirlerin insanı Baha Akşit. Biz neden böyle bir insanın hayatını inceledik çünkü sözlü kaynak olarak bu insanın hayatı, hatıraları, yaşadıkları hepsi bizim için tarih. Mesela kendisi 1925'den sonraki olaylar için bizzat tarihin kendisi, 1925 öncesi ailesi ve babasının ailesinin anlattıkları ile bize aktarılan tarih. 1941'lere geldiğimizde artık mezundur ve bu sefer Türkiye yaklaşılan ikinci dünya savaşı seyri içerisinde üç yıl sürecek olan bir askerliği başlayacak. Bu askerlik içerisinde Trakya bölgesinde piyade alayında göreve başlayacak. Her gittiği yerde karakterini, çalışkanlığını ve sorumluluk bilinci içerisinde hiçbir zaman bana ne dememiş ve orada da kendisini göstermiş. Askeriyede doktorlara yardım eden bir uzman çavuş iken bir bakıyorsunuz askerin o bit ve pire ile mücadele içerisinde bulduğu dâhiyane çözümler, pratik zekâsı ve el becerisi ile komutanın gözüne girecek ve bulunduğu bölüğün başhekimliğine kadar yükselecek. Askerliğini de bu şekilde tamamlayacak ve bundan sonra artık o bir doktor. Köyüne geri döner ve bir yıl boyunca köyünde kalır. Acıpayam'ın bütün köylerini dolaşarak hastaları tedavi edecek. Çok sevdiği annesi Dudu Hanım 1928 yılında o zamanın ekonomik şartları ve doktorun yetersizliğinden dolayı yanlış teşhis ve Denizli'ye gidememekten dolayı tüberkülozdan kaybetmişti. Baha Akşit o sırada 14-15 yaşlarındaydı. Zaten onun doktor olma arzusunu bu olay etkiliyor. Mesleğe başlamadan önce yaptığı ilk şey kimseden para almadan bütün köyleri dolaşarak, bütün hastalara bakıyor. Bizim insanlarımızda taassup vardır. Ama Baha Akşit'e karşı köylünün bir taassubu olmamıştır. Çünkü o meşhur Müftü Arif Akşit'in oğlu. Dedesi Koca Hoca, Müftüler ailesinin torunu. Onun bu özelliği daha sonra milletvekili olduğu zamanda halkın nazarında bu kadar itibar kazanmasının, sevilmesinin sebebi olarak gösterilebilir.

İbrahim Akman: Doktor Baha Akşit'in tıp eğitiminden sonra bir de siyasete girme olayı var. Hocam o süreç nasıl yaşanmıştır. Neden siyaset düşünmüştür. Sevilen bir ailenin evladı olması, tıp eğitimi alması, gönüllü olarak köylerde doktorluk yapması, insanların sempatisini kazanması ister istemez onu bu sürece mi getirdi. Siyasete girmesinde bu alt yapı etkin olmuş olabilir mi?

Nezahat Belen: Bölgenin ileri gelenlerinin Baha Akşit'i kendi saflarında yer almasını istemesi şüphesiz. Fakat Baha Akşit öncelikle doktorluğuna devam etmek istiyor. İstanbul tıp fakültesinden mezun olduktan sonra ihtisasını yapıp dâhiliye uzmanı olma arzusunda. Ama bir yandan da Türkiye'nin değişen konjonktürü içerisinde parlayan hürriyet hareketinde yeniden çok partili hayata geçiş sürecinde bunda da aktif olma noktasında İstanbul'da olsun Denizli'de olsun ilçe teşkilatlarının kurulmasında önderlik yapmış. Ama ben mutfağında olayım ön saflarda başkaları olsunlar ben doktor olarak hizmet edeyim diye düşünüyor. Bu çerçevede Acıpayam özellikle demokrat parti ilçe teşkilatı "seni istiyoruz" deyince "amca oğlum Hüsnü Akşit'i milletvekili yapın ben İstanbul'a gidip dâhiliye uzmanlığımı yapacağım" diyor. Olmaz, deseler de "seçim zamanı gelip size yardımcı olacağım" çünkü Baha Akşit hem Kula'da hem de Acıpayam'da doktorluk görevini yaparken özellikle bataklıkların kurutulması sıtma şarbonlu vakaları ile ilgili ciddi çabaları ve hizmetleri var. Bu noktada bedelsiz insanları tedavi eden, tedavi ilaçları üreten, hatta ilaçlar piyasaya girmeden o iptidai şekilde kendisi bu ilaçları yapan, özellikle bizim yörüklerin yapmış olduğu peynirden yapılan ilaçların penisilin haline dönüştürülmesinde yaralı vakaların üzerinde bu penisilin uygulaması ve o vakaların tedavi edilmesiyle hastaların arasında güven sağlamış bir doktor. Yani Baha Akşit denildiği zaman Acıpayam, Denizli yöresi için güvenilir, çalışkan ve vefakâr, samimi bir insan bu da bizim insanımız için yeterli. Çünkü her türlü ilişkide öncelikle samimiyet başta geliyor. Gerçekten de dediğini yapıp 1950 seçimlerinde Hüsnü

1950'li yılların başı. Yeşilyuvacılar Baha Akşit ve Celal Bayar ile. Sağdan ikinci Baha Akşit.

Akşit aday oluyor. Bu seçimlerde iktidar, muhalefetin yükselmesinden çekindiği için birazcık da dozajı arttırmıştır ve Baha Akşit Acıpayam'a geldiğinde doktorluk zamanında hizmet ettiği pek çok kişiye şifa dağıttığı için Halk Partili olan arkadaşları da gelip "Baha Bey lütfen burayı bir an önce terk et. Sen eğer buradan gitmezsen seni hemen herhangi bir suçla içeri atacaklar. Seçim zamanı boyunca sen hapiste olacaksın." Baha Akşit'in amacı amcaoğlu Hüsnü'yü bu serüvene katmak ve onun seçilmesi için her türlü destekte bulunmaktı. Düşünüyorlar ikisi ne yapalım, ne yapalım. Sonunda Baha Akşit şöyle bir çözüm buluyor: Ben diyor, bağımsız milletvekili olarak aday olursam doğal olarak beni tutuklamaları yahut seçim propagandası yapmama engel olamazlar ve Denizli'ye bir dilekçe yazıyor. Artık o da Denizli bağımsız milletvekili adayı olarak 1950 seçimlerine başlıyor. Yeğeni Akif Özkan ile birlikte bir tane otomobille köy köy dolaşıyor. Bağımsız fakat Demokrat Partinin propagandasını yapan Hüsnü Akşit'e destek veren bir çalışma. Sonuçta seçimlerde Demokrat Partiden Hüsnü Akşit milletvekili olarak seçiliyor. Fakat o dönemki seçim çerçevesinde bir milletvekilinin birkaç ilde aday olma şansı var. Bunlardan biriside Ali İhsan Sabis. Bizim milli mücadele döneminin namı komutanlarından. O hem Denizli'den hem de Afyon'dan aday olmuş. Seçildiğinde Afyon'u tercih ediyor, Denizli boşta kalıyor. Bu şekilde olan on dört tane ilçemiz var. Bu yüzden tekrardan seçime gidiliyor.

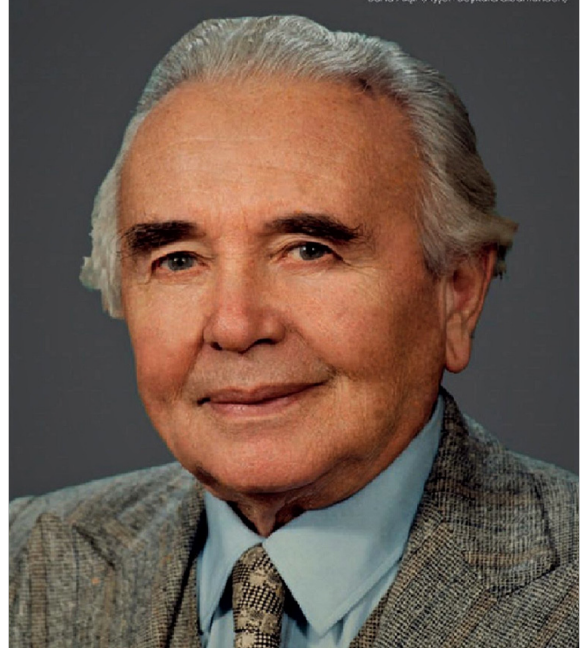
Bu sefer Demokrat Parti, Acıpayam ilçesi kesinlikle artık Baha Bey siz adayımızdınız diyecekler. Baha Bey ben ihtisasımı yapmak istiyorum diyecektir ama bu defa amcaoğlu Hüsnü Bey diyecek ki "Baha, madem sen benim siyasete girmemi bu millete hizmet etmemi istedin bu kötü bir şey ise sen neden buna girmiyorsun; madem bu iyi bir şey ise o zaman şimdi desteğini tekrar devam ettirmeni istiyorum" demiştir. Aynı Fatih Sultan Mehmet Han'ın babası 2. Murat'a söylediği gibi. Baha Akşit de amcaoğlunu kıramıyor ve o da 1951 seçimlerinde Demokrat Parti Denizli milletvekili oluyor. Fakat üzücü bir şey Hüsnü Akşit apandisi patladığı için vefat edecek ve bundan sonra Baha Akşit amcaoğlunun da görevini üstlenerek milletvekilliğine devam edecek.

İbrahim Akman: *Bundan sonraki süreç çok partili hayata geçiş, demokrat parti dönemi ve kendisi demokrat partinin milletvekili ve Türkiye Cumhuriyetinin Başbakanı Adnan Menderes'inde çok yakın arkadaşı. Bazı kaynaklarda Adnan Menderes'in sır küpü olduğu şeklinde de bir ifade vardır. Bu anlamda demokrat partinin genel başkanı, başbakan, Adnan Menderes ile olan ilişkileri nasıldı? Biraz ondan bahsedersiniz?*

Nezahat Belen: Konuşmamızın başından beri Baha Akşit ilklerin ve başlangıçların insanı diyoruz ya, bu noktada gerçekten Demokrat Partinin başlangıç noktasından bitişine kadar devam eden sürecin içerisinde en önemli aktörlerden birisidir. 1951 yılında milletvekili olarak meclise girdikten sonra grup idari heyeti üyeliğine girecek. 1953'ten sonra 1960'a kadar da grup başkan vekili olacak. Yani bu ne demek grup başkan vekili hem başbakanla hem de hükümet ileri gelenleri ve partililerin arasında köprü olacak.

Parti milletvekili sıkıntılarının dertlerinin isteklerinin arzularının temennilerinin başbakanla iletilmesini sağlayan aracıdır. Aynı şekilde başbakanın hükümetle olan ilişkilerini sağlayan bir kişidir. Biraz önce dediğiniz gibi onun sırdaşı. Hatta Adnan Menderes'in o dönemde meclis içerisinde Atatürk'ün hayatına benzer bazı yapılanmaların olmasını görüyoruz. Mesela Atatürk'ün Çankaya'da akşam yemeklerinde memleket meselelerini konuştuğu gibi Adnan Menderes de çoğu akşamlar özel arkadaşları ve milletvekilleri ile iş dünyasındaki insanlarla akşam yemeği tertipler ve bu tertiplendiği yemeklerde çoğunlukla Baha Akşit mevcuttur. Baha Akşit ile Adnan Menderes'in arasında samimiye- te dayalı bir saygı çerçevesi vardır. Hatta bir zaman özellikle demokrat parti milletvekilleri bir gün Baha Akşit'i grup toplantısından çıkartıp kendileri konuşma yapacaklar, gizli oturum yapacaklar. Baha Akşit buna itiraz etmeyecek. Sonra o grup heyeti başbakan Adnan Menderes'in huzuruna gelecekler ve neden bu kadar başarılı, çalışkan, hamiyetperver bir arkadaşımıza bakanlık vermiyorsunuz diye Adnan Menderes'ten hesap soracaklar. Adnan Menderes de siz benimle Bahamın arasına giremezsiniz. Baha çok çalışkan, güvenilir, samimiyet sahibi bir insandır onun makamla bir işi olmaz der. O burada gönülle duruyor o burada önemli bir hizmeti temsil ediyor diye de Baha Akşit'i savunacak. Çok yıllar sonra Yassıada'da arkadaşlarından Mahzun Kayalar bu anekdotu Baha Akşit'e anlatacak. Gerçekten de Baha Akşit makam mevki insanı değil gönül insanıdır. Yani yediden yetmişe bütün insanların kalbine dokunmayı sever onların kalplerinde var olmak için hayatını hedef almış, istikametini ona göre belirlemiş bir insandır. Onu ben de tanımış olduğumdan dolayı gerçekten büyük bir onur duyuyorum.

İbrahim Akman: *Nezihat hocam, Baha Akşit siyasete girdi ama Türk demokrasi tarihinde 27 Mayıs 1960 darbesi ilk asgari darbe diyebiliriz. Baha Akşit, Adnan Menderes ile beraber idamla yargılanan on beş kişiden biri. O dönemi nasıl anlatır rahmetli?*

Baha Akşit Senatörlük yaptığı günlerde.

Nezihat Belen: Bazı insanlar sıkıntıların karşısında yumurta gibi kaskatı olur, bazıları patates gibi yumuşacık olur, bazıları da kahve çekirdeği gibi piştikçe pişer ve mis gibi de koku yayar. Baha Akşit sıkıntıların içerisinde o zulmün içerisinde bile grup başkan vekilliğini hiçbir zaman bırakmamış hatta o mahkemeler sürecinde bazı arkadaşlarının kendilerini kurtarma bahaneleriyle Baha Akşit'e attıkları iftiraları tebessüm ederek üstlenmiş onlarında sıkıntılarını göğüslemiş. Uğramış olduğu bütün hakaretler, zulümler, işkenceler karşısında bu da Allah'tandır diyerek tevekkül etmiş. İtikadını ve istikametini asla bozmamış bir insan olarak karşımızdaydı. Hep şunu söylüyordu istikameti olmayanın hedefi olmaz. Dolayısıyla istikameti Allah rızası için olan ve sadece yaptığı işlerde Allah'ın nazarını itibarını himmetini gözetken bir kişi olarak bunların da rabbinden geldiği düşüncesinde ve tevekkül içerisinde olayları karşıladı. Bu zorlu günleri de lehine çevirecek kadar karakterli, seciyeli bir insan. Ben, o noktada da köklü ailesinden almış olduğu eğitim ve o tevekkülle ihlası bir arada barındırmasına bağlıyorum.

İbrahim Akman: İdamla yargılanıyor ama idamdan kurtuluyor. Bir hapis hayatı var.

Nezahat Belen: Bir yıl Yassıada'da mahkemeler süreci içerisinde çok ağır şartlarda kaldı. Zaten onları ayırt ediyorlar. Mesela idamlıklar Yassıada mahkeme süreci içerisinde bütün demokrat partileri aynı yerde barındırmıyorlar. Özellikle idamlık olanları daha ağır şartlarda tutuyorlar. Hatta bir tane anekdotunu anlatmıştı. O zamanlar sigara içen bir kişiymiş, en kötü alışkanlığım demişti. Ankara'dan Yassıada'ya getirilirken askerlerin bir sigara dağıtması olmuş, onu almış ama kendisinin kullandığı sigara denk gelince bırakmış, ne olur ne olmaz diye. Koğuşları kontrol ettiklerinde o sigarayı buluyor komutan ve bundan dolayı Yassıada'nın en pis en kötü en ağır şartlardaki zindanında bir hafta işkence görüyor. Orada ona yardım etmek isteyen askerlere bile siz emir erisiniz bana yardım etmeyin sizin başınız derde girer diye oradaki zulme bile karşısındaki kişiyi düşünecek kadar tevekkül eden bir insan. Daha sonra malum başbakanımız Adnan Menderes'in idamı Fatih Rüştü Zorlu ve Hasan Polatkan idamından sonra geriye kalan on iki kişi İmralı'ya getirilecek. İmralı'da bir hafta kaldıktan sonra Kayseri cezaevine gönderilecekler, müebbet yemişlerdir. Burada artık şimdiye kadar gönlünde sırdaşı, yoldaşı olan başbakanının yerine Cumhurbaşkanı Celal Bayar ile olan bir dostluk başlayacak ki bu dostluk Celal Bayar'ın ölümüne kadar devam edecek. Celal Bayar Baha Akşit'e 'oğlum', o da 'babam' diyecek.

Hapishane ortamı sınırların ve bütün doğallıkların ortaya koyulduğu bir mekândır. Bu noktada da Celal Bayar'ın tam milli mücadeleye döneminden başlayıp gelişen hayat çizgisi içerisinde kazandıkları edindikleri bilgileri Baha Akşit'e aktardığını ve daha sonra onun yaşantısını "Kısaca Celal Bayar" adlı yazdığı kitapta yazdığını görüyoruz. Onun dışında kendisinin anlattığı bazı özel bilgiler de var. Onlarda bizde.

İbrahim Akman: Baha Bey saatlerce konuşulabilir. Orijinal bir karakter ve kişilik fakat son söz olarak birkaç cümleyle Baha Beyle ilgili söyleyebilecekleriniz nelerdir?

Nezahat Belen: Türk milleti olarak yıllarca darbelere ve ihtilallere karşı asker millet olduğumuz için Mehmetçiğe olan selamımız sevgimizden dolayı birazcık itaat kültürüyle yetiştik. Baha Bey'in, 27 Mayıs 1960 tarihinde alınan itibarı 1975 yılında Adalet Partisinden, Denizli senatörü olarak iade-i itibarını aldı. Ama ben inanıyorum ki Denizliler ve tüm Türkiye halkı o gün Adnan Menderes ve arkadaşlarının idamında o 27 Mayıs darbesinde o milletin direnişini gösteremedikleri için bugün 15 Temmuz darbe girişiminde bu halk o günün diyetini verdi. Ve rahmetli Baha Akşit bugün yaşasaydı gerçekten iade-i itibarını aldığına inanırdı. Bütün darbelerde mağdur olan bütün demokrasi şehitleri için 15 Temmuz unutulmayacak ve bizim torunlarımıza miras kalacak. Bu milletin dirilişi, yükselişi olarak görüyorum. Bu ruhu asla kaybetmememiz lazım. Biz bunu İstiklal Harbinde de zaten vermiştik. Bu milletin mayasında, kimyasında bağımsızlık ve istiklal ruhu her zaman var.

İbrahim Akman: Hocam tarih kitapları bu olayları sonra daha ayrıntılı bir şekilde yazacak. Ama belirttiğiniz gibi bu millet 15 Temmuz'da çok büyük bir fedakârlık ve kahramanlık gösterdi. Dünya tarihinde belki bu mücadeleyi hiçbir millet yapmamıştır. Teşekkür ederiz vermiş olduğunuz kıymetli bilgilerden dolayı, Baha Bey'i bir nebze olsun anlatmaya çalıştık. Bizim bölgemiz açısından Denizli açısından daha da ötesi Acıpayam ve Yatağan açısından önemli bir şahsiyet. Kendi dünyasında ilkleri yaşamış olan bir kişi. Allah rahmet eylesin ruhu şad olsun diyelim. Baki kalan bu kubbede bir hoş seda imiş.

MUSTAFA ALİ AMCA

GÜRBÜZ AZAK

Ramazan Bayramı'na iki gün kalmıştı. Pazaryeri şimdiden bayram yeri gibiydi. Etraf köylerden gelenler, kasaba halkını bastırıyordu. Bayram alışverişi, ikindi evvelinde en hararetli bereketi yaşıyordu.

Pazar yerleri o vakitler daha renkliydi. Kar helvacılan, sırt güğümlü şingirtılı şerbetçiler, küpleri başında pekmezciler, toprak testiler ve güzelim kaldırım kitapçıları...

Hazreti Ali'nin Cenkleri, Hayber Kalesi, Yusuf ile Züleyha. Tahir ile Zühre, Arzu ile Kamber, Leylâ ile Mecnun, Kerem ile Aslı, sonra da Nat Pinkerton, Sherlock Holmes serileri.

Cümbüş ki, ne cümbüş...

...

Ben işte, üçyüz metrelik yokuştan aşağı, freni tutmaz bir bisikletle bu kalabalığın ortasına fırtına gibi girdim.

Hatırladıkça titrerim.

Hikâyeyi baştan alsak daha iyi...

Ya 1947, ya 48.,

Kasabamızda bir Mustafa Ali var. Onu sokakta nadiren görmüşümdür. Koltuk değnekleriyle zor yürürdü, iki ayağı da külçe gibi sallanırdı. Ama, tanıdığım en yaman tamirci oydu. Bir âlet mi bozuldu, götürürdünüz, yapardı.

İlk defa görmüş bile olsa, tamir edemediği cihaz yoktu. Daktilo makinesi, fotoğraf makinesi, motosiklet, bisiklet, radyo, aklınıza ne gelirse...

"Ne haber Efe?"

Hep böyle sorardı. "Güzellik, Mustafa Ali Amca" diyene kadar da çipil gözlerini yüzümden ayırmazdı. "Mustafa Ali Amca" te-bessümsüz sohbeti sevmiyordu.

*Gürbüz Azak,
Mustaf Ali amca'yı
tanıdığı yıllarda.*

Ne haber Efe?

Güzellik, Mustafa Ali Amca...

Kimbilir kaç defa sordu ve gene kimbilir ne kadar cevapladım...

...

Mustafa Ali Amca'nın beş tane de bisikleti vardı. Tekeri, zinciri ayrı; didonu, kadrosu çok daha başka yerlerden bulunup derlenmiş bu rengârenk bisikletler karşı kaldırım-da dizili dururdu. Beş kuruş bulduk muydu bizi kim alakoyabilir, doğru Mustafa Ali Amca'ya...

Kaldırıma dayalı, karton üstündeki kırmızı yazı "Beş guruşa beş dagga" yazıyor, durmadan bizi çağırıyor çünkü. Sokak, caddeden azıcık uzakta ve تنها. Bisiklete orda binerdik. Sağa sola vura vura, düşe kalka süren beş dakikalık maceramızı da hafta boyunca anlatırdık.

Kime?... Binemeyen akranlara tabii.

O gün ikindi öncesi "Makinist Celâl Ağabeye uğramış Onun iki işi vardı. Biri kamyon motoru onarmak, diğeri taşlamak.

Geldim ki Makinist Celâl öfkeli. Sinir içinde seslendi: "Ordan bir taş getir. Şu çınara baksana, kargadan gözüküyor!"

Niyetini anladım. Kargalar her gün bu saatte çıkagelir, kocaman kara görünüşleriyle âdetâ siyaha boyardı. Çığlık kılığındaki ötüşlerin haddi hesabı yok. Pislikleri de cabası...

Demek karga kovalama vakti... Şöyle ceviz iriliğinde sert bir taş bulup götürdüm.

Celâl Ağabey çok sesli ağacın altına ürkütmeden yaklaştı, sonra da taşı var gücüyle yukarılara doğru fırlattı. Kargalar çığlık çığlığa dağılıverdi. Çınar artık çınar gibiydi. Derken... Ta tepeden çıt - pıt sesler arta çoğala indi, yere ölü bir serçe düştü.

Taş, onca karga arasından bir tek o serçeyi bulmuştu. İkimiz de pek üzüldük. Celâl Ağabey uğradığı dehşeti hafifletmek için bana çattı. 'Vah şu zavallı serçeye" diyeceğine, "Ulan rezil, öğrenemedin gitti şu bisiklet"msi sözler etti.

Gürbüz Azak'ın çizgileriyle değişik çocuk tipler...

Az geçince Mustafa Ali Amca'nın ordaydım. Beş kuruşu uzatıp bisiklet dizili kaldırıma koştum, En yakışıklısını seçip atladım,

Celâl Ağabeyin tamirhanesi yokuşun tepesine yakın, titreye korka pedal çeviriyorum, Ama bisiklet adlı canavara yokuş yukarı iken sözüm geçmiyor. Neyse, varacağım yere ulaşıp soluk soluğa bağırdım: "Makinist Celâl! Sen böyle güzel bisiklet gördün mü?"

Asıl demek istediğim başka: "Bak da anla! Ben bu bisiklete iyi binerim,.."

Tamirhane önünden çalımla ve bol pedal çevirerek geçtim.

Yokuş aşağı inerken acemilik fazla göze batmıyordu...

...

Üç yüz metrelik yokuşun tam yansında aklıma geldi. Bugün kasabanın pazarı, orta-lık insan kaynıyor. Yavaşlamak için frenleri aradım, yoktu. Ve ben şimşeklerden öte uçmakta idim.

Sapacak, sığınacak yol ve kovuk nasıl bulurum?

Oktan beter süratliyim.

Kaçın!.. Kaçılıın!...

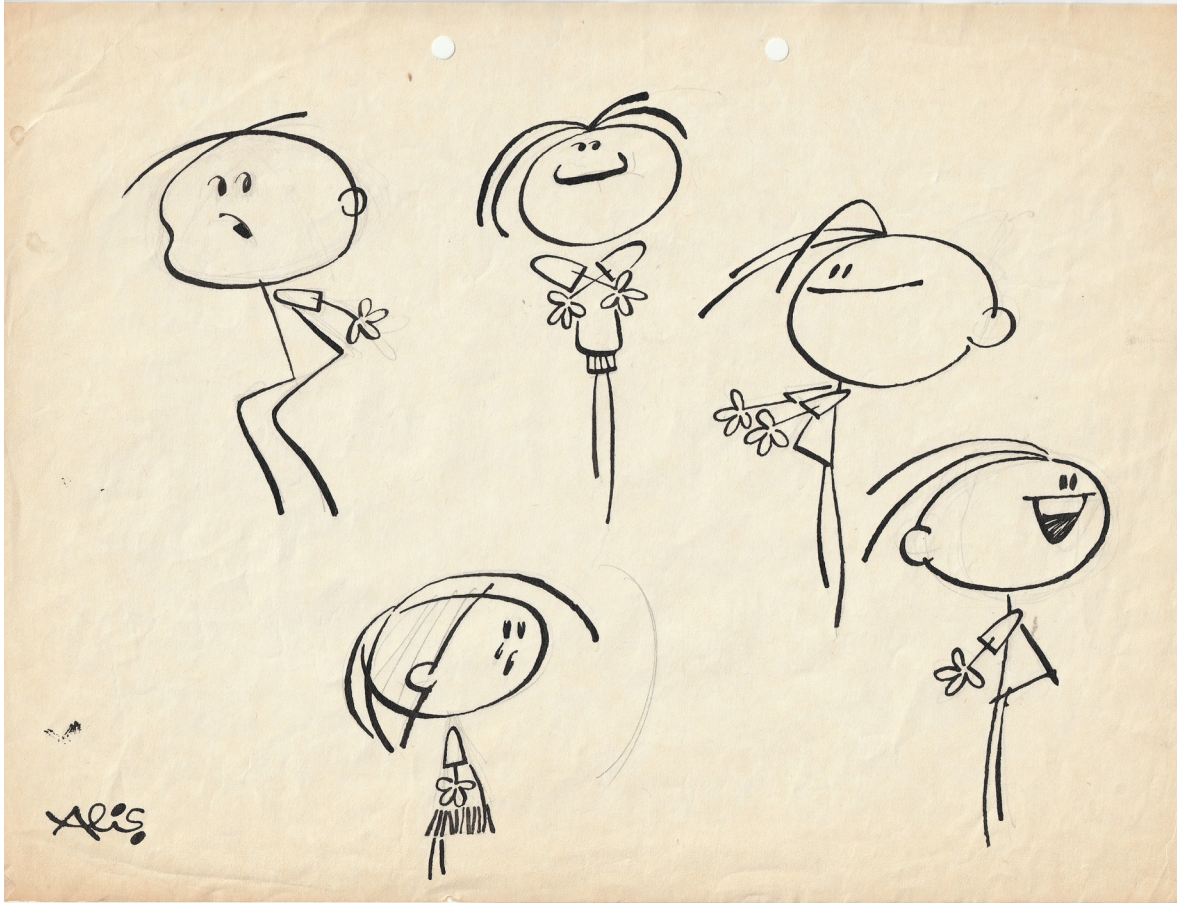
Sâde bu sesleri duya duya, allı morlu kadınların çığlıklarını, milletin fermuar gibi açılışını göre göre gitmekteyim.

"insandan fermuar*" hep bir metre ötemde yarı-lıp genişliyor. Ardımda, o güne kadar duymadığım haykırışlar.

...

Az ileride bir kulübe, tütüncü kulübesi...

Büyük bir hızla çarptığımı, kulübeyi sıyrıp uzaklara, taşlar üstüne düştüğümü hatırlıyorum. İnsanlar benden yana öfke öfke, ben bisikletten tarafa kan revân koşuştuk. Bisikletin cantları eğrilmiş, kadrosu yamulup ikiye katlanmış.

Gürbüz Azak'ın Ali's'i....

O hızla kaçtım!...

Pazaryerinin şaşkın, çıldırmakta haklı kalabalığı, yamru bisiklet, kar şerbetçileri, heybeli köylüler gerilerde kaldı.

Eve varıp koca kapıyı arkadan dayakladım, sonra samanlığa koşup saplar arasına gizlendim.

Ortalığa kulak kabarttım.

Saatlerce çıt çıkmadı.

Aradan aylar geçti,..

Uzaktan uzağa Mustafa Ali Amca'nın oralarda dolanıyorum. Bir gözüm o yanda... Derken, bir gün Mustafa Ali Amca camdan görmüş, çağırdı;

- Ne haber Efe?

- Güzellik, Mustafa Ali Amca...

Aylar evvel kaldığımız yerden; tebessümle, çipil çipil bakıyoruz.

Ortaokul bitene kadar, dört yıl daha hatırlar soruştuk, güzellik dedik.

Bir defa olsun bisikletten söz açmadı. Bir defa bile.

Ne güzel insandı Mustafa Ali Amca...

Ve ne usta tamirciydi. Kırıldı zannettiği çocuk gönüllerini bile tâmir etmeyi biliyordu...

Güzel İnsanlar, Zafer Yayınları, 1998, İstanbul

YATAĞAN'DAN HONAZ 'A ARABA İLE KİRAZ BAYRAMINA GİTMEK

PROF. DR. TUNCER BAYKARA

Honaz ile Karaağaç ovası arasında, insan, deve, at ve eşeklerin geçebileceği olağan bir yol Kefe boğazından aşarak bir kolu doğuya doğru Kaysar tarafına giderken öteki doğruca Yatağan' a doğru iner.

1920 yıllarında Yunanlıların Sarayköy karşısına, Menderes nehrinin öte yakasına kadar gelmeleri Denizli düzlüğünde büyük heyecan yaratmıştı. Denizli'nin bir kısım insanları Yarangüme, Tavas tarafına göçmüş, Denizli yerli insanları ise şehrin Rum halkı ile iyi geçinmek zorunda kalmıştı. Bu yörede çok kalabalık olmasa da Rum nüfus ihtiva eden bir başka yerleşme de Honaz idi. Honaz Türk ahalisinin bir kesimi ,

Rumların hışmından çekinerek ne olur ne olmaz diyerek içerilere, mesela Karaaağaç ovasına hicret etmeyi tercih etmişlerdi. İşte bu büyük hengame sırasında Karaağaç ovasına Yunan gelmesin diye kazamızın bir kısım akli erenleri İtalyan taraftarlığı bile yapmışlardı.

Honaz'dan ve muhtemel Yunan işgalinden korkarak güneye göçen Honazlıların

bir kesimi de Yatağan'a gelmişlerdi. Honazlıların yerleştirilmeleri önce "oda"-lara ,fakat onlar da yetmediğinden evi müsait olanların evlerinde gerçekleşmiştir. Böylece Honazlı misafirleri olanlardan birisi "Gocahallar" dediğimiz ailedir. Aile reisi bu sırada Çanakkale'de şehit düşmüş olmasına rağmen aile ve evleri, ailenin öteki mensuplarının gözetim ve himayesi altındadır. Hatice Ebe de kayınvalidesi ile evde etkilidir.

Bu yıllarda dedemiz Hüseyin efendi vefat etmiş olduğundan bizim evin durumu misafir kabulüne müsait değildir. Bununla birlikte aile içindeki bir hatıra bu hususta, bizim eve de yerleştirilmiş olabilecekleri şüphemizi belirtiyor. Babam'dan ve öteki büyüklerden bu konuda hiçbir hatıra gelmemesine rağmen, bir olay sık sık anlatılırdı. O da bu sırada 3-4 yaşlarında olan Emin Amcam(1918-1994) , bir Honazlı genç kıza taş atmış olması ve o kızın ağlamasının saatlerce sürmüş olmasıdır. Sebebi ise "biz eve zor sığıyoruz bir de siz geldiniz" olabilirmi diye , düşük bir ihtimal olsa da akla geliyor

Netice olarak bu vesile ile bir kısım Yatağanlı ailelerin Honazlı dostları olmuştur. Bu dostluk birçok ailede yıllar boyu sürmüştü.

Kocahalların Honazlı dostlarının gelip gitmeleri sonraki yıllarda da sürmüştür. Bu olaylar sırasında 18-19 yaşlarında olan Ali bn Abdurahman Amcam da bu dostluğu sürdürenler arasındadır. Aradan yıllar geçer ve hatıralarını anlatırken Kamil bn Ali bn Abdurahman amcam, çocukluktan delikanlılığa geçiş yıllarında Babasının ve bir kısım Yata-

ğanlıların bir dört tekerli araba ile Honaz kiraz bayramına gitmelerini anlatmıştı.

Efecenin dört tekerlekli araba ile önce Ayaz'a gidilmiş Ayaz'dan ise o yıllarda muhtemelen oldukça işlek olan yolu takiben Küçük-çal, Manda ve Yayla üzerinden , Tahta-köprü de aşarak rahat bir şekilde 5 arkadaş Honaz'a ulaşmışlar imiş. Oradaki, 1920 lerin hatırası olarak tanıdıklara misafir olarak "Kiraz Bayramı"na katılarak hemen aynı yoldan iki gün sonra Yatağan'a dönmüşler imiş.

Honaz ile Karaağaç ovası arasında, insan, deve, at ve eşeklerin geçebileceği olağan bir yol Kefe boğazından aşarak bir kolu doğuya doğru Kaysar tarafına giderken öteki doğruca Yatağan' a doğru iner. Oysa aynı amaca yönelik bir araba yolu olabileceğini ben bilmez ve hatta tahmin bile etmezdim. Dergimizin Karaçaylı yazarlarından Yaşar Çağbayır bey, tomruk/kereste taşıyan kamyonların yaz mevsiminde yollar toprak iken köyünden geçerek kolaylıkla Ayaz üzerinden Denizli'ye ulaştıklarını, birkaç sayı önce yazmıştı.

Honaz ve Ayaz isimleri benim muhayyilemi zorlamadı değil. Honaz pek yayla sayılmaz, o zaman 1240 yıllarında yöremizin yöneticisi olan Esedüddin Ayaz Beğ, kimi zaman aile efradı ile birlikte önünde eşsiz bir görünüme sahip Ayaz sırtlarında yaylak yapmış yani yaz mevsimini geçirmiş olamaz mı? Diyeceksiniz ki Honaz dağında da güzel yaylalar yok mu? Ben bilemem ama, yukarda sözünü ettiğim husus düşük de olsa bir ihtimal olarak aklıma geldi.

Hasibe Gelin'in Şevki'si

YUSUF ŞENEL

MahalleninHasibe Gelini, ailenin ise Gelin Anası idi. 70li yaşlarında torunların çocukları da Gelin Ana demeye devam edince kendisine “nene” denilmesinden daha çok hoşlandığını artık Gelin Ana olacak yaşta olmadığını söylerdi.

Hasibe Gelin ufak tefek bir kadındı. Açık kahverengiye çalan gözleri, zor şartların sertleştirdiği bir çehresi ile tipik bir Yörük kıızıydı. Çok çalışkandı. Tarlada mola verildiği anlarda yine boş durmaz sağındaki solundaki otları yolardı.

14 yaşındaydı, arkadaşlarıyla inci boncuk oynadığı bir dönemdi. O dönemde Hassünlerin Molla Yusuf oğlu Akif Şenel'e istediler. Anlaşma sağlandı ancak geçerli yasalara göre evlilik için en az 15 yaşında olması ve ailesinin evliliğe izin vermesi gerekiyordu. Şahitler ayarlandı, yaşı büyütmek için mahkemeye gidildi. Hâkim küçük kıza şöyle bir bakış attıktan sonra şahitlere ve ailenin önde gelenlerine hitaben “Gerçekten bu küçük kızın evlenip ev kadını olabileceğine inanıyor musunuz?” diye sordu. Herhangi bir cevap gelmeyince de kızın yaşının büyütmülmesine gerek olmadığı ancak 1 yıl sonra evlilik için uygun bir fiziğe sahip olacağını karara bağladı. Aradan 1 yıl geçti, evlilik hazırlıkları başlamak üzereydi. Akif Şenel askerliğe çağırıldı. Askerlik süresi 3 yıldır. Böylece evlilik 3 yıl daha ileriye atılmış oldu. Zaman zaman Hasibe Gelinle bu olayı konuşurduk. Bu olayı Allah'ın bir lütfu olarak görür, 14 yaşında evlense yapamayacağını söylerdi.Hasibe Gelin annem, Akif Hoca da benim babamdı.Hassünler avlusunun ağır iş temposu annemi bezdirmişti. “Fakirliğe bile razıydım, fakir hiç olmazsa akşam ekmeğini alır evinde yer. Biz günü kapattıktan sonra ertesi gün çalışacak olan gündelikçilerin yemeğini hazırlamaya koyulurduk” derdi.

4. çocuğa hamile, doğumun yaklaştığı zamanlardan bir gün onu tarlaya götürmezler, evde kalır. Biraz sonra Molla Yusuf Dede eve gelir, Hasibe Gelin'e neden evde kaldığını sorar ve hemen hazırlanıp yanında harımlar mevkiinde çalışanlar var oraya git, der. Hasibe Gelin hemen hazırlanır, yola düşer. O sırada kahvede arkadaşlarıyla oturmakta olan Remzi Amca (Şenel) hemen önüne geçer ve nereye gittiğini sorar. Hasibe Gelin tarlaya gittiğini söyleyince, bu halinle tarlada ne iş yapacaksın diyerek geri döndürür. Molla Yusuf Dede her zaman olduğu gibi herkesi işe sevk ettikten sonra uyku hazırlığı yapmaktadır. Hasibe Gelini görünce niye gitmedin diye hesap sorar. O da Remzi Amcanın kendisini yoldan çevirdiğini söyler. Yusuf Dede bu evin reisinin kendisi olduğunu söyleyerek Hasibe Gelini tekrar işe gönderir. Hasibe Gelin iki saat sonra rahatsızlanır ve Abisi Kazım Çavuş (Önay) at arabasıyla onu eve getirir. Doğum olayı bir iki saat içinde gerçekleşir.

Kadının adı yoktu o zamanlar. Sadece Yatağan'da değil her yerde kadının ağır bir çalışma temposu vardı. Hasibe Gelin altı kardeşin en küçüğüydü. En büyük kardeşi Kazım Çavuş ile arasında 22 yaş vardı. 3-4 yaşlarındayken babasını kaybetmişti. Küçük kız bir torun gibi el bebek gül bebek büyümüştü. Molla Yusuf avlusunun ağır şartları fiziksel gelişimini bozmuştu. Ayakları çarpıktı, boyu küçülmüştü. Hiç unutmam yıkadığı küçük bir perdeyi sandalyenin üzerine çıkararak da boyu kısa geldiğinden takamamıştı. Bir köy ziyaretinde oğlum Akif Emre'ye perdeyi takivermesini söyledi ve dışarı çıktı. Emre ayaklarının üzerinde uzanarak perdeyi taktı. Hasibe Gelin sandalyeyle içeri girince perdenin takılı olduğunu gördü, Allah Allah bu kadar küçüldüm mü diye acı acı söylendi.

Ailenin gelin anası Hasibe Şenel ve oğlu Şevki Şenel tören elbisesi ile...

Çocukluk günlerinde Aşağı Karaçay'da babasının değirmenleri vardı. Bu yüzden buralarda ailecek dostlar edinmişlerdi. Hasibe Gelin ölünceye kadar tanıdıkları her yıl mutlaka ziyaret ederler, Hasibe Gelin de onlara sepet sepet üzüm, tarhana, bulgur bazen de para verir onları sevindirirdi.

Bu ziyaretçilerden ikisini hiç unutmam. Birisi akramım olan Süleyman isimli bir çocuktuktu. Süleyman verdiğimiz üzümleri elma armut yer gibi büyük bir zevkle yedi. 12-13 yaşlarında birkaç yıl görünmedi. Anneme sordum, o öldü oğlum dedi. Öldüğünü öğrenince çok üzülmuştüm. İkinci ise Deli Hatça lakaplı bir kadındı. Önceleri hiç dilenmezken zaman içinde ufak ufak para yardımları kabul etmeye başladı. Bir gün anneme bu kadını nereden tanıyorsun, neyimiz oluyor

diye sordum. Annem de o kadının aslında deli falan olmadığını, köyün ileri gelenlerinden bir ailesi olduğunu, düşmanlık nedeniyle kocasını vurduklarını, malvarlıklarını ateşe verdiklerini ondan sonra bu hale geldiğini anlattı. Kadın ilgimi çekmişti, bir gün konuşurken teyze sen böyle boş gezeceğine evlenip otursan daha iyi olmaz mı diye sordum. Birden gözleri büyüdü ağzından köpükler saça saça bana "Bana bak, şahinle et yedim kargayla b.k yemem." dedi. Böyle bir cevap beklemediğim için şaşırdım ve afalladım. Cevap biraz bana bir şamar gibiydi ama aslında içinde sevgi vardı, saygı vardı, vefa vardı. Kısacası söylenecek ne varsa bir cümlede söylenmişti. İnsanımızdaki bu engin kültür beni her zaman şaşırtmıştır.

1959 senesinde ilkokul 4te okuduğum

dönemde bir kardeşin oldu dediler. Adını Şevki koyduk. Küçük bebek büyüdü, çakır gözlü sarışın tatlı bir çocuk oldu. Genelde onu avutma görevi bana verilirdi. Şarkılar söyler, zaman zaman onu özler, Öğretmenim Saniye Teyzemden (Şenel) izin alır koşarak sevmeye gelirdim. İki yaşına doğru Şevki hastalandı. Birkaç ay hastalığıyla mücadele etti. Ben hep yanındaydım. Bir akşam yemekte neşeli canlı halleriyle hepimizi sevindirdi. İyileşti gözüyle bakıyorduk. Sabahleyin uyandık hemen Şevki'nin yanına koştum. Şevki yatağında yoktu ve anem ağlıyordu. Ne olduğunu sordum. Şevki öldü dedi. Çok üzülmüştüm. Uzun süre onu unutamadım. Aradan bir yıla yakın zaman geçti. Yeni bir kardeşim oldu. Babam ölen Şevki'yi yeni yazdırmıştı ve ölümünü resmi makamlara bildirmemişti. Yeniden kayıt yaptırmaya gerek yok dediler, yeni kardeşimin adı da Şevki oldu. Böylece 1 yaş büyük olarak hayata başladı.

Küçük Şevki güzel gözlü, siyah saçlı, biraz esmer bir çocuktur. O dönem Acıpayam Ortaokuluna kayıt olup gittiğim için yeni kardeşimle çocukluk yaşayamadık. Bu küçük bebek de büyüdü, Denizli'de Endüstri Meslek Lisesi'ne kaydoldu. Ben de bu arada Kütahya'da çalışmaya başlamıştım. Annemi, babamı ve Şevki'yi yanıma alabilmek için Şevki'nin Kütahya Endüstri Meslek Lisesi'ne geçişini sağladım. Bu işlem bir iki ay sürdü. Bu arada benim kurumun şart koştuğu temel eğitim kursuna çağırıldım. Bu kurs 6 ay sürüyordu. Rahmetlik babam 6 ay sensiz Kütahya'da ne yaparız diyerek gelmek istemedi. Kurs bitiminde babam da vefat etmişti. Şevki Endüstri Meslek Lisesindeki eğitimini tamamlayarak mezun oldu ve astsubaylık sınavlarına girdi. Sınavı kazanarak Eskişehir'de astsubay olarak göreve başladı. Eskişehir'deki çalışma döneminde bir ara bir soruşturma geçirdi. Bu soruşturma döneminde sözlü savunmasında söylediği çok güzel bir cümle vardı, komisyona "Benim

dedemin adı Molla Yusuf, babamı köyde Akif Hoca diye çağırırlar. Böyle bir tablodan nasıl bir evlat bekliyorsunuz, kararı size bırakıyorum." demişti ve soruşturmasını yüz aklıyla tamamlayarak görevine döndü. Ayaklarında kas incilmesi problemi ortaya çıkana kadar da görevine devam etti. Daha sonra Denizli'ye yerleşerek kayınbiraderi Hakan (Karakaya) ile bıçak imalatına başladılar.

Şevki güzel huylu bir insandı, huyunun güzelliği yüzüne yansımıştı. İnsana güven veren, rahatlatan bir siması vardı. Onun hiç öfkelenmediğine ya da birisiyle kavgaya ettiğine şahit olmadım. İnsanlara yardım etmeyi çok severdi. 20 yıl askerlik yapmıştı ve hiçbir askeri dövmemişti. Şevki'den dinlediğim bir anısında, kendisinden dayak yediğini iddia ederek bir üst komutana şikâyetle bulunan askere, üst komutanı "Şevki kimseyi dövmesin. Ondan dayak yediğine göre çok ağır bir suç işlemiş olmalısın. O güzel dövmemiştir bir de ben dövüyüm." diyerek şikâyetle bulunan askeribir güzel dövmüştü.

Babam Akif Şenel 63 yaşında vefat etmişti. Sürekli çok yaşadığından bahse derdi. Kardeşleri Şevket ve Remzi 50 yaşlarında vefat etmişlerdi. Şevki de Şenel ailesinin genç vefat edenler kervanına katıldı, 60 yaşında vefat etti. Mekânları cennet olsun.

Babamın (Yusuf Şenel'in) yazılarını kağıda dökerken ben de amcam (Şevki Şenel) ile yaşadığım bir hatırayı aktarmak isterim. Bir keresinde köyde benden kahve istedikleri zaman "Ben yapamam, yerimi yadırgarım." demiştim. Amcam da gülerek "Bütün yeğenlerimin kendini kurtaracaklarından emindim ancak bir tek senden endişeliydim. Artık senden de eminim" demişti. Her zaman yanımda olan, her ihtiyacında el uzatan sevgili amcamın mekânı cennet olsun inşallah. **(Muazzes Eda Şenel)**

YÜZLEŞME

"Biliyor musun, seninle konuştuğum için deli diyorlar bana?"

Ahmet'le aynı vakitte, aynı kafede ve aynı masada buluşacaktık. O yine benden önce gelmişti. Yüzünde, hep olduğu gibi, somurtkanlık eksik değildi, hiddeti gözünden okunurdu, sanki isyanı cebinde taşıyordu Ahmet.

Selam verdim ve oturdum hemen karşısına, geldiğimi fark etmemiş gibiydi. Çayı elinde, sigarası da hemen yanı başındaydı. Birkaç dakika onu seyrettim. 'Bu yaşına rağmen neden bu kadar yorgun görünüyordu, neden saçlarına bu kadar ak düşmüştü?' diye düşündüm.

Yine derin düşünceleri vardı belli ki. Sigarasından son bir nefes daha aldı ve birden kafasını kaldırdı. Kül tablasına elini uzatmasıyla, başladı telaşlı, kızgın ve sinkaflı ifadelerle konuşmaya. Çoğu vakit küfür etmesine kızamıyordum hatta yakıştıırıyordum da.

Ben köyde büyümüştüm, bilemedim/öğrenemedim hiçbir zaman büyük kentlerde yaşamasını. Ahmet ise 'şehir adamıydı.' Onu burada, bu koca şehirde tanımıştım. Etrafta pek sevilmez, somurtkan bir kişiliği vardı ama ben nedenini bilmesem de seviyordum O'nu. 'Neden bu kadar öfkeliydi, neden herkese kızgındı' pek anlayamasam da seviyordum onu bir şekilde.

Sanki benim söylemek istediğim ama söyleyemediklerimi, yapmak istediğim ama yapamadıklarını yapıyordu Ahmet. Belki de bu hasletlerinden dolayı seviyordum O'nu.

Konuşurken her zaman dinlemezdim onu, hayranlıkla bakar, ne dediğini umursamadım aslında. Bir ara anlattıklarına kulak kesildim. Yine iş yerinden şikayet ediyor, insanları anlamadığını söylüyor, vurdum duymazlıklarından dem vuruyordu.

Ben de bir şeyler söylemek istedim ama o kadar hiddetli ve içten konuşuyordu ki kıyamadım bölmeye. Gerçi söylesem de umursamazdı zaten. Daha önceleri de defalarca söylediğim ama dinletemediğim cümleler yankılandı kulağımda:

"Bu kadar ince düşünme, herkes gibi bak işine olum"

"Mücadele etme bu kadar, kim ne yaparsa yapsın sen ne diye karışyorsun"

"Bak! Bu yaptığın üstüne vazife değil, bela açacaksın başına"

"Sana ne be olum! Sana ne!"

Benim aklımdan bunlar geçerken sigara yakmak için bir an durakladı. Masadaki pakete uzandı, önce çakmağı sonra paketini aldı eline. Çıkardı bir tane, önce ovaladı sonra izmaritin olduğu tarafı masaya birkaç defa vurdu, düzeltti ve ağzına götürdü. Çakmağını ateşledi, tam yakacağı sırada, kelimelere hakim olamadım ve döküldüler dudaklarımdan:

"Biliyor musun, seninle konuştuğum için deli diyorlar bana?"

Gülümsedi, bana bakma zahmetine bile girmeden "Biliyorum" dedi.

Araboğlu / Şubat 2021

MUSTAFA KARAKAYA İLE GEÇMİŞ ZAMAN ÜZERİNE

SÖYLEŞİ: MUSTAFA NADİR ÖNAY

Mustafa Karakaya ile geçmişten bugüne kayda aldığım birkaç uzun konuşmamız oldu. Bu konuşmaların ilki 2004 yılında İstanbul'da Zeybek Yapım bürosunda yapıldı. TRT Televizyon Başkan Yardımcılığı yaptığı dönemde bir seminerde bildiri sunmak vesilesiyle İstanbul'a geldiği bir günde yaptığımız bir kayıt bu. Kendisi, ailesi, Yatağan ve TRT üzerine yaptığımız o konuşmanın ilk bölümünü sunuyoruz...

Sohbetimize başlarken bize önce kısaca biraz kendinizden bahseder misiniz, nerede doğdunuz, kaç yılında doğdunuz, aileniz hakkında bilgi verebilir misiniz?

Ben Mustafa Karakaya. Denizli'nin Yatağan Kasabası'ndan. Nüfusta 22 Nisan 1951'de doğmuş görünüyorum. Ama anamın dediğine göre zemheride doğmuşum. Zemherinin

hangi gününde doğmuşum onu bilemiyoruz. Bizim evimiz pazar yerindeydi. Dedemin dükkânlarının üst katında evde oturuyorduk. Alt katımızda zeminde (Yatağan Demircilik, Tarakçılık, Halıcılık Küçük Sanatlar) Kooperatif vardı. Pazar erkenden insanlar birikirdi.

O pazardan hatırladıklarınız var mı?

Tanımadığımız yüzler, ustalar, elle ve az yaptıkları çakı ve bıçakları getirip satarlardı. Cumartesi akşamüstü veya Pazar sabah... Paralarını alırlar, pazar harçlıklarını görüp, ailenin haftalık yiyecek ve diğer ihtiyaçlarını karşılardı. Elektrik yoktu, elle çark çevrilerek, demir örste dövülerek çakı bıçak yapıldığı için. Diyelim ki vatandaş (usta) ancak haftada 20 tane bıçak yapabiliyor, 2 veya 3 deste çakı yapabiliyor, çoluk çocuğuyla çalışarak. (Öğleden sonra da yolcular malları almaya gelirdi. Satış için insanlar birikirdi.) Mallar gelen müşterilere paylaştırılarak, satılıyordu. Diyelim ki Ali ustanın 2 deste çakısı var, Hafız amca (Abdurrahman Önay) bağırır. Allah rahmet eylesin Ali ustanın yirmi tane, iki deste çakısı var! Kimler istiyor? Ben, ben, ben sayıyor beş kişi, tamam arkadaş size dörder veya beşer tane verdim. Hemen malları ayırıp

veriyorlar, parası da diğer aldığı mallarla beraber hesaplanıyor, çıkarken parasını ödüyor. Çünkü evimizin altı olduğu için zaman zaman kalabalığı merak eder, oraya inerdim. Pazar da evimizin hemen karşısında kurulurdu. O dönemde Honaz'dan Cumar-tesi gününden katırlarla, atlarla, eşeklerle yükler içerisinde yaz sebzeleri gelirdi. İri iri kıvrıkcık domatesler, bizim köyde o günkü şartlarda fazla büyümeyen biberler, patlıcanlar genellikle Honaz'dan gelirdi. Patates, taze fasulye, lahana Karaçay'dan (şimdi Koca pınar) gelirdi. Ayaz köyü de o günlerde marulu ve sarı otu yani havucuyla ünlüydü. Pazardan mutlaka onlar alınırdı. Yüreğil'de özel bir sebze hatırlamıyorum. Yatağanda üzüm olmasına rağmen, daha çoğu demirci esnafı olduğu için Yeşilyuva'dan, Avşar'dan, Kuyucak'tan üzüm gelir. Avşar üzümü daha güzel olurdu. Ova köylerden; yani Apa, Taraş bilhassa Alâeddin'den... Alâeddin'in, sevilen bir kavunu vardı. Küçük tırmıklı ve çok tatlı kavunu vardı. O zaman Yatağan'da doğru dürüst kavun bile yetişmiyordu. (bizde kavunun küçüğüne hışır, tam olgununa kelek denir.) Ama o dönemlerde Burdur Şeker Fabrikası kurulduğunda daha sonraları öğreniyorum, dağlardan ve pınarlardan inen su ovaya kadar indiği için ovada pamuk ekimi denenmiş başarıya ulaşmamış. Pancar ekimi yapılmış yeterli şekilde sulanmadığı ve gübrelenme düzgün olmadığından veya başka sebeplerden belki tarlaların zayıf olmasından iyi bir verim alınamamış. (dedem Osman Karakaya'nın Burdur Şeker Fabrikası ortaklarından olduğuna dair küçük ortaklık defteri bende. Şeker fabrikasına durum nedir diye yazdım gelen cevap "ortak yeterli sermaye artırımına katılmadığından ortaklığına son verilmiştir." Yazıyordu, peki hissesi ne oldu? Cevap gelmedi.)

Yatağan'da ne yetiştirdi o yıllarda?

Yatağan'da en çok arpa buğday yetiştirdi, tütüncülük o zamanlar yoktu, daha sonraki yıllarda gelişti. Pazar yerinde pazar öğleyin bitiyordu ve gene çocukken Namazlar Çamı'nda babamın babasının bağı, (Yatağan'ın yukarısında Kuzey'inde, Asar denilen tepelerin alt tarafında) daha sonra 1960

dan sonra açılan şosede Karaçay orman yolu şimdiki yayla yolunun kenarında ise anamın babası Hacı Mehmet Ali dedemin bağı vardı. Biz önceki yıllarda ilkokula gitmeden ve ilkokul yıllarında 3. ve 4. sınıfa kadarki dönemde babamın amcası Hasan dedenin (de bağı bitişikti) oğlu Hakkı benden bir yaş büyüktür, onunla aynı sınıfta okuduk, onunla gündüzleri bağda beklerdik. Akşamları amcam, bazen babamla alıcıkta yatılır. Bazen amcam arkadaşları ile bisikletle gelir ki o dönemde bisiklet Yatağan'da süper lüks bir araçtı. Zaten motosikleti olan birkaç kişi vardı. Garadeli ve Hayri abiyle, Gara Ali'nin, birkaç kişinin vardı, yanlış hatırlamıyorsam. Bisiklet o günün şartlarında en iyi ulaşım aracı, gençlerin en çok rağbet ettiği bir binekti. Ama binek olarak o dönemde insanların daha çok atları vardı. Eşekler var, hatta bazı insanların katırları vardı. İnsanların harman işleri için ve eşya taşımak için de kağnılar vardı. Kağnılar çift öküzle çekilir ve yavaş gider. Harmanı döverken de öküzler çok yavaş hareket eder, harman dövülmesi daha uzun zaman alırdı. At arabaları pahalı olduğu için azdı. Fakir insanlarda veyahut da eskiden beri devam ettiği için veya sistemini bozmadığı için insanlar kağnyaya devam ediyordu. At arabasına göre kağni daha az yük taşıyordu. Kağnılar zaman içinde yok oldular. Tek araba çift araba usulleri vardı. Çift arabayı çok tarlası olanlar, durumu iyi olanlar, gücü kuvveti yerinde olanlar alabilirdi. Bazı ailelerin çift atla çekilen at arabası vardı. (Çift araba sahiplelerinden bazıları başkalarının tarlasını sürer, ekinini biçer, harmana ekinlerini getirir, döver, arpa buğdayı ve samanını taşırdı.) Tarlası olup hayvanı olmayan veya gücü kuvveti olmayanlar ve yaşlılar tarlalarının işlerini parayla yaptırır veya işini yaptırdığı başkasıyla ortak olarak mahsulü bölüşürlerdi.) 4 tekerli arabalar iki atla çekilir, ama orta halli insanların ve belli yaşın üzerindeki kişilerin genellikle iki tekerli tek araba dediğimiz tek atın çektiği arabaları vardı. Bununla destesini taşır, samanını taşır, ovaya gider, bağa gider, dağa gider yani o günlük kullanım aracıydı. Ama arabası olmayan insanlar da atıyla eşeğiyle bağlarından, Bağyanı dediğimiz yerden yiyeceklerini getirirlerdi.

Mustafa Karakaya Kefe yaylasında Mehmet Gökalp (solda) ve Erkan Baykara (Sağda) ile.

Size sülale olarak kimler derler? Ailenizden büyükleri isimleri de sayarak biraz detaylı bilgi verebilir misiniz?

Bize sülale olarak Garallar diyorlar. Babam hacı Mehmet Karakaya 2003 yılında vefat etti. Onlar 3 kardeş halam da Allah rahmet etsin vefat etti, Hacı Amadalıların Ramazan'ın eşiydi, adı Ayşe, amcam şu an sağ ramazan Karakaya.

Dedem Osman'ın büyük kardeşleri Hasan dede, onun büyüğü Ayşe Halilefendiler'in Halil Efendi'nin (Arslan) karısı idi. Onlar da vefat etti Allah rahmet eylesin. Küçükleri Mustafa imiş ben onu tanımıyorum, çünkü ben doğmadan iki ay önce vefat etmiş. Onun da Ayşe hanım, Topçu, Erol ve Mustafa diye çocukları var. Mustafa da 3 yıl önce vefat etti (A.r.e), Hasan dedenin çocukları var... Hasan dede de (A.r.e.) 6 yıl önce vefat etti. Onların en büyükleri Topçu diye biliniyor, hâlbuki adı Mehmet'miş... Dedemin anlattığına göre - babama da teyit ettirmiştim- "yazın abimle boğaz değirmenlerine un öğüttürmeye gittik, ben 8-9 yaşındaydım. Bubamgil, abimin arkadaşları geldiler kalabalık bir gurup, "seferberlik çıktı, hadi gidiyoruz" dediler. Orda köyün yaşlıları da vardı, unu öğüttükten sonra Osman'a yardım edin beraber gidin" dediler. Babamla...

(ağlıyor) insan duygulanıyor... Oradan (ayrılıp) Burdur'a gitmişler, dedemin babası Veli dede yanlışlıkla oğlunun nüfus cüzdanını oğlu da babasınınkini alıp ayrılıyorlar. Ağabeyleri Çanakkale'den gelememiş. Veli dedem 1954 yılında vefat etmiş, ben 3 yaşındaymışım hatırlamıyorum. Veli dede çobanlıkla iştiğal eder, çalışmış. Zaten Prof.Dr. Tuncer Baykara ağabeyden öğrendiğimize göre

Akdere mevkiinde Turalı çiftliği varmış. (İlk nüfus sayımı Kanuni Sultan Süleyman zamanında yapılmış o zaman Akdere'de Turalı çiftliği, Çatalçam'da başka, ovada Yatağan-baba Tekkesi ve bir çiftlik kayıtlarda varmış.) (Akdere'deki tepelerin adı Karallar tepesi yazıyor haritalarda) Sonradan tekke ve çiftliklerde yaşayanlar Yatağan'a yerleştirilmişler. Günümüzde Durnallar sülalesi ayrı gibi görünüyor ama kök aynı onların da soyadları Karakaya. Zaten Yatağan'a yerleşmesi de Yukarı Bucak'ta ilkokulun yanında Akdere'ye en yakın yerleşim yeri oluyor. Evlerin üst tarafında da Garallan harman yeri diye bir yer var, 1950'lerden sonra sellere karşı kanal yapılıncaya o yol kapanmış oluyor. Harman yeri uzun yıllar kullanıldı. (Son yıllarda oralara çok güzel evler yapıldı. Tepenin sırtı olarak devam ettiğinden Yatağan'ın en havadar, rüzgâr alan yeridir.)

Şimdi Akdere'deki durumu biraz daha araştırırsak; dedem de çocukken çobanlık yapmış. Sonraki yıllarda ağabeyi hasanla birlikte yapı ustalığı ve marangozluk yapmışlar. Beraber evler yapmışlar köyde olsun Kara Hüyük, Karaçay, Apa, Taraş, Yüreğil, Ayaz, Kuyucak gibi bu çevrede sıfırdan temel kazıp, duvarlarını yapıp ağaçlarını çakıp, çatılarını -o dönemlerde kiremit pek yok gara örtü- toprak örtülü tek ve iki katlı evler yaptıklarını belirtiyordu. Dedemin bazı eşyaları bendedir. Dedem yapıcı olarak

nitelenir. Dışarı gidip geldiğini biliyorum. Mesela Apa'dan 15 güne bir gelip gittiğini hatırlıyorum, köydeki, çalışmalarının haricinde...

Hayvancılık var mı o dönemde?

Çobanlık meselesi; hayvanların para etmemesi, ayrıca bağ bahçelerin artması sebebiyle zorlaşmış. Yatağan'ın nüfusunun o dönemde 3 bin, 3 binyüz altmış beş idi yanlış hatırlamıyorsam, ilkokul 4-5 de - nüfus sayımı kaçta yapıldı bilmiyorum- ben öyle bir rakam hatırlıyorum. Bitişliğimizde Yüreğil var hemen yakınımızda Kuyucak var, alta güneyimizde Karahüyük, Apa, Taraş, Yassıhöyük'ün var, dağ tarafında Yukarı ve Aşağı Karaçay'ın var. Tabi böyle olması Yatağan'ın sınırlarını da zorlamış. Hayvancılık da Orman İdaresi'nin biraz da baskılarıyla azaltılmış. Sonuçta, babam terzi çıraklığına verildiği için Yüreğil'e, ve ayrıca babamın yanında amcam da çalışmış, böylece çobanlık işi bitmiş. Ama Namazlar Çamı'ndaki bağın olduğu yerde yakın zamana kadar -ben yapımında da çalıştım- ağıl vardı. Akdere'deki ağılın kalıntıları biliyorum. Çocukken onu da görmüştüm; bağ damını, ağılı ama daha sonraki yıllarda kaldırıldı. Orası aynı zamanda Garallar'ın Aşılmalık olarak da nitelendirilir. (Gır amıt denilen Ahlat ağaçlarının iri, güzel, bol sulu armutlara aşılanmasıyla çokça çeşitli armutlar olurdu.) Oradaki Ahlat ağaçları, köyün tabiriyle gır amıtlar aşılanmış ve gün aşırı dedemgile düşen hissesinden on-on beş kadar ağaç vardı. Yazın eren armutlar birde güzün eren armutlar vardı. Yazın eren armutlar harman zamanında ererler daha sulu olurdu. Bunların şekilleri düzgün sarı renkte olur bazen kızarır, çok tatlı armutlardı. Gün aşırı gider getirirdik. Gocanamları yani babamın anasıyla olsun, başkalarıyla da olsun, amcamla olsun zaman zaman getiriyorduk.

Biraz dedelerinizden bahsetseniz...

Garallar'ın Mehmet'in oğlu Osman'ın torunuyum. Dedemin babası Veli dede 1954 de ölmüş. O tamamen çobandır, baharları ve yazları Akdere'ye göçtüğünü biliyorum. Bilebildiğim kadarıyla Velice diyorlarmış,

Garallan velice, onun oğlu Osman Karakaya onun oğlu Mehmet Karakaya onun oğlu ben Mustafa benim oğlum Ahmet Fatih Karakaya. (Ahmet Fatih'in oğlu Emre Karakaya 4 yaşında) daha önceki dönemlerle ilgili pek bilgimiz yok. Veli dedemin babası, yani babamın dedesinin babasının adının Mehmet olduğunu biliyoruz. (Garallar denmesini sebebi Yatağan'da Ali ve Alı isimleri vardır... Demencilen alı ve Garaali gibi, bizim de geçmiş dedelerimizden birisinin adı alı olmuş olabilir, böylece Garallar=Gara-(-Kara) Aliler olabilir sanıyorum) dedemin anasının adı Ayşe hem dedemden hem de Hasan dedemden öğrendiğime göre onların ninesinin adı da Ayşe imiş. Her ikisinin de Değirmenciler'den olduğunu söylediler ama tam doğru olup olmadığını bilemiyorum, çünkü Veli dedemin karısı, yani dedemin anasının mezarı var ama ötekilerin mezarını Yatağan mezarlığında bulamadım. Dedem de, Hasan dedem de bilmiyordu.

Anne tarafından annemin dedesi Bekir Akman, onun oğlu Mehmet Ali Akman, onun kızları Gülsüm (Ak Bekirler'den Mustafa Akman ile evliydi 9 çocukları olmuştu) ve Zehra, oğulları Mustafa (Etemce'nin Pakize ile evlenmiş 5 çocukları vardı) ve Abdurrahman (Çal Süllerli öğretmen Mustafa Aytaç kızı Bilgi ile evli 4 çocukları var) benim anam Zehra: biz beşkardeşiz ben Mustafa, benim küçüğüm Hörü (huri) onun küçüğü İrfan, onun küçüğü Fatma onun küçüğü de Selman bir de Nuran'ımız vardı, ben ortaokuldayken bir yaşına gelmeden vefat etmişti.

Dedem 1934-35 de ilkokul inşaatında çalıştığını söylüyordu. Babam, annem de o okuldan mezun.

Ellili yıllardan itibaren köylünün eline biraz para geçtiğini, sanatının tarım ürünlerinin para ettiği bir dönem olarak nitelendirildiği için bizim dönemimizde lastik ayakkabılar vardı. Herkesin ayağında bayram da olsa yeni bir ayakkabı bulmak mümkün değildi. Pek çok arkadaşımızın ayağında Yeşil yuvallı eskicilerden alınan ikinci el ayakkabı giymek bile bir lükstü. Daha önceki dönemlerde hep anlatıyorlar nalınle veya çarıkla

okula gidildiğini, şükür biz o günleri görmedik. Ama lastik ayakkabıyı gördük. Kundura dediğimiz ayakkabıyı ancak ortaokulda giyebildik ki onların da gönleri ve derileri ne kadar kaliteliydi şimdi bilemiyorum. Hatta kardeşim ilkokulda iken naylon ayakkabılar çıkmıştı, onunla ilgili türkü demeyelim de mani gibi “naylon babışım naylon naylon babışım naylon” diye söyler dururdu. Onu hiç unutmuyorum. Benim babam terzi olduğu için ilkokul 1’den itibaren pantolonum düzgündü. Hatta uzun yıllar ceketim de vardı. Ama pek çok arkadaşımın ceketı olmadığı gibi bazılarının gök don dediğimiz koyu lacivert, bazıları elle dikilmiş veyahut ta bazılarına babam da dikiyordu, donlarla okula geldiklerini biliyoruz. Hatta o zaman yeni çıkan pijamalarla bile okula geldiğini biliyoruz. Üzerimizde siyah bodiya dediğimiz önlükler ve beyaz yakalar vardı. Saçlar genellikle 0,1,2, 3’e tutturulan şekilde oluyordu. Kimsenin saçının uzun olması mümkün değildi. Kızların saçı düz taranır veya sağdan soldan örgü ile örülür. Bu çerçevede okula giderken cebimize ya ığde ya kuru üzüm doldururduk. Yağmur yağdığında okulun bahçesinde, meyilli arazide asfaltın üzerinde kumların suyla beraber gittiği gibi ığde çekirdekleri gider çukur olan yerlere doları. O dönemde ığde de çok kıymetliydi, zaten kara üzüm az olduğu için hiçbir zaman cebimiz üzümle dolu olarak gitmezdi, hiç kimsede öyle okula gelmezdi. ığde ovada olsun Bayan’da (Bağyanı’nda, eskiden bağlar Yatağan’ın kuzeyinde olduğundan oralara (Bağyanı=Bayannı denmiş) olsun bolca yetişen meyve idi ama şimdi kimse dönüp yüzüne bile bakmıyor.

Yemek içecek olarak o zaman çay meselesi fazla bilinen bir şey değildi. Genellikle çorba içilirdi, köyün tabiriyle Tarna (Tarhana) aşı içiyorduk. Çayla ilgili babamın bir hatırasını anlatayım. Babam “ilkokulda iken derslerden çok iyiydim. Tek sıkıntımız matematikten, zaten bizim sülale olarak sıkıntımız vardır”. Babam “ne sorarlarsa sorsunlar her şeyi biliyordum” diyor. Asım Baykara köyde ilkokul müdürü, başöğretmen. İlkokulu bitirme imtihanları var. Sorular sormuşlar, hep-

sini bilmiş. Asım Bey, pencereden dışarıya bakıyor hem köylü hem de komşuları olduğu için imtihana karışmıyor, başöğretmen olduğu için serbestçe sınıfta dolaşıyormuş. “Hocam Mehmet’e ne soralım?” demişler, Asım Bey; “Mehmet’e bir çay pişirttirin bakalım” demiş. Babam şaşırmış; “Ben o güne kadar duymadım, kahvede çay içiliyormuş, ama biz ilkokuldayız kahveye girmemiz yasağı. Zaten gençler bile o dönemde kahveye girmiyordu. Ben düşündüm görmediğim bir şey nasıl pişirilir?” Bir cevap da vermesi lazım, şöyle demiş; “Herhalde, ocağa haranı koyarız (köyde tencereye haranı denir) içine suyu koyarız, kaynatırız, çayı üstüne koyar karıştırırız.” Böyle deyince sınıfta bir kahkaha kopmuş. “Tabi Asım Bey öğretmen evinde çay pişiyor. Duyuyoruz ama görmedik, kahvede geçerken görüyoruz çayı ama nasıl olduğunu bilmiyoruz” diyor. “En çok da Asım Bey rahmetli güldü, tamam tamam Mehmet çık dedi” diyor. O zaman teşekkür meşekkür yok zaten, ben çıktım hemen “

- Ne sordular,

- Şunu şunu sordular?

- Niye güldüler?

- Çay pişir dediler...

Konya’da yaşayan Göğalların (Gök Alile-rin) Mustafa (Aktaş) abi var. O sormuş;

- Nasıl yaptın?

- Anlattım, çorba pişirir gibi...

- O... Mehmet o öyle olmecek.

- Nasıl olcek?

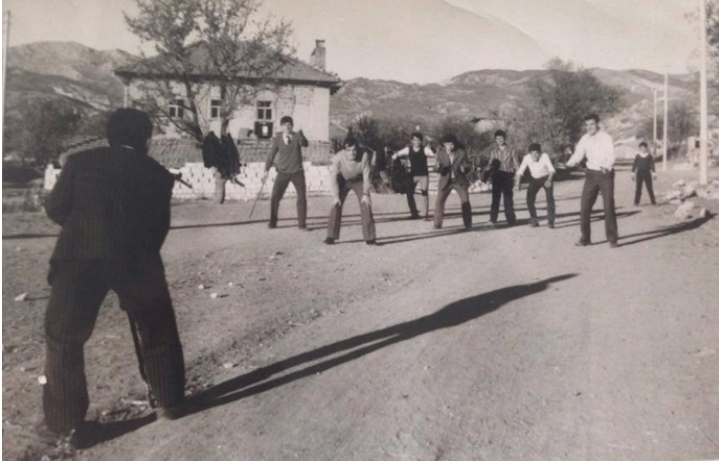
- Bubam Burdur’dan çaydanlık getirdi onu evde yaptılar

- Nasıl oluyo?

- Altında su gayneyo üstüne de ayrıca su gonuyo. Simsiyah çay dedikleri şey konuyo. Üstüne su dökülüyor... Bekleyo, sona demlik denenden gupalara (bardaklara) döküyola, üstüne de su döküyola öyle oluyo.

Zaten köyde de pek şeker yok o zaman pekmezele içiliyormuş çay. “Benim başımdan kaynar sular döküldü, eyvah şimdi okulu bi-

tiemedim mi acaba? Diye düşündüm diye anlattı babam. Sonradan Asım Bey rahmetli "Mehmet bize bi çay yap bakalım" diye takılmış. Babam askerlik sonrası bir müddet İzmir'de büyük bir terzi atölyesinde baş makastar olarak, kesimi en iyi bilen usta olarak çalışmış, o zamanlar sık sık görüşürlermiş.

Mustafa Karakaya Üniversite yıllarında bir yaz tatile geldiğinde arkadaşlarıyla hasret giderip çocukluğundaki gibi çellik oynarken....

2004 yılı Ekim'in 15.indeyiz, Ramazan'ın ilk günü bugün. Yatağan'da çocukluğunuzda Ramazanlar nasıl olurdu?

Ramazan'da Yatağan'da insanlar çalışmazdı, demirciler çalışmazdı. Önü bayram olduğundan terzi, berber gibi esnaf daha fazla çalışırdı. Ben çocukluğumda da babama yardım ederdim. 5. Sınıfta iken sabah okula gitmeden bir çocuk pantolonu, okuldan gelince bir çocuk pantolonu dikmeden oyun oynama ve ders çalışma imkânım yoktu. Ramazanlarda şenlik olurdu. Sahurdan başlarsak: sahurda davulcular davul çalarak dolaşır, onlara şimdiki gibi para değil, ga'mar (Katmer) veya elde dürünüp yenebilecek şeyler olursa, sıcak ekmek pişirildiyse üstüne zeytinyağı veya tereyağı sürülüp onlar verilir. Bazı günler üzüm, elma, armut kakı, iğde gibi yiyecekler verilir ama bunlar her zaman yapılmaz. Bilebildiğim kadarıyla Ramazan boyu birkaç defa yapılır. Çünkü her ev her gün verse zaten kendilerinin de fazla bir yiyeceği olduğunu sanmıyorum. Geçimini zor temin eden pek çok aileler de vardı.

Davulcular dolaşır, 1959'a kadar elektrik olmadığı için pencerede kandil yanmaz veya elektrik geldikten sonra evde elektrik yanmazsa beklerler daha çok çalarlardı. Işığın yanması demek tamam ben uyandım, haberini veriyorlardı, ondan sonra bütün sokakları dolaşırlardı. İmsak vaktinden 3 saat önce başladıklarını tahmin ediyorum. Köyün bütün sokaklarını tek davulcunun dolaşması zor olurdu. Bekçi mutlaka davulcunun yanında olurdu. O yıllarda şükür hırsızlık olmazdı ama bekçi davulcuya yoldaş oluyor, davulcu da yiyecek olarak destek çıkıyordu. Çünkü bazı yıllar iki ayrı davulcu grubu olur. Köyü yarı yarıya bölüşüp davullarını çalarlardı. İmsakin vaktinin girişi kurşun tepeden top atımıyla duyurulurdu. Top atıldı mı hemen yeme içme kesilir, ondan 15-20 dakika sonra namaz vakti girince ezanlar okunmaya başlardı.

Gündüzleri halk evinin önünde yetişkinler kendi aralarında eğlenceler yapardı. Mesela kök odununu ayaklarını açıp birkaç defa sallayarak en uzağa atma yarışması gibi. Oruç olduğundan çalışma da olmadığından seyirci de çok olurdu. İki gurup olursa kütüğü uzağa atamayan gurup iftardan sonra yemek için lokum püsgevrit gibi ortak yiyecekler alırdı. Gündüz kahveler açık ama çay olmaz, zaten lokanta da yoktu, bu sebeple sigara-çay da içilmezdi. Oruç tutmayan için de "köyde ya filan da oruç tutmuyormuş" denmesi çok ayıp sayılırdı. Hasta olsa da vatandaş tutuyormuş gibi davranırdı. Bu medresenin etkisi olabilir veya küçük yerlerde ayıplanmadan dolayı "bak eşek kadar olmuş oruç tutmuyor" dedirmemek için olabilir. Yatağan'da oruç olmak önemli hadiseydi. Akşam biz çocuklar topun atılmasını beklerdik, güneş batmadan önce kurşun tepedeki Tepe Mescid'in-Tahta Minare'nin oraya giderdik, orada top patlayınca, koşarak eve gelirdik. Biz gelinceye kadar yemeğin yarısı yenmiş olurdu. Yemek yendikten, akşam namazı kılındıktan sonra teravih namazı için gidilir. Elektrik olmayan dönemde minareye çıkılıp sela verilir, arkasından ezan okunur.

Ramazanlarda odalar ve mescitlerde iftar sofraları kurulur, evin erkekleri bir-iki yufka ekmek üzerine bir tabak çorba- karnıkara b r lce veya lobiye fasulye olsun, nohut yemeği olsun, etli yemek biraz zor olurdu ama o yemeklerle odaya ve mescide giderler, yad yabancı misafir de varsa bir arada yerler. Evde o gün ne yemek varsa o götürülür. Bazısı Tahan, pekmez getirir. Tahinin gelmesi de olay olurdu. Tahin o günün önemli yemeklerindendi. biz çocuklar biraz b y nce babalarımızın yanında bazen gittik. Tabi okul zamanlarında böyle bir şey yapmamız mümkün olmuyordu. Yemek sofrası toplanır, ak am ve yatsı namazıyla birlikte teravih namazı kılınırdı. Teravihten sonra yaşlılar uzun süre sohbet ederdi. Kahvehaneler o zaman açık olur. Sahura kadar oturma  detini ben Yatağan'da hatırlamıyorum, olmazdı. Genellikle namaz kılınırdıktan sonra bir iki saat içinde herkes evine gider istirahatine çekilirdi.  mece gibi yardımlaşma gibi davranışları ise  ocuk olarak bütün Yatağan'ı tanımak mümkün değil, kendi yakın akrabalarımızı ve mahallemizden biliyoruz. Yatağan'da düğünlerde  mece vardı ve "meci" denirdi. Bir düğün yapılacağı zaman mahallenin gençleri bir araya gelir, mahallenin e eklerini, beygirlerini toplarlar, dağdan odun keser getirirler. Bu gençler bir törenle karşılanır. Buna "me i karşılama" denir, bayraklar ve davullarla karşılanır, eve getirilir, yükler yıkılınca onlara ziyafet verilir. Böylece o ailenin düğünde ve yıl içinde yakacağı temin edilmiş olur. Ayrıca, akrabalar ve komşular arasında bağ beli olsun, ekin orağı olsun (ekin biçmek) bağ bozumu olsun kısa sürede hızlıca yapılması gereken işlerde  mece yapılır.  apa, bel, orak bu tür işlerde diyelim. Özellikle bu çalışmalarda kadınlar, bazen da evin erkekleri de hep birlikte giderler, çalışırlar. Gidilen evin hanımı

yemekleri hazırlar, çocuklar susayanlara su getirirler. Sadece evin çocukları değil gelen kadınların çocukları da olur. Orası bir bayram yeri gibi olur. D   nebiliyor musunuz 20 kadar kadın erkek, on on be  kadar çocuğun olduğu bir yerde hava da güzel olursa i  yapması da kolay olur. Herkesin i  bölümü de var. Küçük bebeklere iyice yaşlılar bakıyor veya i  yapamayan 8-10 ya larındaki kızlar, kardeşlerine bakıyordu. Su getirip götürme, hayvanlarla ilgilenme, ot toplanıyorsa ot toplama veya ufak tefek getir götür i leri daima çocuklar tarafından yapılırdı.

Eğitim hayatınız nasıl oldu?

Yatağan ilkokulunu bitirdim. Acıpayam Ortaokuluna yazıldım. Dayım Abdurrahman Akman'ın Sandıklı'ya tayin olması ve yeni evlenmesi - biraz da espri yapalım, onlara yolda  olma- sebebiyle sandıklı ortaokuluna geçtim. Sandıklı ortaokulunda 1. 2. Sınıfı okudum. 3. Sınıfı Denizli lisesinde okudum. Denizli lisesini 1969-70 yılında bitirerek Ankara sosyal hizmetler akademisine girdim.

(Devamı Gelecek Sayıda)

Fransızca Dersinde Kırlangıç Yavrusu

YAŞAR ÇAĞBAYIR

Acıpayam'da okurken "Bütün Dünya" diye bir dergide hayvanlarla ilgili bir yazı okudum. Kuşlar yumurtlama zamanında yiyecek bolluğuna göre yumurta yaparlarmış. Yiyecek bolsa dört veya beş yumurta, eğer yiyecek azsa iki veya üç yumurta ile yetinirmiş. Hatta yavruları yumurtadan çıktıktan sonra yiyecek sıkıntısı baş gösterirse, yavru-lardan bazılarını yuvadan atarak kalan yavrularını daha iyi besleme yolunu seçerlermiş.

Bu yazıyı okuduktan sonra içim karardı. Şöyle ki:

Bizim evde de daha ilkokula yeni başladığım günlerden itibaren zaman zaman annem, "Bunların hangi birine yetecek, yarın başında dövüşürler" gibi laflarla tarlalarımızın az olduğunu, bize büyüyünce bunlardan elde edilen ürünlerin yetmeyeceğini söyler.. Babama serzenişte bulunurdu... Gün geçmez, biz birbirimizle dalaşınca hemen annem bu tür laflarla konuya girerdi.

Bir Fransızca dersinde, dalmışım. İçinden çıkamadığım bu sorun zannedersen, öğretmenin derste okuduğu kuşlarla ilgili Fransızca bir hikâyeden buralara tekrar sürüklenmiş olmalıyım.

Öğretmenin başıma dokunuşu ile ayıktım.

-Sana soruyorum... Nerelerdesin?

-Ne?.. Hiç... Mösyö... Kırlangıç yavrusunu...

-Anlatır mısın?

-Vui mösyö...

Ayrıntıları ile hatırlamıyorum, söylediklerimi... Bugünkü kelimelerle ifade etmeye çalışayım:

Çocukken evimizin saçak altlarına ve hayat damlarına çok sayıda kırlangıç yuva yapardı. Bizim oralarda kırlangıçları kutsal

sayarlar. Onların kışın güneye gidişlerini, hacıya gidiyormuş gibi düşünürler. Yani onların kutsal topraklara doğru gittiklerini sanıyorlardı herhalde. Bir de Kur'an'da geçen ebabil ile karıştırıyor olmalılar. Her neyse, yuvalarını bozmazlar, her ne kadar ortamı pisletseler de... Buna katlanır insanlarımız.

Bu yuvalardan zaman zaman kırlangıç yavruları düşer ve onu da bizim kediler kاپıp yerlerdi. Bir gün ben bu aralıkta oynarken bir kırlangıç yavrusu yere düştü. Ayakları üstüne doğrulmak istedi, bir iki hamle yaptı, doğrulamadı; tekrar yere kapaklandı. Bu sırada sarı kedi gelip yavruyu kaptı gitti. Her ne kadar kediye bağırıp çağırdımsa da yavruyu kurtaramadım.

Bizim saçak altlarında şimdi sayısını hatırlamıyorum ama en az altı yedi tane yuva vardı. Kırlangıçları çok iyi inceliyordum. Kırlangıçların yuvalarını nasıl bulduklarına şaşıyordum. Bir iki gün sonra şaşkınlığım bir kat daha arttı. Yuvadaki yavrular, daha dam altına gelmeden ta uzaklardaki ana veya babalarını nasıl tanıyorlardı. Bir kırlangıç bahçeden bizim evimize doğru yönelmeye görsün, yuvalardan birinde bağırtı başlıyor, diğer yuvalarda ise hiçbir hareket olmuyordu. Ve o ana veya baba kırlangıç doğrudan o bağırtı yuvaya gelip yavrulardan birinin ağzına getirdiği yiyeceği boşaltıyordu. Hem bir defa değil birkaç defa boşaltıyordu. Bu kadar yiyeceği ağzında taşıması mümkün değildi. Demek ki kendi yuttuklarından da veriyordu. Yine o sırada tuvaletini yapmak için yuva dışına arkasını dönmüş olan yavruların pisliğini, yapar yapmaz gagası ile alıyor ve uzaklaşıp gidiyordu.

Bir seferinde bu kırlangıçlardan birisinin yavrularından birinin boynundan gagası ile tutup kaldırdığını ve yuvadan aşağı bıraktığını gördüm. Aşağıda sarı kedinin büyük eniği, başını bu kuşlara dikmiş bekliyordu. Birden atılıp kediyi kovaladım. Yavruyu yerden aldım. Kedinin elinden kırlangıç yavrusunu kurtardım.

Bu yavruya ben bakacaktım. Ama annesinin onu neden yuvadan attığını anlayamadım. Belki bu yavru çok yaramazlık etmiştir de annesi bıkmış usanmıştır, diye düşündüm. Hani kardeşlerim çok ağladığı zaman, “Sus alayalı geliyo, seni onnara veririn” diye tehdit ederdi, annem. Acaba kardeşim susmasa alayalıya verir miydi? Kırlangıç ana ile annem arasında bağ kurmaya başladım.

Yavruyu aldım, keklik palazlarına verdiği-miz yiyeceklerden, böceklerden yakalayıp vermeye, yedirmeye çalıştım. Ama zavalılık, yemiyor sadece titriyordu. Herhalde düşünce bir yerleri incindi diye düşündüm. O sadece ağzını açıp açıp kapatıyordu. Bir de boynunun altındaki hareket yüreğinin pıt pıt pıt attığını gösteriyordu. Neden sonra yavru öldü. Ben çok üzüldüm.

Kırlangıçların hacı olmadıklarına karar verdim. Hacı olsalardı yavrularını kedilere atmazlardı.

İşte o kırlangıç yavrusunun akıbeti, “Bütün Dünya”daki yazı ve annemin sözleri bir araya gelince beni içinden çıkılmaz konuma soktu. Bir tasa hem de tasaların en karası aldı, bütün benliğimi sardı... O zaman ne olduğunu anlamıyordum, buna şimdilerde bunalım diyorlar. Bunalıma düştüm.

Ben de yuvadan atılan bir kırlangıç yavruyudum.

Evden, aile ocağından atıldım.

O yüzden, okuldan kaçmayı, hatta çok uzaklara gitmeyi bir daha buralara hiç dönmeyi düşündüğüm çok oldu.

Kardeşlerimi, soğuk kış günlerinde Acıpayam’ın ayazında üşüdükçe, kıskanmaya başladım. Onlar annem ve babamla birlikte sıcak aile ocağında ben ise buralarda titriyorum... Yuvadan atılan kırlangıç gibi bir yanımin tutmadığını, yüreğimin çırpındığını hissediyorum... Neden, bana bu reva görüldü?.. Ne üretirsek, harmandan ne kaldırırsak bölüşür, aza kanaat eder, yaşar giderdik köyümüzde, evimizde... Ne vardı yuvadan atacak?.. Beni de kim bilir hangi kediler lokma lokma yiyecek?.. Dersler, artık beni sıkmaya başladı. Zil çalar çalmaz soluğu dışarıda alıyordum. Sanki sınıfın kapısından çıkar çıkmaz köyümüze, evimize ulaşacaktım gibi... Ama nafile... On dakika sonra zil çalıyor ve gene işkenceye alınıyordum. Okuyup

büyük adam olacaktım... Olmasam ne olur... Yuvamızın büyük adamı olmak bana yeter...

Haftada bir salı günleri kurulan pazarı iple çekerdim. Pazara gelen köylülerimizi görmek, onların şahsında evimizi, ocağımızı yaşamak bana çok hoş gelirdi. Bir parça avunurdum. Bir de babamın hoşlanmadığı kişilerden, cebimde harçlık olmasına rağmen, babamı kızdırmak, evde benden söz edilmesini sağlamak için babamdan almak üzere borç para isterdim. Babamı ve annemi evde sofrada benim o kişiden borç para aldığımı konuşturlarken ve yüzlerinin aldığı hâli gözümün önünde canlandırıyor, böylece biraz olsun rahatlıyordum.

Ortaokulu bitirdikten sonra, biraz da olayların benden yana çıkması yüzünden bir kış ailemin yanında geçirdim. O kış, bana söylenen ağır sözleri kulağıma katmadan aile ocağının tadını çıkardım. En ağır işleri bile hiç erinmeden yaptım. Yeter ki şu aile ocağından uzaklaşmayayım. Kış sonuna doğru, ailemin beni dışlamadığına kanaat getirdim. Biraz yatıştır gibi oldum. Ama konuyu lisede psikoloji dersi okuduğumuz zaman kavrar gibi oldum. Kütüphaneden ilgili kitapları alıp okudum. Hatta çoğu pazar tatillerimi şehir kütüphanesinde geçirdim. Asıl çözüme Eğitim Enstitüsünde çocuk ve eğitim psikolojisini okuduğumuz zaman ulaştım. Tabii hem çevrem, hem de bilgi alanım değişmiş ve genişlemişti. Bu arada Rasim Adasal’ın kalın kalın iki ciltlik “Tedavi Psikolojisi” adlamına gelen kitaplarını ezberledim desem yeridir. Bu kitaplardan edindiğim bilgilere göre, insanlar çeşitli dönemlerde benim çocukken yaşadığım o bunalımı yaşayabiliyorlarmış. Böylece anne ve babamın beni okutmak için harcadıkları emek ve paranın değerini daha iyi anladım. Annem ve babam hayat mücadelesinin en ağırını verdikleri için bizim de aynı şeyleri yaşamamamız için bu yolu seçmişler. Daha sonraları annemin “Ben öyle seni yepeşlese dursaydım, sen okur muydun? Sen oralarda okurken ben rahat uyku uyur muydum, seni düşünmekten.” sözleri ile konuyu daha iyi anlamış oldum. Kendilerine Allah razı olsun demekten başka yapabilecek şeyim yok diye düşünüyorum, şimdilerde.

HALK MÜZİĞİNDE ACIPAYAM'IN BİR DEĞERİ: FUAT İLHAN

05.04.1948'de Denizli Acıpayam İlçesi Kırca Köyünde doğdu.

Annesi Yatağanlı olan Fuat İlhan Kırca'lı olan babasının ilköğretim öğretmeni yapması nedeniyle ilk ve orta öğretimi değişik ilçelerde tamamladı. Acıpayam'ın Köylerinde ve Tavas' da ilkokulu, Orta tahsilini ise Denizli Lisesi Orta Okulunda bitirdi. Denizli Ticaret Lisesinden 1970 Yılında Mezun olduktan sonra Ankara Ticaret Turizm Yüksek Öğretmen Okulunu kazandı. Ancak öğrenci olayları nedeniyle okulu bırakmak zorunda kaldı. Askere gitti. Askerlik görevini yaptıktan sonra Ankara İller Bankası Genel Müdürlüğü emrinde memur olarak 1972 Yılında göreve başladı

1974 Yılında Şef olarak çalıştı 1976 Yılında Denizli İller Bankası Baş mühendisliğinde Muhasebe Memuru olarak çalışırken TRT Genel Müdürlüğü İzmir Bölge Müdürlüğü Bünyesinde bulunan Teknik Müdürlüğün bir ünitesine Memur olarak 1977 Yılında Naklen atandı

1984 Yılında TRT Genel Müdürlüğü İzmir Radyosu THM Müdürlüğüne Program Yapımcısı olarak atandı. 1985 Yılında TRT THM Müdür Vekili olarak atandı ve 1989 Yılı Mart ayı sonuna kadar bu görevini sürdürdü. Fuat İLHAN bu arada 1985 Yılında TRT Sanatçısı Toygun DİKMEN Yönetiminde MEB'nin Nota ve Solfej Kursunu Bitirdi ve SERTİFİKA Sahibi oldu. TRT Denetiminden geçmiş Türküleri olan Fuat İLHAN TRT Türkü'de ve Antalya Radyosunda Avşar Beyleri ile Sarı Zeybek Türküsünü defalarca çalıp söyledi.

Fuat İLHAN değişik belediyelerin düzenlediği festivallerde Ege Türkülerini çalıp söylemiş, TRT ve Özel Tv Kanallarında Program yapmıştır.

1997 Yılında Emekli olan Fuat İlhan 2014 yılından itibaren bir müddet Denizli Acıpayam Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğü'nde bağlama hocası olarak çalıştı. Fuat İlhan

yeni türküler yakmayı, müzik çalışmalarını, konserlerini sürdürüyor. Öte yandan hocalık yaparak geleceğin Talip ÖZKAN ile Özay GÖNLÜM'lerini yetiştirmeye devam ediyor. **(Mustafa Nadir Önay)**

Dalamanın Çayları

Yöre : Acıpayam Kırca
Kaynak: Fuat İlhan
Derleyen : Ramazan Efe
Notalayan : Fazıl Cengiz Eskin
Derleme tarihi: 12.01.2021

♩ = 180

Da la ma nın çay la rı Da la ma nın Çay la rı şı rıl şı rıl a kı yor şı rıl şı rıl a kı yor

SAR

e let tim naz lı ya re e let tim naz lı ya re

pen ce re den ba kı yor pen ce re den ba kı yor naz lı ya rın ba kı şı

yü re gi mi ya kı yor naz lı ya rın ba kı şı yü re gi mi ya kı yor

Dalaman'ın çayları (2)Şırl şırl akıyo(2)
Elettim nazlı yare(2) Pencereden bakıyo(2)
Nazlı yarın bakışı Yüreğimi yakıyor
Nazlı yarın bakışı Yüreğimi yakıyor
Acıpayam ovası Gırca ile arası
Gızlar kına yakıyor Dügün demek arası
Nazlı yarın bakışı Yüreğimi yakıyor
Nazlı yarın bakışı Yüreğimi yakıyor
Denizli'nin horazı Honaz dağı kirazı
Osmanlıdan geliyor Yatağan'ın palası
Nazlı yarın bakışı Yüreğimi yakıyor
Nazlı yarın bakışı Yüreğimi yakıyor

*Fuat İlhan'dan
derlenen bir Acıpayam-Kırca türküsü
olan Dalaman'ın
Çayları'nın notası...*

BATI ANADOLU'DA MİLLİ MÜCADELE: “YA İSTİKLAL YA ÖLÜM!”

Mustafa Karakaya / Yapımcı-Yönetmen

“Küçük Ağa” dizi filmi TRT televizyonunda yayınlanınca seyircilerimizden çok beğeni aldı. Bu film aklıma, 1992 yılında Denizli’de “Müftü Ahmet Hulusi Efendi ve Milli Mücadele Sempozyumu”ndaki konuşmamdan sonra bir vatandaşımız “Mimar Sinan filmini yaptınız, İstiklal savaşında Denizli Müftüsü ile halkın katkılarını TRT de drama olarak hazırlasanız, hepimiz tanışak iyi olmaz mı? onların hatırlanmaları borcumuz değil mi? Denizlililer böyle bir filme destek verirler” diye söylemişti. Neden yapılmasın zamanla o da olacak inşallah demiştim. Yıllarca nasıl yapabileceğimizi düşündüğüm konuyu ne güzel özetlemişti hemşerimiz. Bu sözler aklımdan hiç çıkmadı, aklımın bir köşesinde hep durdu. Çünkü milletimiz, yokluk zamanlarında, canını dişine takıp son gayreti ile istiklalini kazanıp, hürriyetine kavuşmuştu. Bu günlerde yaşayan bizler onların filmini yaparak onların hatıralarını yaşatmalıyız diye düşünüyordum. Ama nasıl yapmalıydı, kimlerle ne zaman yapılabilirdi?

Denizli’de “Müftü Ahmet Hulusi Efendi Sempozyumları” yapıyordu ama bu çalışma mahalli oluyor, Belediye her yıl 15 Mayıs günü Denizli halkına o günleri yaşatma gayretiyle canlandırmalar, yürüyüşler, törenler yapıyordu. Ama bu törenler kalıcı ve ülke çapında tanınıp, ses getiremiyordu, başka

illerin haberi olmuyordu. Türkiye’nin görüp beğeneceği bir eser yapılmalıydı.

“Sahibini Arayan Madalya” filmini televizyonda seyredince kendi kendime işte! Böyle bir film yapılmalı diye düşündüm. Yıllar sonra fırsat doğmuştu; Filmin yönetmeni Yücel Çakmaklı ağabeyle konuyu görüştüm. Önce Filmin çerçevesini belirledik, Filmimiz; Denizli, Aydın, Afyon, Isparta’ dan başlayıp Milli Mücadele çalışmalarıyla İzmir’in kurtuluşuyla bitmeliydi. Bu film cephedeki savaşan askeri değil cephe gerisinde çekilen sınıktıları, yoklukları, milletin istiklal azmini işlemeliydi. Denizli’de konuyu anlatabilmek, kamuoyu oluşturabilmek, Yücel Çakmaklı’yı tanıtan bir film haftası düzenlemeyi düşündüm. Yönetmen Yücel Çakmaklı ve Bilge Yapım adına haftayı düzenleyen ben ve Ayşe Karakaya bu çerçevede konumuzu özetleyen bir dosya hazırladık. Dosyanın amacı ve içeriği filmi yapabilmek için Denizli’den destek olunmasını sağlamaktır.

Konuyu Belediye Başkanı Sayın Nihat Zeybekçi’ye anlatınca çok sevindi, yapabileceğimizi kabul etti. Sayın Valimiz Gazi Şimşek Bey’de çok olumlu yaklaştı. Konuyu Denizli Kamuoyuna mal etmeliydik. Bunun için Yücel Çakmaklı film haftası, Milli Mücadele’de görev alan kahramanların fotoğraf sergisi ile filmler hakkında bilgi verilmeli ve aydınlatıcı toplantılar yapılmalıydı. Daha sonra diğer illerde de Film haftalarını yapmalıydık. Ancak böyle çalışmalarla filmin yapılmasına katkı bulabilirdik. Yücel Çakmaklı film haftası için filmlerin kopyalarını hazırlayıp, belediye ilgilileriyle Denizli’de çalışmalara başlayacaktık. Açıklamalı dosya hazır, filmler hazır, tanıtımlar yapılıyor, zaman geldi, “Ya Allah Bismillah.”

Yapılması düşünülen film için biraraya gelenler. Alt sıradakiler Soldan itibaren Ömer Lütfi Mete, Bulut Aras, Yücel Çakmaklı. Üstte sağda organizasyonu sağlayan Mustafa Karakaya

2005 yılı Aralık ayı sonlarında Denizli Belediyesi'ne sahiplenilen ve onların düzenlediği Yücel Çakmaklı Filmleri Haftası açılışı Belediye Sanat Merkezi salonunda yapıldı. Salonun girişinde fotoğraf sergisi gelenleri karşılıyordu. Haftanın açılış filmi "Sahibini Arayan Madalya" idi. Bu film Maraş'ın kurtuluşunu işliyordu. Başrol oyuncularından Denizlili sinema oyuncusu Bulut Aras aramızdaydı. Açılışa Denizli Valisi başta olmak üzere Denizli Pamukkale Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Hüseyin Bağcı, Denizli idare amirleri, iş adamları, Sivil toplum kuruluş temsilcileri ve basın mensupları ile duyuru alan halk katılmıştı. Başkan Zeybekçi: "Bizler çağ açmış, çağ kapatmış, tarihe not düşmüş bir devletin, bu güzel coğrafyada yaşayan nesilleri olarak atalarımızın çizdiği yolda ilerleyemedik. Bizim kendimizi anlatma konusunda sıkıntılarımız var..." Toplantıda konu; Milli Mücadele filmi ve 2006 yılının Denizli'nin fethinin 800 yılı anma çalışmaları ile güzel bir tarihi tevafuk olacaktı.

19 Aralık Pazartesi açılış günü Denizli Belediyesi, Polis evinde akşam yemeği verdi. Davette; Sayın Vali Gazi Şimşek, Belediye Başkanı Nihat Zeybekçi, Pamukkale Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Hüseyin Bağcı, Bulut Aras, Denizli Sanayi Odası, Ticaret Odası, Ticaret Borsası başkan, üyeleri ile 40 kadar üst düzey yönetici ve iş adamlarından oluşan heyetle yemek yendi. Yemekte Oda başkan ve temsilcileri, Müftü Ahmet Hulusi Efendi Torunu Eski Milletvekili Halûk Müftüler, Denizli'nin önde gelen sanayici ve iş adamları ile Yücel Çakmaklı birer konuşma yaptılar. Vali: Yönetmen Yücel Çakmaklı'nın bugüne kadar güzel projelere imza attığını belirterek, "Müftü Ahmet Hulusi Efendi'nin hayatını konu alan projeye başlanmasından dolayı çok mutluyum. Gençlerimizin Kuvayı Milliye ruhunu daha iyi anlayarak, vatanın ne şartlarda kurtulduğunu, ne bedeller ödendiğini, nerelerden nerelere geldiğini bilmeleri açısından bu çalışmalar önemli." dedi. Belediye Başkanı Zeybekçi: "Özellikle çocuklarımızın Denizli'nin geçmiş tarihi ile ilgili olarak birçok bilgiye sahip olmasından

Milli mücadele filmi için yapılan Denizli'deki toplantı.

ziyade, yeni neslin özellikle Cumhuriyet dönemini de çok iyi bilmesi gerekir..." dedi. Yönetmen Çakmaklı: "Kuvayı Milliye öncülerinin hayatını beyaz perdeye aktarmak için çalışmalar yürüttüklerini, Denizli'nin milli kahramanlarından olan Müftü Ahmet Hulusi Efendi'nin hayatını konu alan yaklaşık 13 bölümlük bir dizi ve iki saatlik bir sinema filmi ve belgesel için 2006 yılı sonbaharında yapmak istediklerini belirterek. "Biz Kuvayı Milliye kahramanlarının hayatlarını filme almak istiyoruz. Bunu seve seve yaparız. Ancak bütün bunları yaparken destekleyici (mali)desteği de gerekiyor. Yerel yönetimler, sanayici ve iş adamlarımız bize bu konuda destek verebilirler. Denizli'nin bu konuda lokomotif bir güç olabileceğini düşünüyoruz..." dedi. Sanatçı Bulut Aras: "Müftü Efendi rolünü oynamaktan büyük mutluluk duyacağımı ve Denizli Altın Horoz Film Festivali yapılması çok iyi olur." dedi. Yemeğe katılan Denizli'nin önde gelen kişilere hazırlanan dosyalar takdim edildi. (EK:1) Konuşmalarda ortak konu: Ahmet Hulusi Efendiden yola çıkarak, Batı Anadolu'da Milli Mücadele filmi; Denizli, Aydın, Afyon, İzmir illerini de içine alarak çekimler yapılacaktır. Bulunan temsilciler böyle bir çalışmaya tam katkı vereceklerini belirttiler.

Sayın Vali başkanlığında yapılan toplantıda filmin adının "Ya istiklal Ya ölüm!" olması ve filmi araştırma ve senaryo yazımı için destek sözü verilerek miktarları tespit edildi. Bu çalışmalar Denizlili ilgililerin takdire şayan gayretleridir. Toplantılar ve Film Haftasına görüntülü ve yazılı basın da çok ilgi göstermiştir. Gazeteler ve televizyonlar Yücel Çakmaklıdan özel röportajlar yapmışlardır.

YÜCEL ÇAKMAKLI FİLM HAFTASI

Denizli halkını Yücel Çakmaklı'nın hazırlamış olduğu filmler hakkında bilgilendirerek, hem kamuoyu oluşturmak, hem de yapılacak olan Milli Mücadele filmi için zemin hazırlanması gayesiyle hazırlanmıştır. Film haftasının tanıtımı, seyircilerin mahallelerden getirip götürülmesi ve Çatalçeşme salonunda gösterilmesi Denizli Belediyesi tarafından yapılmıştır.

Haftanın açılış toplantısından sonra 19 Aralık pazartesi günü gösterimden önce Yücel Çakmaklı, Bulut Aras, Mustafa Karakaya ve Projeyi hazırlayan Ayşe Karakaya Belediye Başkanı Nihat Zeybekçi ile birlikte Vali Sayın Gazi Şimşek'e teşekkür ziyaretinde bulunduk.

Film gösterimleri Çatalçeşme salonunda Denizli Yetkilileri ve sivil toplum kuruluşları ve kalabalık önünde Belediye Başkanı Sayın Nihat Zeybekçi hoş geldiniz konuşması ile filmler güzel bir törenle başlamıştır.

Arkasından "Sahibini Arayan Madalya" filmi gösterilmiş, Sonrasında Yücel Çakmaklı biyografisi okunmuştur. Sayın Vali Gazi Şimşek Denizli'nin Milli Mücadeleye katkılarını, O günlerde yoksulluk içinde hayatını hiçe sayarak bu günleri bizlere sağlayanlara rahmet dileyerek konuşmasını tamamladı. Yücel Çakmaklı, Maraş'ta gösterilen filmi gerçekleştirirken yapılan çalışmaları ve Denizli'de böyle bir film yapmanın kendinden çok kahramanların hizmetlerini bir nebze halkımıza tanıtmının sevinci içinde olacağını kaydetti. Ardından Denizlili tanınmış Sinema oyuncusu Bulut Aras söz alarak "böyle güzel bir filmde rol almak beni ziyadesiyle mutlu edecektir, Altın Horoz Film

Festivali ile Denizli'nin Sinema konusunda da öne çıkması gerektiği" üzerinde durdu. Hafta boyunca gündüz 14.00 ve akşam 19.00 saatlerinde film gösterimleri devam etti. Çatalçeşme salonunda Milli Mücadele Kahramanları Fotoğraf sergisi de hafta boyunca açık kalmıştır.

GÖSTERİLEN FİMLER

19 Pazartesi günü "Sahibini Arayan Madalya", 20 Salı "Kuruluş-Osmancık" TRT. nin yayınladığı dizinin 90'lık özet gösterimi, 21 Çarşamba "Memleketim" filmi, 22 Perşembe "Zehra" filmi, 23 Cuma "Birleşen Yollar" filmi gösterildi. Seyircilerden çok olumlu övgüler alındı. Denizli Televizyon, radyo ve Gazeteleri hem film haftasına hem de Proje çalışmalarına yayımlarında geniş yer vermişlerdir.

24 Cumartesi günü saat 14.00 de önce "Sahibini Arayan Madalya", film gösterimi yapıldı. Arkasından Denizli'de "Yücel Çakmaklı ve sineması paneli" düzenleneceği duyurulmuştu. Salonda bulunan dinleyicilere Yücel Çakmaklı'nın filmleri kısaca anlatıldı. Oturum başkanı sinema yazarı İhsan Kabil, Yücel Çakmaklı, Bulut Aras, Prof. Dr. Önder Göçkün ve Mustafa Karakaya'yı sahneye davet ederek paneli başlattı. Konuşmacılar konuları hakkında bilgi verdiler, Yücel bey ise film çekimlerinden ilgili hatıralarını anlattı. Dikkatle takip edilen panelin sonunda dinleyicilerin soruları da cevaplandırıldı.

YÖNETMEN YÜCEL ÇAKMAKLI ÖZGEÇMİŞİ

1937 yılında Afyon'da doğdu. İlk, orta, Lise eğitimini 1955 yılında Afyon'da tamamladı. İstanbul Gazetecilik Enstitüsünü bitir-

Yücel Çakmaklı toplantıda konuşurken Bulut Aras, Ömer Lütfi Mete ve Mustafa Karakaya onu dinliyor.

di1960. Askerlik hizmetinden sonra 1963 yılında sinema yazarı ve yönetmen yardımcısı olarak çalışmaya başladı.

Osman F. Seden, Mehmet Dinler, Orhan Aksoy gibi yönetmenlere yardımcı olarak 5 yıl çalıştı. 1970 yılında Elif Filmi kurarak ilk yönetmenliğini "Birleşen Yollar" filmiyle yaptı. Birleşen Yollar, Türk seyircisinden büyük beğeni gördü. Bu film Yücel Çakmaklı'nın Milli Sinema akımının başlangıcı olarak kabul edildi. Çile, Zehra, Oğlum Osman, Kızım Ayşe, Diriliş ve Memleketim sinema filmlerini arka arkaya çekti.

TRT. Genel Müdür Danışmanı ve Film Yönetmeni olarak girdiği TRT. Den ayrıldığı 1990 yılına kadar "Bir Adam Yaratmak", "4.Murat", "Hacı Arif Bey", "Aliş ile Zeynep", "Küçük Ağa", "Kuruluş-Osmancık" Televizyon dizilerini yönetti. Bu diziler seyircileri TRT ekranlarına bağladı. Seyircilerimizde artık yerli milli dizilerin yapılma beklentilerini artırdı.

Serbest yönetmen olarak "Sahibini Arayan Madalya", "Minyeli Abdullah", "Kurtoğlu", "Kanayan Yara Bosna" filmlerini yaptı. Son olarak TRT ye 2005 yılında Peyami Safa'nın eseri "Cumbadan Rumbaya" dizisini yönetti. Halen Halit Ertuğrul'un "Kendini Arayan Adam" isimli romanının film çekimlerine devam etmektedir.

Denizli ile Ege bölgesindeki Milli Mücadele ve Müftü Ahmet Hulusi Efendi konulu filmin senaryo hazırlık çalışmalarını yapmaktadır.

Yücel Çakmaklı 'ya kırk yılı bulan çalışma hayatında yurt içi ve yurtdışı pek çok ödül, takdir ve teşekkür belgeleri verilmiştir. Çakmaklı, evli 3 çocuk,6 torun sahibi olan yönetmen İstanbul'da ikamet etmektedir.

FİLM ÇALIŞMA PLANI VE KATILANLAR

Bu film; cephede o günün gerisindeki fedakâr insanların ve şartlarının, kahramanlık destanının çocuklarımıza aktarılmasını amaçlamaktadır.

Bu amaç için Yönetmen Yücel Çakmaklı gözetiminde çekim öncesi yapılacak çalışmalar:

1- Konu ile ilgili yazılı basın ve hatıraların araştırılıp derlenmesi,(Denizli, İstanbul, İzmir, Ankara ve diğer şehirler.)

2- Araştırmacı ve uzmanlarla mekânların görülmesi, aksesuar, malzeme araştırılması.

3- Yaşanan olay ve mekânların bütünleştirilerek olaylar dizisinin örülmesi.

4- Bu olaylar çerçevesinde Sinopsis, Tretman çıkarılması (İstanbul ve Ankara).

5- Olaylar dizisinin giriş, dramatik olaylarla gelişme ve final sahnelerini yazılması.

6- Dönemin dil özellikleri ve dramatik unsurlarla diyalogların yazılması.

7- Senaryonun ciltlenerek ilgililere, firmalara takdimi.

Bu işlemlerin yapılması, kişilerle görüşmeler, pazarlık ve sözleşmeler, ödemeler yapılabilmesi, sorumluların belirlenmesi gerekmektedir.

Kişi, kuruluş, firmalarla hukuki anlamda sağlam ilişkilerin kurulabilmesi için senaryo telif hakkının Bilge Yapım da olması gerekmektedir. Ancak, Denizli Valiliği destek verenler adına yapılacak görüşmeler, sözleşmeler, ödemeler öncesinde yazılı olarak bilgi verilecek, uygun görüşleri alınacaktır.

(Eğer, bu çerçevede bir protokol yapılmazsa firmamız proje sahibi olarak bu çalışmanın neresinde bulunacak, sorumluluk ve yetkilerinin neler olacağı belirtilmemektedir. Valilik adına Denizli Hizmet Derneği, bu çerçeveyi kabul etmek istemezse Bilge Yapım bilgi ve belgeleri teslim ederek yine de destek verme görevindedir.)

TARİH VE MEKÂN ARAŞTIRMA GURUBU

Filmin içeriğini belirlemek için çalışmalara başlandı. Dönemi ve çevreyi iyi bilen uzmanlardan araştırma gurubu oluşturuldu. Araştırma grubu: Prof. Dr. Tuncer Baykara (Ege Ü), Prof. Dr. Ayfer Özçelik, Prof. Dr. Mehmet Ali Ünal, Doç. Dr. Veysi Akın, Öğr. Gör. Şerif Kutludağ (Pamukkale Ü), Öğr. Gör. Yusuf Ilgar(Afyon Kocatepe Ü).Yazman olarak Mustafa Karakaya 'dan oluştu.

Araştırma gurubuyla Yücel Çakmaklı'nın filmde nelerin olması ve hocalardan beklenen konuları anlatmasıyla başladı. Hocaların kendi alanlarıyla ilgili bilgilerin verilmesinden sonra üyelerin hangi alanlarda çalışma yapacakları belirlendi. İlk çalışmaların sonuçlarını değerlendirmek için 2006

Mart ayında Üniversite tarih bölümünde toplandı.

Araştırma çalışmaları sürerken Yücel Çakmaklı Ankara'ya geldi, senaryo konusunda tecrübeli yazar Sayın Turgut Özakman ile senaryoyu yazmaları konusunda görüşme yaptık. Turgut Hoca, Yücel beye çalışmalarını yakından takip ettiğini, çok beğendiğini, çalışmak için istekli olduğunu ancak, üç yıl boyunca Çanakkale için eser vermek üzere söz verip anlaşma yapıldığını belirterek, 2006 yılı içinde senaryo çalışmasını severek yapmak istemesine rağmen maalesef yapamayacağını, nasipse başka bir çalışmada birlikte olmak istediğini belirtti. Şu tespitlerini ekledi "Abartıya gerek yok, hamaset yok, insanca yaklaşılmalı, İdeolojik yaklaşım Türkiye'yi ihya etmiyor. Kostüm uyduruk olmamalı, Kurtuluşta, Kırık Kanatlarda kıyafetler yanlış, bu işi Fransızlar iyi biliyor en az bilen biziz. Ahmet Hulusi Efendi müthiş bir adam, Denizli'ye her yere anıt dikilmeli". Bizim 3 yıl bekleyecek zamanımız olamadığından, Yücel Ağabey, senaristlerle Senaryo yazılması için İstanbul'da görüşmeler yapmaya karar verdi.

Araştırma gurubuyla Mart ayında yapılan toplantıda üyeler; yaptıkları çalışmaları ve elde ettikleri bilgileri aktardılar. Toplantının sonunda Denizli ve çevresinde mekân görmeye gidildi. Bazı mekânların düzenlenip çekimlerin yapılmasına uygun olacağı görüldü. Aydın, Afyon, Uşak ve İzmir'deki mekânların senaryoya göre belirlenmesi gerektiğini söyleyen Yücel Çakmaklı, araştırmacılara filmin içinde bulunması gerekli malzeme ve kişiler hakkında daha ayrıntılı bilgilere ulaşılması gerektiğini söyledi. "Senaryo yazarı sizlerin vereceğiniz bilgilerle kaba senaryoyu ortaya çıkaracak ve sizler de eksikleri daha iyi göreceksiniz. 2006 yılının sonbaharında film çekimlere başlanabilmesi için çalışmalarımızın iki -üç ay içinde bitirilmesi" gerektiği ortaya koydu.Yücel Çakmaklı, İstanbul'da oturan ve başarılı senaryolar yazan Ömer Lütfi Mete ile görüşüp mutabakata vardığını, Üniversitede yapılacak gelecek toplantıya Ömer Lütfi beyin de katılacağını araştırma gurubuna iletilmesini söyledi.

Yapılan toplantıda Ömer Lütfi Bey bilgilendirildi, kendisi de dosya, sinopsis çerçevesinde hazırlamış olduğu senaryonun ana hatlarını

anlattı. Film iki saatlik olacak, filmle birlikte çekimlerin belgeseli de hazırlanacaktı. Artık işler yoluna girmeye başlamıştı. Gelecek toplantıya bilgiler ve olaylar ortaya konmuş, yerleri belirlenmiş, ana karakterler ve mekân ile diyaloglara hazır hale gelecekti. 2006 yılının Eylül Ayında geniş çaplı Denizli'nin fethinin 800. yıl sempozyumu yapılacağından son değerlendirme toplantısı 2006 Ekim ayında yapılacaktı. Bundan sonra yeni bir çalışma gurubuna daha ihtiyaç vardı. Yücel Çakmaklının ilk başta belirlediği:

5- Olaylar dizisinin giriş, dramatik olaylarla gelişme ve final sahnelerinin yazılması.

6- Dönemin dil özellikleri ve dramatik unsurlarla diyalogların yazılması. Konusu ise ayrı uzmanlık gerektiren konulardı. Bu konular İstanbul'da gerçekleştirilecekti. Senaryo yazarı, Yönetmen ve belirlenecek kişiler birlikte çalışacak senaryonun ortaya çıkmasına gayret edilecekti. Yapılacak filmin seyirci tarafından beğenilmesi, olaylar zinciri ile diyaloglar mekânlar ve kahramanların sözleri, davranışları etkili olacaktı. Bu konuda çok tecrübeli olan yönetmenimiz ve Senaryo yazarımıza araştırma ekibi olarak güvenimiz tamdı. Yapılacak filmin başarısı araştırmaların sonucunda İstanbul yazım ve çekim ekibinin çalışmalarına bağlı idi.

Nihayet senaryonun 3.yazımı da bitmişti. Toplantıda senaryo okunup değerlendirildi, notlar alındı, yeni bazı kişi ve yararlılıklara ihtiyacın olduğu ama ana temayı etkilemeyeceğinden bunların çekim sırasında da konabileceği kararına varıldı. Senaryonun yazımı tamamlanmış, mekân tespiti ve iş planı yazılacaktı. Gerekli hazırlıklardan sonra çekimlere başlayabilecektik.Denizli'de Ömer Lütfi Bey de dâhil olarak yetkililerle görüşmeler yapıldı. Sayın Vali Gazi Şimşek Denizli'den ayrılmış, Dr. Hasan Canbolat Bey yeni Vali olarak atanmıştı.

Görüşmeler sonucunda Yücel Bey, "yetkili ve ilgililerden, araştırma ve hazırlıklar döneminde yeterli ön ödemelerin yapılmadığını, film çekimi için ödeme yapılamayacağını, işe başlayınca yarım kalabileceğini" belirtmesi benim için de tam bir ruh çöküntüsüne sebep oldu. İstanbul ve Ankara temasları sonucunda da yeterli destek sağlanamamıştı. Yücel Ağabey, Denizli'de son akşam "Mustafa, sen de ben de Batı Anadolu'da Milli Mücadeleye yokluklar içinde

karar verip vatanın kurtarılması, istiklalimiz için canlarını dişlerine takan atalarımıza güzel bir film yaparak hem borcumuzu ödemeye hem de yetişen nesillere o günlerin ve gayretlerin ne kadar önemli olduğunu anlatmaya çalışacaktık. Biliyorsun Film parayla yapılıyor, filmin yapılmasına destek sözü verenlerin çoğu ön çalışmalarda destek bile vermediler, maddi ve manevi gönülden desteğini gösterenlerden Allah razı olsun. Biz bu şartlarda filmi çekemeyeceğiz. Senden ricam; senaryoyu kitap halinde ciltletip ilgililere teslim etmendir. İnşallah ileride sinema filmi olur, tiyatro eseri olur, roman, hikâye ve aklımıza gelmedik yollarla faydalan olursa gayretlerimiz boşa gitmemiş olursa seviniriz" dedi. O İstanbul'a gitti, ben ise memleketimden Ankara'ya işimin başına boynu bükük dönmüşüm. Ayrılığımızdan sonra Yücel Ağabeyle yüz yüze bir daha görüşemedik. Senaryoyu ciltletip; Denizli Valiliğine, Denizli Belediye Başkanı Nihat Zeybekçi Beye, Denizli Ticaret Odası Başkanı Mehmet Yüksel Beye ve ilgili derneğe verecek emaneti yerine getirdim.

Yücel Çakmaklı 23 Ağustos 2009 tarihinde Hastanede, Ömer Lütfi Mete de 18 Kasım 2009 da kalp krizi sonucu vefat etti. Allah taksiratlarını hayra çevirsin, rahmetiyle muamele etsin. Benim hakkım varsa helal olsun, mekânları cennet olsun.

Yıllar sonra internette Yücel Çakmaklı Ve Ömer Lütfi Mete'nin yarım kalan senaryosu Denizli Valiliğinde bulundu gibi yayınlar dolaştı. Demek ki ilgilenenler varmış diye düşündüm. Peki, ayrıntılı bilgilerle, yapılan çalışmaları özetleyerek, senaryo kitap olarak basılamaz mı idi. 2007 Yılında Denizli Belediyesi kitap yayınlamaya başlamıştı. 2019 yılında yayınladıkları Denizli ile ilgili kitaplar 170 i geçti, daha da çoğalacak inşallah. Denizli Büyük Şehir Belediye Başkanı Osman Zolan, Kültür, Turizm ve Tanıtma Daire Başkanı Hüdaverdi Otaklı Beyler ve çalışma arkadaşları, her yıl kitap fuarları düzenliyorlar. Olayı başlatanlardan ve hayatta kalan ilgili olarak notları, bilgileri derlemeliydim. Bu benim boynumun borcu idi, yarım kalan gayretlerin, çalışmaların ve ümitlerin bir semeresi kitap olarak eseri tamamlamalıyım. Eksiklerimiz affola, herkese faydalı olur inşallah. Gayret benden başarı Allah'ın inayetiyledir. "Batı Anadolu'da

Milli Mücadele - Ya istiklal ve Ölüm" senaryo kitabı pekâlâ basılır. Çok teşekkür ve Hayırlı başarılar dilerim.

Denizli'de yaptığımız, görüşmeler, toplantılar, film haftası ve sergiler dolayısıyla ümit besleyen, bekleyen, maddi ve manevi emeği olan herkese çok teşekkür eder, Allaha vefat edenlere rahmet, sağ olanlara sağlık ve başarılı hayırlı ömürler dilerim. Ben de hakkım varsa helal olsun, sizler de helal ederseniz, kendimi vazifesini yerine getirmiş bahtiyar olarak sayacağım. Sadece Batı Anadolu'da değil memleketimizin her yöresinde Milli Mücadelede vatanın kurtuluşuna çalışan, canını ve emeğini veren büyüklerimize de Allah gani gani rahmet etsin.

Kitabın içeriğinde eklerle proje dosyası, senaryo, fotoğraflar, film afişleri yer almaktadır.

2020 "Denizli Yılı" Ankara

MİLLİ SINEMA AKIMININ KURUCUSU

Yücel Çakmaklı

Yapımcı, yönetmen ve senarist Yücel Çakmaklı, Türk sinemasında "milli ve manevi değerleri sinemaya aktarma" çabası ile öne çıkan isimlerden biri oldu

YÖNETMENLİĞİNİ YAPTIĞI BAZI YAPILAR

- 1972 "Zehra", "Cile"
- 1973 "Ben Doğarken Ölmüşüm", "Oğlum Osman"
- 1974 "Dirilis", "Garip Kus", "Kızım Ayşe", "Memleketim"
- 1977 "Çok Sesli Bir Ölüm", "Çözümle", "Bir Adam Yaratmak", "Oynas"
- 1978 "Bağrıyanık Ömer ile Güzel Zeynep", "Denizin Kararı"
- 1980 "TV Murat"
- 1982 "Hacı Arif Bey"
- 1983 "Küçük Ağa"
- 1984 "Aliş ile Zeynep"
- 1987 "Kuruluş/Osmancık"
- 1989 "Sahibini Arayan Madalya", "Minyeli Abdullah"
- 1990 "Minyeli Abdullah 2"
- 1991 "Kurdöğlü-Osmanlı Bedel İster"
- 1992 "Mümin ile Kafir", "Bisri-Hafı-Bir Zamanlar Sarhoştur"
- 1993 "Kanyan Bosna"
- 1994 "Kanyan Yara - Bosna Mavi Karanlık"
- 1996 "Son Türedar"
- 1997 "Emir Sultan"
- 2005 "Cumbadan Rumbaya"

1937
Atyonkarahisar'ın Bolvadin ilçesinde dünyaya geldi

1959
İstanbul Üniversitesi Gazetecilik Enstitüsü'nden mezun oldu
Yeni İstanbul gazetesi haftalık sanat ekinde sinema yazıları yazmaya başladı, aynı zamanda Erman Film Stüdyoları'nda da yönetmen yardımcısı olarak çalıştı

1968
Ankarasında Osman Seden, Orhan Aksoy ve Arşevir Alınak'ın da bulunduğu dönemin ünlü yönetmenlerine asistanlık yaptı. 1968'e kadar 50 filmde görev aldı

1969
Ali Osman Emirosmanoğlu ile birlikte EİF Film şirketini kurdu ve "milli sinema" olarak adlandırılan akıma uygun filmler çekmeye başladı

1970
Sule Yüksel Şenler'in romanı "Huzur Sokakı" adlı romanından uyarlanan "Birleşen Yollar" romanını sinemaya uyarladı

1970-1990
TRT'de 30-70 dakika arası süren TV filmlerine imza attı
Çakmaklı ayrıca Tarık Dursun K.'dan "Denizin Kararı", Tarık Buğra'dan "Küçük Ağa" ve "Kuruluş" gibi romanlardan uyarlanan televizyon dizileri çekti

2008
TBMM Devlet Üstün Hizmet Madalyasına layık görüldü
Kültür ve Turizm Bakanlığı, sinemada 50 yıllık hizmeti dolayısıyla Emek Ödülü verdi
Senaryosunu Ayşe Şasa'nın yazdığı, "Dinle Neyden" filminin süpervizörlüğünü yaptı

2009
23 Ağustos'ta 72 yaşındayken hayata veda etti

DERVİŞ USTANIN TORUNLARINDAN MUSTAFA YATAĞAN

MUSTAFA NADİR ÖNAY

Bize dedenizden başlayarak ailenizden ve kendinizden söz eder misiniz?

Ben kendimi takdim edeyim, Mustafa Yatağan. Mehmet Mümtaz oğlu 1950 Yatağan doğumluyum. Çocukluğum 6 yaşına kadar falan Yatağan'da geçti ondan sonra Aydın. Sülalemiz Yatağan'ın baya tanınmış sülalesinden biri olması gerekiyor. Çünkü Derviş benim adını aldığım Mustafa Efendi iyi bir sanatkâr, iyi bir usta. Kılıç, baston yapımı, bunu çocuklarına hatta benim babama kadar getirmiş. Molla Hüseyin Efendi'nin yani dedem Molla Hüseyin Efendi, Derviş dedemden aldığı bilgileri çocuğuna aktarmış. 1950 yılına kadar bunlar ruhsatlı imalat yapılı bir durumdalar. Baston bilhassa babamın yaptığı el sanatı, şişli baston. Dededen kalma. Biz de onları yaşatalım diye uğraşıyoruz.

Hatta ben bir gün rüya gördüm. Kurbandan 15-20 gün önce. Rüyamda babam eski bir fırını kiralamış. Orada yerde çakı yapıp duruyor.

-Baba sen ne yapıyorsun bu çakılarla uğraşıyorsun? diye sordum.

-Oğlum hatıra olur dedi bana. Ben hiçbir şey çıkaramadım bundan.

Bu hatıra olurdan bir şey yani yarın ne gibi bir şey olur diye hiç düşünmedim. 10 gün sonra bıçak bilemeye çıktık, buradan Aydın'dan İzmir'e doğru gideceğiz, oradan dönüp geleceğiz. Ali abim var benim amca oğlum. Beraber Horsunlu'ya vardık. Horsunlu'da namazımızı kıldık, sergimizi açtık, bıçak bileten olmadan arabaya bindik Nazilli'ye gidiyoruz. Giderken arabamızın lastiği balon etmiş. Yani Pamukören'e varacağız o tarafa giderken sanki arabanın lastiği çıkıp

gidecek. Pamukören yoluna saptım, doğru gidiyorum. Arabanın sesi kesildi. Lastik sesi bitti, çıktık Pamukören'e, oturduk. Bir kahveye sergiyi açtık, bıçak bileme aletlerini koydum. 50 yaşlarında bir abi geldi bizden 10-15 yaş büyük.

-Nerelisiniz?

-Yatağanlıyız.

-Mümtaz bey var tanır mısınız? dedi. Ben dedim ki;

-Benim babam olur, adam güldü, biraz şaka geldi adama. Kimliğimi gösterdim o zaman çok sevindi. O bize çay söylüyor ben parasını ödüyorum, rahatsız oldu adam.

-Çayı ben söylüyorum, parasını ben vermek için söylüyorum, siz veriyorsunuz dedi. Biz de

-Yanımıza gelene verdimmeyiz, kendimiz veririz dedik.

Biraz geçtikten sonra;

-Ben bir eve kadar gideyim. Mümtaz amcanın babama verdiği bir baston var dedi, onu bir getireyim size göstereyim.

Gitti tabi biz bu arada bıçak biliyoruz. 10 dakika sonra geldi, bastonu bize gösterdi. Kalbim sanki yerinden çıkacak. Duygulan- dım. Bana verip vermeyeceğini söyledim. Babasına babamın hatıra ettiğini söyledi, hatıra iade edilmez dedi. Ben de dedim ki baban babama iade etmeyebilir ama ev- latlar birbirine verebilir bunun sakınca yok bence dedim. Hem de ben sizi güzel bir bıçak vereyim, köylümüzün iyi ustalardan birisinin bıçağını ona takdim ettim. O bıça- ğa çok sevindi, ben bastona sevindim. Gör- düğüm rüyayı adamcağıza anlattım, ben böyle bir rüya gördüm. Rüyamda bir fırında babam çakı yapıyordu, bu çakıyı yapma ar- tık baba yaşlısın diye söyledim. Babam vefat edeli aşağı yukarı 12 sene oldu. Rüyamda gördüğümde hatıra olur dedi. Bu hatırayı ben 15 gün önce rüyasını gördüm dedim adama. Adam da şaşırdı, inanamadı. Ondan sonra

-Tamam dedi, bu baston senin zaten ben muhafaza edemem dedi. Benim evde yaka- lasalar cevap veremem dedi. Bende aldım. Sağ olsun getirdim babamın hatırası, en kıy- metli hatıra bana göre.

Niçin gitmiştiniz oraya?

Bıçak bilemeye gitmiştik Kurban Bayra- mıarifesiydi. Ben bu rüyayı kurbandan 15 gün önce gördüm. 10 gün kala da biz Pa- mukören'de bıçak bileyeceğiz, Horsunlu'da büyüdüm ben zaten. Orta okulu Kuyucak'ta okudum, ilk okulu Horsunlu'da, öğretmen okulunu Nazilli'de okudum. Yani oralar bildi- ğimiz arkadaşlar, tanıdığımız insanlardı. Yani ben onları orada daha önce hiç görmediy- dim hatta arkadaşlarımız da vardı. Ben son- ra öğretmen olmadın, polis oldum. Bitirdim polisliği, polis arkadaşlarımız vardı. Hepsini orada gördük, görüştük. Bıçak bilerken onlar da şaşırdılar sende bu sanatta mı var dediler biz de babadan gelen bir şey dedik. Demek ki genimize işlemiş ki ben babamın yaptığı bas- tonu şimdi yapmaya uğraşıyorum. Hatta in- şallah güzelde yapıyorum gibi geliyor bana.

Mustafa Yatağan'ın babasından kalan şişli baston- lar biri 1932 biri 1952 yapımı

Size kimler diyorlar köyde?

Dervişler.

Siz bize Dervişleri anlatır mısınız, bunları kimlerden öğrendiniz? Ailenizi en büyükten başlayarak anlatabilir misiniz?

Şimdi bizim sülalemiz Dervişler sülalesi. Mustafa efendi dedem. Medresede zaten halim salim dervişimsi yapıya sahip. Med- resede okurken arkadaşları ona derviş diye lakap takmışlar. Bu lakabı artık Mustafa Efendi dedeme yakıştırılmış. Ondan sonra oğulları Hüseyin ve Mehmet Ali oğulları var, onlarda Dervişler sülalesi olarak geçi- yor. Arkasından Molla Hüseyin Efendi'nin oğlu Mümtaz Bey. O da tabi Dervişlerin Mümtaz diye biliniyor. Bir tane de amcamız var, Dervişlerden. 4 dehalamız var.

Derviş Mustafa Efendinin kaç çocuğu var, isimleri ne, onun çocuklarının isimleri ne, kimlerle evlenmişler onları bir söyler misi- niz, bildiğiniz kadarıyla?

Benim bildiğim Derviş dedemin iki tane oğlu var. Oğlunun birisi Molla Hüseyin Efen- di o köyde. Bir tanesi Mehmet Ali Efendi o da Molla Mehmet Ali, o Yugoslavya o za- man nereye askere gitmiş. Askerlik o zaman 7-8 sene sürüyormuş. Bu arada babasıgil- lere mektup yazmış cevap alamamış bir daha yazmış ona da cevap alamamış. Son mektubu yazmış eğer bu mektuba da cevap

vermezseniz beni aramayın, ben sizi aramaya-
yacağım demiş. Allah gani gani rahmet et-
sin bizim ondan hiç haberimiz yoktu. Molla
Hüseyin oğlu, Mehmet Mümtaz ve Musta-
fa Yatağan diye benim adımda amcam var.
Babamın 4 oğlan, 6 tane kızı var. En büyük
ablam Yatağan'da Eseler'e gelin olarak git-
miş. Onun küçüğü ablam Rahime ablam,
benim bildiğim zamanda İnatların Mehmet
Dayımın hanımıydı. Bu onun ikinci evliliği
idi. Rahime ablamın ilk evliliği İmamların
Dukkuk lakaplı İbrahim dayım ile imiş. O ev-
lilikten Ayşe Ablam olmuş. Dukkuk dayımın
Ölümünden sonra ikinci evliliğini İnatların
Mehmet dayım ile yapmış. Onun küçüğü
Şadiye ablam, Yüreğil'de imamların, terzi
Halil'e verilmiş onun hanımı. 4 numara ab-
lam Naile ablam, en halim selimleri sarışın
tipik olarak babama ve nineme çok benze-
tiliyordu. O da Şavkı hocaların Ali Efendi'ye
verilmiş. Ondan sonra küçük ablam Hesna
ablam, Dumanların Hasan Ali Dayıma ve-
rilmiş. O erken rahmetli oldu. 50-52 yaşla-
rında öldü Allah rahmet etsin. Arkasından
İlhan abim, Kalaslardan kız aldı, onun da 4
tane çocuğu var. Arkasından Zeliha ablam
var, biz yalnız iki anneden aynı babadan 5
tane kız, 1 oğlan büyük annemizden, 1 kız 3
oğlan sonraki Şerife annemizden. İlk anne-
mizin adı Zeliha. Ablamın adı da Zeliha. İkin-
ci eşinden ilk olan kızına ilk eşinin adını Zeli-
ha ismini vermiş. Ondan sonra İsmail abim,
Süleyman abim arkasından ben varım. He-
pimizin hayatı rahatı, huzuru hep yerinde,
10 evlattan hiç birisi açıkta değil, hepsinin
evi barkı var, sağsalim çocukları var. Oku-
yanları da var içlerinde. Sağolsunlar.

Birinci anneniz kimlerden ikinci anneniz kimlerden?

BirinciHacı Kâhyalardan. Ali dedenin kızı.
Yani ben Ayşe ninemi görmedim yalnız an-
latılana göre Naile ablam ile babam Ayşe
nineye benziyormuş. İkinci annemiz Şerife
hanım o da Guruoğulları lakabıyla namide-
ğer Yörük yani Nasıflar sülalesi. İlk gelişleri
Nasıflar sülalesi fakat dedeme Guruoğlan

deniyormuş. Oğlu var ona da Dedeoğlu de-
diniyor. Dedem yaşlı mı evlendi de ondan
Dedeoğlu dediler bilmiyorum. Dayımın la-
kabı Dedeoğlu.

Babanız kaç kardeşti?

Babamın kardeşlerini bilemiyorum, 4 kız 2
oğlan. En büyükleri Hatice halam. Onun kü-
çüğü babam. Onun küçüğü Mustafa amcam,
10 yaş var aralarında aşağı yukarı. Onun kü-
çüğü Emine halam, onun küçüğü Hayriye
halam, onun küçük Şerife halam varmış o
erken vefat etmiş. Evlenmiş çocuğu olma-
mış sonra oradan ayrılmış bir başkasıyla
evlenmiş orada da ölmüş. Şerife halanın ilk
evliliğinden çocuğu yok. İkinci evliliği Salıf-
ların Süleyman Dayının babası iledir.

Derviş dedemin hanımı Hatice nine. Ha-
tice aynı zamanda halamın adıdır. Ona da
Allah rahmet etsin. Gerçi bu anlattıklarımın
hepsi zaten vefat eden insanlar. Yani biz
kaldık 4 tane. İkinci annemizden kalan bir
kız üç oğlan hayattayız. Diğerlerinin hep-
si 90 yaşı civarında, 85-86 yaşı üzerinde (Allah
rahmet etsin) vefat ettiler. Bir abim,
İlhan abim, o yalnız 65-66 yaşında, şimdiki
benim yaşlarımda vefat etti. Bir de ablamın
birisine hatta beni 2-2,5 yaşlarındayken falan
gezermişim, ablamı emermişim ben. Ablam
emzirmiş beni Hesna ablam, en erken ölen
ablam. Onun artık Allah, onun mekanını
cennet, mezarını geniş eylesin inşallah.

Amcanızın kaç çocuğu var?

Amcamın da 10 çocuğu var, 3 hanımdan
10 çocuğu var. İlk hanımı Hacıveliler'den.
Burhan abimin annesi. İkinci hanımı Ha-
cibekirler'den. O da Şerife galiba. Onun da
bir kız iki oğlan ondan var. Ondan sonra Ha-
cıkarakalar'dan üçüncü hanımı Fatma yen-
gem. Onun da 5 kız, 1 oğlan. Yani amcamın
da 10 tane çocuğu var. Allah rahmet eylesin
inşallah.

Asıl sülaleye niye Gökoğlanlar denmiş?

Gökoğlanlar evet asıl sülale o. Asıl bizim
Derviş dedemin babası ve yukarısı Gökoğ-

lanlar lakabıyla anılan insanlar. Neden Gökoğlanlar, bizim sülale hep mavi gözlü, sarışın bir sülaleymiş böyle. Biraz abartayım da yakışıklı bir sülaleymiş. Hem Gökoğlanlar, gök gözlü ve sarışın olmaları oradan geliyor. Dedeme Derviş denmiş ondan sonra Dervişler olarak geçiyor. Derviş dedemin dervişliği de galiba 1870 veya 60'lı yıllarda lakap olarak daha belki erken verilmiş o lakap.

En büyük Derviş Mustafa Efendi bildiğiniz?

Bir tek onu biliyorum, onun kardeşlerinin hiçbirini bilmiyorum. Derviş dedem tek benim bildiğim kadarıyla tek olarak biliyorum. Zaten babamdan duyduğum bir hikâye var. Tabi Osmanlı zamanında bir dedemiz İzmir Urla'ya gitmiş. Urla'da bir ağanın kızıyla evlenmiş. Bizim köyden yolculuk yapanlar, yolculuk bilirsiniz köyün mallarını toplayıp Türkiye içerisinde satışa giden insanlara biz yolcu deriz- yaniyani seyyar pazarlamacılar olur. O Urla'daki Mustafa Efendi dedem, o olması lazım, kıza demiş benimle köyüme gelmen lazım demiş. Neden, benim köylüler geldiler, sülalenden hiç kimse kalmadı, istersen köye git, sülaleni devam ettir, dediler. Onun için benim köye gitmem lazım demiş. Gelin anamız gelmemiş. Ondan sonra Derviş dedem gelmişkimle evlendi bilmiyorum. Çocukları yalnız babamla Molla Hüseyin Efendi ile Molla Mehmet Ali Efendi var. Diğer çocukları, halalarım babamın zaten kardeşleri. Yani babamın bir babasını bir de onun kardeşini biliyoruz. Babamın babasını biliyorduk. Fakat birisini de zaten seneler sonra öğrendik. Hikayesini anlattım, Yugoslavya'ya gitti. Oradan kaldı gelmedi dendi, nerede kaldı, nerede yerleştiği de bilinmediğinden senelerce bekletildi. 12 sene kadar önce Tavas'ın Nikfer kasabasının Bahçe köyünde oturuyormuş. Torunları Hasan Özgür abimiz bizi geldi, buldu. Tabi çok duygulanıyor insan böyle şeylerde. Ben de o zaman kaza yapmıştım, aksak, ayak kırık, iki baston değneği ile onları aramaya gittim. Buluşamadık. Sonra kendileri geldiler. Yani tarihi de bilgilerimiz bu kadar.

Yani Derviş Mustafa'nın 2 çocuğu var.

2 oğlu var bildiğim, kızlarını bilmiyorum. Yalnız her halde birkaç tane halamız varmıştır. Hani yok oldu deniyor da kızlar için yok oldu deniyor, sülaleyi takip eden erkek ya. Belki halalarımız vardı da haberimiz yok. Yani büyük dedemin, dedemin babasının kardeşlerinden haberimiz yok. Onları bilgimiz yok. Yalnız benim tahminim en büyük dedem yani Derviş Mustafa Dedemin babası da Hüseyin olsa gerek. Molla Hüseyin, Molla Mehmet de bunlar herhalde bir üst dedeler. İsimleri çünkü o şekilde geliyor. Birinci isim daima dedenin ismi oluyor ya. O kadar benim bilgim.

Peki sülaleniz, akrabalarınız köyde başka hangi sülaleler var?

Hacıkahyalar (Hacıkeyler) ninemin kardeşleri. Aynı zamanda babamın ilk hanımı da Hacı Kâhyalardan. Hacı kâhyaları yani ninemin amcasının torunu oluyor babamın ilk hanımı.

Mümtaz dede nerede okumuş?

Molla Hüseyin oğlu, Mehmet Mümtaz

Serinhisar'da okumuş, sonra idadi okumuş onu nerede okudu bilmiyorum. Orta okul diploması yani rüştiye diploması var. Onu da çok yüksek dereceyle bitirmiş. Hatta mülki ve askeri okullara sınavsız girebilir diye belge de vermişler galiba o belgeyle şeyimiz yok, irtibatımız yok. Babam onu şifayı söyledi bize.

Medresede okumuş.

Medresede rüştiyede idadiden sonra 1. Dünya Savaşı sonrası Mümtaz Bey medresede okumuş. 10 sene hatta Kurtuluş Savaşı'na katılmamış, Kurtuluş Savaşı'ndan sonra İzmir Basmane Gar Müdürlüğünde yani bir rütbeli bir astsubay gibi görev yapmış orada. İstiklal Harbi'nden sonra.

Yüreğil ilk okulunda okumuş galiba. Ali Vehbi Hoca ile. 1914'te harp olduğuna göre 14 veya 15'te harbe gitmiş. Ondan önce. 1913 veya 14'te ilk mezun.

Olabilir ondan haberim yok da. Mehmet Mümtaz Yatağan 1900 doğumlu. Aykota Derviş dedemi güzel anlatıyor, iri yarı, sakallı, kılıç ustası, baston ustası diye 80 yaşlarında diyor o zaman. Ali Vehbi Aykota, Derviş dedemi görmüş. 80 yaşı üzerindeydi diye. Babam ilkokulu Yüreğir'de Ali Vehbi Hoca'nın mahalle mektebi köy mektebi çünkü rüştiyeyi (Kızılhisar) Serinhisar'da okumuş babam. Modern köy mektebi orada okumuş. Tabi babam çalışkanmış, çok zekiymiş aslında.

Medresede kimler okumuş hiç bahsetti mi?

Belki bahsetti de dikkatimden kaçtı. Benim hafızam çok kuvvetli babam bir şey anlattıysa kafama girdiyse o hiç çıkmadı. Hatta rahmetli Atatürk'e hediye ettiği bastona yazdığı şiiri ilk satırını falan ezbere biliyorum.

Şuleiafitabla aksettiği ziyası süngünün....

(başını hatırlamıyorum ama)kalktı ka-bus hunun...

diye aklımda duruyor. Belki babam bunu bir kere söyledi ama kafama yazmışım bunları.

Mehmet Mümtaz Yatağan, baston yapmayı nereden öğrenmiş ki dedelerine işi yaparmış?

Derviş dedem kılıç ve şişli baston yaparmış. Yani kılıç dediğim yatağan, bizim koca bıçak namıdeğer Yatağan'ın söyleyişi ile koca bıçak ve şişli baston yaparmış. Molla Hüseyin dedim ondan babam da ikisinden öğrenmiş, görmüş.

Nasıl bir şey şişli baston?

Şişli baston ağacın sapını ardıçtan yapıyorlarmış, taze ardıç sürgünlerinden işte 30-40 cm düzgünce kesip bir kazanda kaynatıyorlar, şimdiki bizim fırınlama denilen mesele o. Kazanda kaynatıyorlar, ellerinde bulunan kalıbın üzerine bastonun R harfi Arapça R harfi bizim şimdiki I harfi gibi olan yeri bağlayarak sap yapıyormuş. Geri kalan ağacı boydan boya kesiyor şişin gireceği olduğu gibi oyuyor. Oyduktan sonra onu yapıştırıyor. İkisini birbirine alıştırıyor hem şişi hem sapı bastonu. Şişli baston haline getiriyor.

Demiri nasıl yapıyorlar?

Demiri Rus çeliği ile Yunan demirini iki ağızlı makas gibi kesen ecineler varmış, onlarla ısıtıp ısıtıp iki tane demiri, biri demir birisi çelik. Birbirinin üzerine getirip kaynatıp bükerek dövüyorlar. Bunu çok tekrar ediyorlar yani bir büküyor, dövüyor bir daha büküyor yine dövüyor, bir daha büküyor artık Rus çeliği ile Yunan demiri alışıyor tekrar su vermiyorlar. Çünkü su verirlerse üzerine yaptığı kakmayı yapamaz.

Kakma yapması için düzgün hatlar çizerek karşılıklı çapraz vaziyette hatlar çizerek üzerine yazıları yazamaz. Yazması için mutlaka çelik olmaması lazım.

Kakma çentik denilen çapraz çizgilerdir. Düzgün, kare veya yamuk olacak şekilde çizilir. Üzerine altın veya gümüş kakma yazılır.

Çelik var da yani sulanmamış çelik var. Sularını verince sertleşiyor sertleştiğinde çizemeyeceğinden sulamıyorlar. O şekilde kakma dediğimiz işlemi yapıyorlar yani isim,

üzerine yazacaklarsa. Ne yapacaklarsa. Bıçağın üzerine onları yapıyorlarmış. Yani sadece kakma değil babamların yaptığında kezzapla bal mumu sürerek kezzapla manda boynuzun kalem yapıp, o kalemle yazılarını yazıp, kezzap dökerek yazıları da çıkarıyorlarmış. Babam çok iyi bir sanatkarmış aslında. Zaten dedem de çok usta bir sanatkarmış. Molla Hüseyin dedem değil de babası Derviş dedem. Molla Hüseyin dedem onun oğlu o da ustadır, babam da usta yani bizde inşallah yapalım diye uğraşıyoruz ben hiç görmediğim halde genlerden demek ki bizde var. Ben de yapayım diye uğraşıyorum bastonu ki, kendime göre sanki yapıyorum. Bilmiyorum yani sizlere göstersek nasıl olur, ne olur.

Siz nasıl yapıyorsunuz şimdi, şişli bastonu?

Artık biz modern. Rahmetli babamla her şeyi elde yapıyordu, şimdi biz çok basit. 2,5'a iki onda altı genişliğinde bir buçuk santim eninde, yaklaşık doksan doksan beş santim derinliğinde ince lataları frezeyle veriyorum. Frezede eğer el işçiliği olacak yer varsa elimle kazıyarak onu alıyorum. Öbür tarafını karşılaştırıyorum eni ilk onda altıdır, ikinci kapıştırdığımı koyuyorum ilk onda altıya tamamliyorum. Ondan sonra frezede de yuvarlatıyorum yapıştırdıktan sonra kolayca yapıyoruz zaten demir işi kolay. Demiri işlemek, parlatmak bizim için kolay. Ağaç işi zor o da bana kolay geldi basit basit yapıyoruz işte. Yani herhalde dediğim gibi genlerde var bu ilgi kendiliğinden çıktı. Ben bunu 60 yaşından sonra bunu nereden öğreneceğim, hangi ustadan öğreneceğim.

Babanız kaç yıl baston yapmış ve niçin bu sanatı bırakmış, sonra ne yapmış, sonraki hayatından bahseder misiniz?

Babam Osmanlı İdadi mezunu, medreseyi 10 sene okumuş. 1928'de yeni harf inkılabı konduğunda, 28 yılında babam hemen hemen ilk öğrenenlerden. Türkçe müfettişlik yapmış, öğretmenleri başında dört sene kadar. Ondan sonra vali bey demiş, sen biraz daha yoralım seni. Müfettişlik demek az

para alıyormuş. Kadastroya geçmiş yani Acıpayam yöresinin Çameli, Tefenni'nin belki Karamanlı da var bilemiyorum o civarların tapu kayıtlarını ilk kaydını yapan Osmanlı'dan sonra Türkiye Cumhuriyeti'nde babam Acıpayam yöresinde.

Sonraki yıllarda ne yapıyor?

Babam ondan sonra bak nasıl anlatayım. Askerliği İzmir'de bitirdikten sonra Molla Hüseyin dedemle şişli baston yapıyorlar. Şişli baston işi bitiyor. Milli Eğitim ile Kadastro ile da çalıştıktan sonra 38'lerde veya 37'lerde çok kıymetli babamın bastonu o zamanlarda. Yani bir tane bastona bir dana alınmış. Bir bastonu alabilecek olan adam bir dana satması lazım. Sonra 52'ye kadar yasaklanıncaya kadar ruhsatlı olarak hem Osmanlı'da ruhsatlı, hem Türkiye Cumhuriyeti şeyinde ruhsatlı, hala ruhsat numaralı yazılıdır eski şeyinde. Ruhsatlı olarak yapmış. 52'de yasaklandıktan sonra artık kalktı. Horsunlu'ya imam olarak başladı. Uzun süre de ömrü de uzunmuş maşallah 90 yaşına kadar falan veya 88 yaşında Horsunlu'da yaşadı ondan sonra köye geldi son zamanda köyde vefat etti abimin evinde. 1988 yılının 20 Eylül'ü tahmin ediyorum şimdi. Baş da olabilir Eylül başı da olabilir. Tam olarak şu anda bilemeyeceğim yalnız Eylül ayı içerisinde idi, Allah rahmet etsin. Yoklukla büyüdük şimdi ben bir şey söyleyeceğim. Hakikaten bizim imamlığa başladığında belki ilk şeyle bu öşür mü diyorlar o şekilde başladı sonradan müftülük Kuyucaklı müftülükte sınavla mı artık kadroya geçti. 10-15 sene o kadroda çalıştı. Sonra 73 yılında emekli oldu, hacca gitti geldi, ondan sonra her şeyden elini ayağını çekti. Benim rüyasını görünceye kadar hiçbir işle uğraşmadı. Zaten zordu uğraşsaydı da. Evin önünde bir meşgalesi vardı emekli olduktan sonra sebzelerini, meyvesini kendisi üretti. Diz çöker, karıklardaki ağaçlara tek tek sulardı. Sebzeleri çok güzel patlıcan, biber, domates yetiştirirdi ama ne kadar güzel.

Çocukluğunuzdan, evlerden biraz da tarımdan bahsetsek konu açılmışken...

Bizim eskiden evlerimiz iki kat. Alt kat hem depo hem ambar, hem hayvan damı. Gerçi bizim hayvanımız yok, bizim sülalemizin yok, babamların hayvan alışkanlıkları yok. Arpa, buğdaylarını ağaçtan ambar yaparak oraya koyuyorlar, zamanla kullanıyorlar. Yine tohumluklarını da orada ayırıyorlar. Bazı ambarları üç göz, bazıları iki göz. İki gözün bir gözü ufak göz tohumluk göz. Öbür göz yemek için kullanılan göz. Hani eskiden zaten Türklerde bu ambar şeyi var. Belki hala bizim köyde ambarları olanlar var. Biliyorsunuz evveli düvende dövülüyordu harmanlar.

Bu buğdaylar nesilden nesile mi geliyor nasıl?

Tabi tabi bizim yerli buğdayımız, dışarıdan yok. Tamamen kendi yöresel ama nedir Acıpayam yöresindeki halkın ektiği buğday da olur kendi yerli buğdayımız da olur. Onlar bizden alır, biz onlardan. Bizim buğdaylar bozulmamış hala vardır öyle kullanan belki köyde o buğdayları kullanan ekenin olacağına inanıyorum ben Yatağan'da.

Bozulmaması şöyle çünkü o ambarlarda nesilden nesile aktarılır o tohumlar.

Bozulmaz zaten ambarlar nesilden nesile bu buğdayları aktararak geliyorlar bugüne kadar. Tohumluk ayırdıkları buğday da ayrı, yiyecekleri buğday da aynı. Yani bozulması mümkün değil, o tahtalar o günün kullanılan tahtalar ben tahmin ediyorum 5 cm kalınlığındadır. 30-35 cm yukarıdan aşağıya doğru yerleştirilmiş çok düzgün tahtalardan yapılır, hava almaz, su girmez. Havalansa bile o tahtaların enerjisiyle havalanıyor, ne kadar havalanıyor onu tabi o günlerde buğday hani ambara konduğunda bir senelik konmuyor ki. İcabında 4 sene öncenin buğdayı ambarın altında var, bir yandan yiyor-sun, önündeki akıntılarından.

Peki domates, biber nasıl saklanır şeyler?

Bizim tohumluklarımız yine bakın aynı bu ambar sistemini biliyorsunuz, gelinin sandığı olur çeyiz sandığı. Çeyiz sandıkları da iki gözdür, eski sandıklara bakın bir tarafı bu şekilde ürünlerin konulabileceği göz, bir tarafı da kendi elbiselerinin konacağı bir yer veya perdelerinin o gün artık ne kadersa gelişmişliği onların konacağı yer. Onlarda bu şekilde sandıklar içerisinde saklandı. Torbalarla, bez torbalarla. Ben hiç unutmam ninemin evinde bir göz odası vardı, iki katlıydı altı dam gibiydi ama dam olarak kullanılmıyordu. Annemin annesinin. Orada bana yumurta pişirirdi, böyle ciğeri kavurmuş, bez torbaya koymuş, asmış. Belli bir rüzgârın sirkülasyonu yapılacağı yere oradan avucuyla biraz alır, tabağın içerisine koyar, zeytin yağı veya tere yağı artık tere yağı daha çok kullanılırdı o zaman ya tere yağını üzerine yumurta kırardı. Ben külde yiyeceğim derdim, ben külde çok severdim. Ninem bana eski elbiselerden artan parça bezleri şeye dolardı yumurtaya, düzgün dolar ıslatırdı onu. Ondan sonra ateşin külünün altına onu koyar, üstünde ateşi yine devam eder. Eskiden soba yok, bütün ısımız ocak. Ocakta sönmesi mümkün değil söndürülmez zaten.

Şeylerde o bezlerde mi saklar tohumlukları ayrı ayrı mı?

Evet hepsinin ayrı olurdu, kese derdik biz. Kaput deniyor o zaman, o kaputlarda konuyordu, başka türlü konmuyordu.

Ne konuyordu mesela?

Bizim en fazla kullandığımız, biber, domates, fasulye. Fasulye çok. Bamya, kavun, yerli karpuz. Biliyorsunuz iri çekirdekli karpuzlarımız olurdu, küçük olurdu çok lezzetli. O kadar güzel olurdu. Böyle buna benzer hemen hemen bütün mahsuller bu şekilde saklanır tohumları.

BOYNUZ KOKUSU

MUSTAFA KÜTÜKCÜ

Burun, insanın koku alma organı. Pek çok şeyi koku alma duyumuz sayesinde ayırt ederiz. Beynimize nakşedilmiş olan kokularına göre bir çok çiçek ya da farklı nesneyi cisim olarak görmeden tanıyabilir, bu koku gül kokusu, bu koku soğan kokusu, bu koku peynir kokusu, bu koku kızarmış patates, bu koku mısır patlağı, bu koku sarmısaklı tarhana, bu koku ütölmüş kelle.... Diye teşhisimizi koyabiliriz.

Yatağan'a ilk yerleştiğimiz günler 1982 yılının Ramazan ile Kurban Bayramı arası idi. Yatağan'ın farklı mahallelerinde yerleşmiş akrabalara akşamları ya da eşimin iş çıkışı akşamüzerine doğru ev ziyaretlerine gidiyorduk. Bu ziyaretler esnasında burnuma gelen bir koku benim çok dikkatimi çekmişti. Hemen hemen her mahallede bazı evlerin önünden geçerken daha kesif olarak burnuma gelen kokuyu merak etmiştim. Yanık bir şey kokuyordu. Sanki kıl yanmış gibi.

En sık gittiğimiz evler eşimin halasının damadı olan merhum Kara Mustafa (Çalhlan)'nın evi, eşimin dayısı Ali Rıza Yatağanbaba'nın evi, Abzaların Cemil Aksoy'un eşi olan merhum Hörü Teyzemizin evi, Eşe halamızın eşi olup eşimin "dede" dediği, merhum "Hoyraz" Halil İbrahim Kul'un evi ve Gökçelerin Hasan Aga'nın evi (ki: Bu Hasan ağanın eşine, eşim, kızları ile ahiret kardeşi oldukları için "ana" derdi.)

Bu kadar isim arasında okuyucuyu boğmak değil maksadım. Dergiyi okuyanların çoğunluğu Yatağan'ın o günkü ahalisini tam olarak hatırlamayabilir. Bilmeyenlerin de öğrenmesi için bu ayrıntıya girdim.

Bu evler arasında son yazdığım iki ev Gökçelerin Hasan Aydoğan ve Hoyraz Halil İbrahim Kul'un evinde olduğumuz zamanlarda bu yanık kıl kokusuna benzer kokuyu daha çok hissedirdim. Bu iki ev birbirine bitişik komşuydu.

Bir gün merhum Eşe Halamıza sordum:

-“Hala, sizin eve geldiğimiz zaman benim burnuma bir yanık kıl kokusu geliyor. Nedir bu? Ocak başında serili kıl çula ya da posta kıvılcım filân mı sıçradı da böyle kokuyor?”

Hala güldü..

-“Gökçeleden gelir o koku... Hasan boynuz düzüpbaarı ya.”

Allah Allah... Ne demek bu boynuz düzmek?

-“O ne hala?”

-“Oğlum, bıçaklaan sapını boynuzdan ediyoo ya Hasan Agan. Boynuzları düzmek için ataşta gızdırınca ööle kokaa.”

Haa... Şimdi anladım.. Benim kıl kokusuna benzettiğim koku, meğerki kemik kokusuymuş. Boynuz kemiği...

Aradan birkaç gün geçtikten sonra Hasan Agamın henüz işi paydos etmediği bir vakitte ziyaretlerine gittik bir cumartesi günü. Çalıştığı yere girdim. Körüklü ocağın başında boynuz kemiklerini ısıtıp yumuşatarak gerdirip düzgünleştirmesini, kalıba almasını izledim ve o kokuyu bol bol kokladım.

Kurban Bayramı'nda Kaklık'ta baba ocağında kestiğimiz kurbanın boynuzlarını ve komşuların kurbanlarının boynuz kemiklerini çöpe atırmayıp topladım ve Yatağan'a götürüp kemik saplı bıçak yapan Hasan Agama verdim. O gün bugündür, kurban bayramlarında çöpe atılan hayvan boynuzlarına canım yanar. Keşke cami derneklerine deri toplayanlar gibi, kurban edilen hayvanların boynuz kemiklerini de çöpe atmayıp toptasak da ekonomimize kazandırsak diye düşünürüm. (05.07.2021 - DENİZLİ)

Boynuz önce ocakta ısıtılır sonra menegede şekillendirilir.

MAKEDONYA – KOSOVA GEZİSİ 1

KAMİL GÖKALP

Çok gezen mi, çok okuyan mı bilir? dön-güsünü kırarak okuduğumuz yerleri gezip görmek için yeni bir rota, yeni bir gezi için hazırlıklarımızı yapmaya başladık. Yönümü-zü tekrar Balkanlara çevirerek güzel ülkeler olan Makedonya ve Kosova'ya gitmek için hazırlıklarımıza başladık.

Sosyal medya ilanlarımızda “Büyük İs-kender’in ülkesine gidiyoruz” mottosuyla katılımcı olmak isteyenlere çağrıda bulun-duk. Ulaşım, konaklama, gezilecek bölgele-ri belirlerken bu bölgelerin kanaat ve fikir önderlerini ziyaret etmek gerektiğini de dikkate alarak program yaptık. Özellikle Üs-küp'te Süleyman Baki, Prizren'de Hacı İlyas, Tiranda Mehdi Gurra ile görüşerek ziyaret-te bulunacağımız gönül dostları ile temasa geçip programımızı organize ettik. Görüşme programımızda İstanbul'da İnkılap Yayınla-

rını ziyaretimizde görüştüğümüz Selahattin Eş Çakırgil'in tavsiyeleri önemli olmuştur. Kendisine bir kez daha teşekkür ederiz.

MAKEDONYA: Antik çağa uzanan bir tarihi vardır. Ülke Perslerden, Büyük İskender'e, Roma İmparatorluğu'ndan ve son olarak Osmanlı İmparatorluğu'na ulaşan egemenlikler altına girmiştir. 600 yıl boyunca Os-manlı imparatorluğu egemenliğinde kalmış-tır. Bu dönemde bölge Rumeli topraklarının önemli bir bölümünü oluşturmuştur.

20.yy gelindiğinde ise, Yugoslav Sosya-list Federatif Cumhuriyeti ülkelerinden biri olan Makedonya 1991 yılında bağımsızlığını ilan etmiştir. Rumeli'deki kargaşadan dola-yı 2019 yılından bu yana Kuzey Makedonya cumhuriyeti adını almıştır. 2 milyon civarın-da nüfusa sahip ülkede geçim kaynakların-dan tarım ön plandadır. Makedon, Arnavut,

Türk ve Sırlardan müteşekkil bir ülkedir. Resmi dili Makedonca olmasına rağmen azınlıkların dilleri de resmi olarak tanınmaktadır.

1400-1910 yılları arasında Osmanlı imparatorluğu kontrolünde olan Makedonya'da yer yer kendinizi Trakya'da gibi hissedebilirsiniz. Vizesiz gidilebilen ülke olması sebebiyle Türkiye'den ziyaretlerin yoğunluğu gözlemlenmektedir. Uçak ve karayolu ile ulaşım sağlanabilmektedir.

Yusuf izzet Ayhan, Emre Aşkın, Çağlar Akdağoglu, İsmail Muhlis ve bendenizden oluşan ekibin Makedonya programı ana hatlarıyla Üsküp'te Türk Çarşısı, Taş Köprü, Makedonya Meydanı, Kalkandelen, Gostivar, Ohri, Manastır şehir ziyaretleri şeklinde belirlendi. İstanbul'da bir gece konakladıktan sonra, THY ile Atatürk havalimanından akşam saatlerinde Makedonya Üsküp'e hareket ettik. En ağır ve önemli yükümüz en büyük boy valiz içerisinde taşıdığımız ve ziyaretlerimiz esnasında çocuklara dağıtacağımız hediyelerin bulunduğu valizimizdi. 75 dakikalık bir yolculuktan sonra Üsküp Büyük İskender havalimanına indik. Kontrolden geçerken hediyelikleri taşıyan çanta dikkat çekti ve xrayden geçtikten sonra gümrük görevlisi ticaret için taşıdığımız bir yük ise gümrük tarafına geçmemizi ve vergisini ödememizi nezaketle ikaz etti. Aynı nezaketle çantadakilerin çocuklar için çok çeşitli ve az adetli hediyelikler olduğunu, ticari eşya olmadığını açıklayarak, anlayışla karşılmasını rica ettik. Bize inandığını söylediğinde çantamızı bize teslim ettiler. Çıkışta bizi bekleyen ve elinde USAP pankartı taşıyan taksiciyi bizi bulduk. Konaklama mekanımıza doğru hareket ettik. Şoför Türkçeyi az biliyor ve adreste anlaşılamadık. Bu durumun asırlarca Osmanlı himayesinde kalmış inanç ve kimliklerine herhangi bir halel gelmemiş bir toplumun kızgınlığını açığa vuran bir olgu olduğu anlaşılmaktadır. Akşam karanlığında dikkatimizi şehrin yüksek bir tepesinde ışıklandırılmış büyük bir haç dikkatimizi çekti. Ekip arkadaşlarımızla bunu mütalaa ettik. Benzer haçı Bosna Hersek ziyaretinde gördüğümüzü ve merhum

Aliya İzzetbegoviç'in sözünü hatırladık. Mostar'ın Hum Tepesine büyük bir haç diken Hırvat komutanı ile merhum Aliya'nın görüşmesindeki anekdotu önemlidir. Hırvat komutan Aliya'yı tehdit edercesine haçı göstererek "Bak bizi haçı nasıl bu tepeye diktik. Şimdi sizin hilalden daha yukarıda bir haçımız var. Bunu kaldırmaya gücünüz yeter mi?" diye alaylı bir şekilde sorar. Bilge yönetici Aliya gülümseyerek "Hele gün geceye dönsün" der. Akşam karanlığında Hırvat komutanı dışarı davet eder ve şehadet parmağını göğse doğru kaldırarak "Sayın komutan, şimdi sen de semaya bakıver, şu hilal ve yıldızı görüyor musun? Senin onları yok etmeye gücün yeter mi? Ne kadar yükseklerle haç dikerseniz dikin ay ve yıldızı geçemeyeceksiniz, asla onu oradan indiremeyeceksiniz. Onlar semada oldukça bizim varlığımız devam edecek" sözü tarihe kazınmıştır. Rabbim rahmet eylesin. 2008-2010 yılları arasında Ortodoks kilisesi ve Avrupalılar tarafından finanse edilen milenyum haç tepesine teleferikle çıkılabilmektedir.

ÜSKÜP: Plastika semtinde konaklayacağımız binayı bir türlü bulamadık. Nihayet Türkçe bilen bir beyefendiye soruyoruz. Aracına binerek takip etmemizi söyledi ve bizi Enderun konaklama merkezine ulaştırdı. Kendisi ayakkabı mağazası işleten ve işyeri yakın olan beyefendi mutlaka ziyaretine beklediğini söyledikten sonra teşekkür ve dualarımızla helalleştik. (Bir not: Programımızın yoğunluğundan İrfan Beyin işyerine uğrayamadık ama Mustafa Paşa Camisinde namazda karşılaştığımızda bizi tanıdı ve ciddi ciddi sitem etti. Kendisinden özür diledik ve tekrar gönlünü aldık. Çok samimi bir insan. Allah işlerini bereketli eylesin) Merkez müdürü Ümeyr Sülü Bey bizi karşıladı. Bize ayrılan odaya yerleştik. Merkezin ve ülkenin kuralları gereği polise giderek oturumumuza aldık (ülkede 24 saatten fazla kalacaklar için zorunlu) ve hep birlikte akşam yemeği için çarşıya balkan köftesi yemeğe gittik. Sonrasında merakla akşam manzaraları için çarşıda dolaştıktan sonra istirahatete çekildik ve ekip halinde programımızı tekrar gözden geçirdik. **(Devam edecek)**

YEREL ARAŞTIRMALAR VE BİLGİLENMELERİN IŞIĞINDA ACIPAYAM İLE İLGİLİ KİTAPLAR

Geçen sayıdan devam...

Hazırlayan: Hasan KALLİMCİ

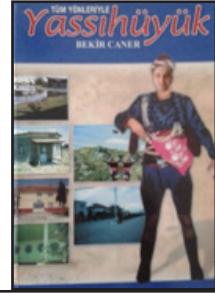

39- Yukarı Karaçay - Kocapınar Köyü Ağzı İnceleme ve Sözlük, Yaşar ÇAĞBA-YIR, Ötüken Yayınları, İstanbul 2009

Acıpayam ilçesinin tek, Denizli'nin 2. sözlüğüdür. Eğitimci, Yazar Yaşar ÇAĞBA-YIR, köyü Yukarı Karaçay (Kocapınar)'ın ağız özelliklerini inceleyip kelimelerini tespit etmiştir.

40- Tüm Yönleriyle Yassihüyük, araştırma, Bekir CANER, özel yayın, Denizli 2010

Acıpayam'ın üretken yazarı eğitimci Bekir CANER, doğup büyüdüğü Yassihüyük'ü 86 başlık altında incelemiştir. 20. yüzyıldaki Yassihüyük, hemen hemen her konuda bu kitapla yarınları ulaşacaktır.

41- Yatağan Her Şeyi ile Tarihi Yaşatma Denemesi, Prof. Dr. Tuncer BAYKARA, Türk Tarih Kurumu yayını, Ankara 2013

Kitabın 1. baskısı, 1984 yılında Japonya'da yapılmıştır. Tuncer BAYKARA hocamızın kendi köyünü anlattığı bu eserinde Yatağan, şu başlıklar altında tanıtılmıştır: Tabii Çevre, İnsan ve İskn, Tarihî Miras, Geçim Kaynakları, Gündelik Hayat, Yatağan ile ilgili resim, vesika ve belgeler.

42- Uluslararası Türk Kılıcı Yatağan Sempozyumu (Bildiriler Kitabı), Pamukkale Üniversitesi Yayını, Editörler: Mustafa KARAKAYA – Prof. Dr. A. Ahmet BAŞARAN, PAÜ Yayını, Denizli 2013

23-24 Mayıs 2013 tarihinde, PAÜ'de tertiplenen Uluslararası sempozyumda Prof. Dr. Ir. Mehmet AKŞİT ve Sinema Sanatçısı Cüneyt ARKIN birer konuşmalarını yaptıktan sonra bildirilerin sunulmasına geçilmiştir.

43- Yatağan Bıçakları, araştırma, GEKA (T.C. Güney Ege Kalkınma Ajansı) Yayını, Hazırlayan? Basıldığı yer? Tarih: 2011

Yatağan'ın Anlamı, Selçuklu'dan Günümüze Yatağan Bıçakları, Yatağan'ın Hayat Buluşu ve Yatağan'ın Yarınları Ulaşması başlıkları altında hazırlanan 16 sayfalık bir kitapçıktır.

Devamı gelecek sayıda...